

รายงานการประชุมรัฐสภา

ครั้งที่ ๗

วันอังคารที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

เริ่มประชุมเวลา ๘.๓๐ น.

ประธานรัฐสภา: วันนี้มีสมาชิกมาประชุม ๑๒๘ นาย เป็นองค์ประชุมแล้ว
ข้าพเจ้าขอเบิกประชุมต่อไป

พล. ร. ต. ถวัลย์ ชัยรงนาวาสวัสดิ์: เมื่อวานนี้เราได้ประชุมกันจบลงด้วย
ปัญหาซึ่งพระองค์รูปไต่ถามว่า รัฐสภาต้องการทราบความคิดเห็นและท่าทีของรัฐบาลเกี่ยว
กับการทำความตกลงในชั้นนี้ เพราะฉะนั้นรัฐบาลขอเสนอข้อความโดยล้าคัยกับ
ในการที่จะทวนไปกล่าวถึงประวัติซึ่งเดิมของคืนแค้นทั้ง ๔ จังหวัดนี้ ในกรณีที่เกี่ยวข้อง
กับฝ่ายฝรั่งเศสนั้น ก็ไม่สู้จะมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการพิจารณาในเรื่องนี้ในขณะซึ่ง
มากมายนัก และโดยมากประวัติของคืนแค้น ๔ จังหวัดซึ่งเราได้กลัษคัยกันมานั้น ทุก ๆ
ท่านก็ได้กล่าวในสาระสำคัญมาแล้ว เพราะฉะนั้นรัฐบาลก็เห็นไม่มีความจำเป็นอะไร
ในการที่จะต้องชี้แจงโดยยืดยาว ข้อที่ควรกล่าวก็คือว่า ในสัญญากรุงโตเกียว ๑๘๙๑
นั้น ได้นำมาซึ่งการไต่รมิยอมคืนแค้นทั้ง ๔ นกลับคืนมา ณสัญญาปี ๑๘๙๑ นี้
ประเทศไทยเรากล่าวว่าเป็นสัญญาที่ถูกต้องแล้ว และคิดว่าสำหรับนานาประเทศก็ควรจะ
มีความเห็นเช่นเดียวกันในแง่ของกฎหมาย ข้าพเจ้าคิดว่าสมควรที่จะเสนอต่อรัฐสภาใน
เรื่องฐานะของคืนแค้น ๔ จังหวัดนี้ ภายหลังจากสัญญาสันติภาพ คือภายหลังจากวันที่
๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘ ในชั้นนี้ก็ต้องขอประทานชี้แจงข้ากับข้อความซึ่งทางรัฐบาลได้
ชี้แจงแล้ว คือว่าฐานะของคืนแค้น ๔ จังหวัดนี้ภายหลังจากได้มีสัญญาสันติภาพแล้ว
ท่านสมาชิกคงจะเห็นได้ในท่าทีของฝ่ายอังกฤษ ได้ปรากฏในบันทึกคำแถลงของรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หน้า ๔ ซึ่งในการเจรจาที่เมืองแคนคันและที่สังคโป
นั้น ผู้แทนอังกฤษได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘ ขึ้นยื่นมายังผู้แทนฝ่ายไทย

ว่า ฝ่ายอังกฤษไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จากการใช้กำลังบังคับ นัยนี้แต่
สงครามโลกได้อุบัติขึ้น ถึงถึงหนึ่งสัปดาห์วันที่ ๑๖ ตุลาคม และลงวันที่ ๑ มกราคม
๒๕๔๙ นี้เอง เป็นการแสดงท่าทีอย่างชัดเจนเกี่ยวกับคืนแค้นทั้ง ๔ จังหวัดนี้ซึ่ง
ซึ่งหนึ่งสัปดาห์เมื่อวันที่ ๑ มกราคมนี้ ได้นำส่งข้อคิดเห็นแทนของรัฐบาลไทย มีข้อ
ความในสาระสำคัญว่า รัฐบาลของสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งสหราชอาณาจักรไม่
ยอมรับขบวนการที่ประเทศไทยได้มาซึ่งอาณาเขตทางสิ้นซึ่งรัฐบาลอังกฤษได้ยกให้เมื่อวันที่
๑๙ พฤษภาคม ๑๙๔๑ อันเป็นการแสดงชัดยิ่งขึ้น ไทยระบอบเผด็จการจึงเพื่อไม่ให้
มีสัญญา คือคืนแค้นใน ๔ จังหวัด ซึ่งเราได้มาตามอนุสัญญากรุงโตเกียว ปี ๑๙๔๑
นั้น ส่วนที่หนึ่งของหม่อมการของเราอีกทางหนึ่งคืออเมริกา นั้น ก็ปรากฏในบันทึกของ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หน้า ๔ เช่นเดียวกัน ว่าอยู่ทุกไทย ณ กรุง
วอชิงตันได้เคยรายงานผลของการสัมภาษณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เหมือนกันว่า รัฐบาลสหรัฐไม่ยอมรับรองการที่ไทยได้คืนแค้นคืนจากฝรั่งเศสตาม
อนุสัญญา ๑๙๔๑ แต่รัฐบาลอเมริกันกล่าวว่า การให้คืนแค้นในกรณีพิพาทนี้ ไม่
กระทบกระทั่งถึงคำขอหรือใด ๆ ที่ประเทศไทยอาจเสนอต่อสหประชาชาติ คำ
สัมภาษณ์นั้นแม้ว่าจะได้ใหม่เป็นเวลานาน แต่ก็ยังถือว่ามีความชัดแจ้งและความ
สำคัญเท่ากันบันทึกฉบับลงวันที่ ๔ เดือนนี้ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศเหมือนกันได้
มอบให้ก็มีคณะผู้แทนฝ่ายไทย ท่านสมาชิกย่อมได้เห็นได้ว่าความบันทึกนั้นในวรรคต้น
ได้กล่าวว่ามีสมาชิกคณะผู้แทนฝ่ายไทยระลึกได้ว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็ได้แสดง
ความเห็นชัดแจ้งอยู่แล้วหลายครั้งว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็ไม่ยอมรับขบวนการที่
อาณาเขตมาโดยการกระทำของญี่ปุ่น หรือการช่วยเหลือของญี่ปุ่นในระหว่างที่ญี่ปุ่น
ทำการรุกรานนี้ และรัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็ไม่ยอมรับขบวนการโอนอาณาเขตซึ่ง
ประเทศไทยได้มาจากอินโดจีนในปี ๑๙๔๑ และเห็นว่าประเทศไทยควรจะได้คืนอาณา
เขตเหล่านั้นและกลับสถาปนาสถานะเดิม การที่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงมาเช่นนี้ก็เพื่อกระยา
ให้รัฐสภาได้ทราบถึงความเห็นจริงเกี่ยวกับคืนแค้น ๔ จังหวัดนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ภายหลังจากสัญญาสันติภาพ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วก็ย่อมมองเห็นได้ว่า ฐานะของประเทศ
ไทยเกี่ยวกับคืนแค้น ๔ จังหวัดนี้ ก็เป็นเรื่องซึ่งนำมาซึ่งความวิตกกังวลให้แก่รัฐบาล
ทุกสมัยมา ถ้าข้าพเจ้าจะกล่าวไว้ในเมื่อข้อเท็จจริงได้ปรากฏขึ้นคงที่ข้าพเจ้าเรียน

ช้างแล้ว ในทุกวันนี้ถ้าจะเปรียบก็อยู่ในฐานะที่แหลมคมหวัดในเรื่องกินแค้น ๔ จังหวัด
 นี้ หรือว่าอย่างน้อยเราก็กทมทวงในการที่จะได้รับความช่วยเหลือจากมหาประเทศที่เป็น
 มิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือสหรัฐอเมริกา ถ้าจะเปรียบฐานะก็ถือว่า ฐานะกินแค้น
 ๔ จังหวัดนี้ ก็เหมือนเป็นคนใช้ รัฐบาลจะเป็นตุ๊กตาคือตามถ้าจะเปรียบก็ประเทศนายแพทย์
 ก็ได้มีความเข้าใจกันอยู่ว่าคนใช้นั้น อยู่ในลักษณะที่ทมิฬทวงแล้ว บัญฑาก็มีแค่
 เพียงว่าในการที่คนใช้จะส่งมอบหมายในนี้จะเนิ่นนานออกไปเพียงไร และจะสิ้นไป
 ด้วยลักษณะที่เหมาะสมอย่างไร เพื่อประกอบคำสั่งแห่งของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอแจ้งให้
 ทราบว่า เมื่อก่อนที่ท่านปรึกษาราชการมาเป็นนายกรัฐมนตรีกิติ์ ช้างแดงก็ยืยรว่าท่าน
 สมาชิกไปเพื่อเชิญท่าน ตลอดจนกระทั่งการขึ้นแจ้งในรัฐสภา ก็คือท่านกล่าวว่าการ
 การที่ท่านจะมาเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลนั้น ก็ขอให้สมาชิกได้วิจิตรรายถึงสถานะของ
 ประเทศไทย คือกล่าวให้ชัดแจ้งออกไปก็คือว่า ขอให้มีการเปรียบเทียบกันว่า เมื่อ
 ก่อนท่านมาเป็นรัฐบาลนั้น สถานการณ์ในตอนที่มาเป็นนั้นมีอยู่อย่างไร และเมื่อ
 ท่านเป็นรัฐบาลแล้วท่านได้บริหารราชการแผ่นดินไป เมื่อเปรียบเทียบแล้วเป็นอย่างไร ซึ่ง
 ทงนเห็นที่ชัดแจ้งอยู่ว่า ท่านได้มีความวิติกกังวล และเห็นห่วงในเรื่องกินแค้น ๔ จังหวัด
 นี้ ซึ่งยอมเป็นขบรมคาไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลไหนก็ยอมจะมีความเห็นห่วงเช่นเดียวกัน
 ข้าพเจ้าขอประทานอธิบายที่ระกล่าวถึงรัฐบาลชุดของข้าพเจ้า ก็ว่าเมื่อก่อนที่ระ
 ข้าราชการแผ่นดินนั้น รัฐบาลชุดนี้ก็ได้ตระหนักอยู่ว่า ปัญหาเรื่องกินแค้น ๔ จังหวัด
 นี้ อยู่ในลักษณะที่ทมิฬทวง การทมิฬทวงนั้นตั้งอยู่ในลักษณะที่วางระดำเนินการอย่าง
 ไรจะให้เรื่องได้ดำเนินไปด้วยดีที่สุด เพื่อจะเป็นผลประโยชน์แก่ประเทศชาติ ฉะนั้นข้าพ
 เจ้าเองในโอกาสแรกก็ได้รู้สึกถึงฐานะอันนี้ ถึงที่ใดเคยให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ไปใน
 วันแรกก็ยกได้ว่าข้าพเจ้ายอมหน้าคำในการที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาล ทั้งนี้เพราะได้รู้สึกอยู่
 ตลอดเวลาว่าในระยะอายุของรัฐบาลชุดนี้นั้น จะมีหลายสิ่งหลายประการ ซึ่งเป็นผลของ
 สัญญาสมบรูณ์แบบ และเป็นผลของสงครามครั้งที่แล้วมา ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ประปราย
 เป็นชาวเขินคำช่นในสมัยของรัฐบาลนี้ เว้นแต่ถ้าจะไว้ก่อนในเวลาที่ระนั้นเห็น
 และได้คาดหมายอยู่ว่าอย่างไรก็ตามเวลานี้ก็มีลักษณะไปในทางคำมากกว่าในทางชาว
 เมื่อเป็นเช่นนั้นถ้าจะมีบางท่านสงสัยว่า ก็เมื่อรู้เช่นนั้นแล้วรัฐบาลจะเข้ามาทำไม
 ข้าพเจ้าก็ขอเรียน ช้างแดงว่าข้าพเจ้าหรือรัฐบาลชุดของข้าพเจ้า ได้เข้ามาบริหารราชการ

แผ่นดินนั้น มิได้ขึ้นมาด้วยความมั่งคั่งใหญ่โตสูงหรือทะเยอทะยานหรือมีความคึกไป
 ในทางอุตสาหกรรมใด ๆ ก็หาไม่ แต่รัฐบาลนั้นขึ้นมาด้วยความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วย
 ฐานะที่เป็นคนไทยได้สามารถทำกิจการอันหนึ่งอันใดให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติได้
 แม้แต่เล็กน้อยแล้ว ก็อยู่ในหน้าที่ของคนไทยทุกคน ที่จะกระทำเช่นนั้น ส่วนการที่จะให้
 ความเป็นส่วนตัวนั้น เป็นข้อน่าสนใจรองลงมา ซึ่งแล้วแต่เหตุผลและการกระทำในประวัติ-
 ศาสตร์ที่จะเกิดขึ้น นอกจากนั้นเป็นการสมควรที่จะแจ้งกับท่านสมาชิกอีกต่อไป ก็คือว่า
 ในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับดินแดน ๔ จังหวัดนั้น รัฐบาลชุดภายหลังจากสงครามเป็นต้นมา
 ก็มีรัฐบาลชุดหนึ่ง ๆ ท่านเสฉินี่ ๆ ท่านควง ๆ และท่านปรีดี ๆ ได้พิจารณาด้วย
 ส่วนเกี่ยวกับการพิจารณาของรัฐบาลชุดก่อน ๆ นั้นเกี่ยวกับปัญหาในเวรกันแดนนั้นก็พอ
 สรุปได้ว่า ได้มีความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกัน คือได้แน่วในเรื่องดินแดน ๔
 จังหวัดนั้นว่า จะต้องคืนให้เขา เว้นแต่การคืนจะคืนเมื่อไร จะคืนอย่างไร ในแง่ที่เป็น
 ประโยชน์และเกี่ยวกับเกียรติยศและเกียรติศักดิ์ของประเทศชาติเท่านั้น ข้าพเจ้าได้
 กล่าวข้อความทั่วไปมาโดยสมควรเพื่อให้รัฐบาลอื่นได้ทราบฐานะของดินแดนใน ๔ จังหวัด
 นั้น อันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับการพิจารณาข้อเสนอของฝรั่งเศส ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป
 หมดในการพิจารณาของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าได้กล่าวเป็นความทั่วไปมาแล้ว ก็
 ของประธานเสฉินก็จะกล่าวรายละเอียดอีกสักเล็กน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลชุด
 ของท่านปรีดี พนมยงค์ ซึ่งข้าพเจ้ามีโอกาสร่วมอยู่ในรัฐบาลนั้นด้วย ก็พอจะรู้ถึงเหตุ
 การณ์ต่าง ๆ ของรัฐบาลชุดของท่านปรีดีนั้น ก็ได้มีความพยายามอย่างยิ่งทั้ง ๆ ที่
 รู้สึกว่าความหวังในเรื่องดินแดน ๔ จังหวัดนั้นเป็นไปได้ในลักษณะที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว
 ก็ตาม แต่ก็เพียงพยายามในการที่จะรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ ได้มีการส่ง
 คณะผู้แทนไปเจรจาเป็นการภายในกับรัฐบาลอื่นใด ๆ เพื่อคลี่คลายในการที่จะหาความ
 ประนีประนอมให้เป็นประโยชน์กับประเทศชาติ ผลของการเจรจาที่ได้สำเร็จไปคาม
 ความประสงค์ไม่ ครั้นต่อมาเหตุการณ์บังคับก็ให้เราย้ำขึ้นต้องเสนอเรื่องกรณีพิพาททาง
 ชายแดนนั้นเข้าไปสู่องค์การสหประชาชาติ ก็คือว่าเข้าสู่คณะกรรมการความมั่นคง
 จึงเป็นผลให้รัฐบาลเห็นชอบในการให้คำรับรองล่วงหน้าถึงข้อเท็จจริงแล้ว ก็ต่อมา
 รัฐบาลชุดของข้าพเจ้าเอง ก็ได้ปรากฏเหตุการณ์ดังที่ได้อธิบายแล้ว กล่าวคือฝรั่งเศส
 ขอดอนข้อพิพาทซึ่งจะให้ไปสู่ศาลกรุงเฮกนั้น ให้เป็นไปโดยการเจรจาโดยตรง แต่

การเจรจาโดยตรงในที่สุดก็ตกลงหยุดชะงักลงในกรณีซึ่งตกลงกันไม่ได้ กล่าวคือ
 ในการที่ฝรั่งเศสต้องการที่จะให้เครื่องบินไม่เข้าสู่อุทธรณ์ความมั่นคง และระให้
 ประเทศไทยยอมรับในการที่จะตั้งคืนคืนแดน ๔ จังหวัดคืนให้ เมื่อเช่นนั้นแล้วรัฐบาลก็
 ไม่อยู่ในฐานะที่จะยอมโอนความความต้องการของฝรั่งเศสได้ เพราะเหตุว่าอำนาจที่
 รัฐบาลยอมหมายให้รัฐบาลบริเตนและสหราชอาณาจักร รัฐบาลก็ต้องการเสนอเรื่องเข้าสู่
 คณะมนตรีความมั่นคงซึ่งผลของการวินิจฉัยจะเป็นประการใด พวกเขาจึงไม่มีความ
 สามารถที่จะช่วยได้ ก็ยอมเป็นไปตามคณะมนตรีความมั่นคงนั่นเอง เพราะฉะนั้น
 รัฐบาลจึงยอมในการที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของฝรั่งเศส ว่าเราไม่สามารถที่จะ
 ระบุชี้ได้ ในที่สุดการเจรจาทั้งสองข้างก็ลงไปถึงก็มีข่าวทั้งทางวิทยุและทางหนังสือ
 พิมพ์ว่า การเจรจาระหว่างฝรั่งเศสกับไทยได้ขาดสะบั้นลงหรือหยุดชะงักลง แต่ที่วิ
 เป็นการพักการเจรจาไว้ชั่วคราวเพื่อหาทางต่อไป แต่ฝรั่งเศสได้มีการเสนอขอให้
 รองหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทย คือท่านควง อภัยวงศ์ ได้เดินทางไปประเทศฝรั่งเศส
 เพื่อกำหนดข้อของฝรั่งเศส ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลไทยส่งหม่อมเจ้ากุศลสวัสดิ์ ฯ ไปยังกรุง
 เพศบูทาคือช่วย ผลก็ปรากฏแก่สมาชิกแล้วว่าคำเนิการกันอย่างไร เมื่อคณะผู้แทน
 กลับมาแล้วได้มีการเสนอรายงานต่อคณะผู้แทนทั้งคณะ ได้มีการพิจารณาวินิจฉัยกัน
 จนกระทั่งครบสภาที่ ๖ รัฐบาลอเมริกันได้เสนอข้อเสนองานของฝ่ายฝรั่งเศส ถ้อยแถลง
 และบันทึกของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอเมริกัน ถึงที่ท่านสมาชิกได้
 ทรายอยู่แล้ว ในการพิจารณาของคณะรัฐบาลชุดนี้ เราก็ต้องพิจารณาดังข้อเสนองาน
 ฝรั่งเศสก่อนเป็นธรรมดา ก็คือว่าเราจำเป็นต้องวินิจฉัยในสาระสำคัญของข้อเสนองาน
 ของฝรั่งเศส คือว่าการที่จะบอกเลิกสนธิสัญญาปี ๑๙๔๑ ว่าเช่นไหม หรือจะควรวิน
 การอื่นใดซึ่งรัฐบาลมีวิธีการที่จะเสนอไป แต่อย่างไรก็ตาม พอจะสรุปได้ว่า ในการที่
 ระบุเนิการเกี่ยวกับเรื่องนั้นคือไป จะต้องไปทำความเข้าใจให้เป็นที่แน่นอนเสียก่อนว่า
 คืนคืนแดนทั้ง ๔ จังหวัดนั้นจะต้องคืนให้กับฝรั่งเศส อันเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งจะเข้าไปใน
 รูปใดก็ตาม จะต้องให้ประเทศไทยตั้งคืนคืนแดน ๔ จังหวัดคืนให้แก่ฝรั่งเศส
 อันเป็นสาระสำคัญซึ่งรัฐบาลชุดนี้พิจารณา และในการที่จะเข้ามาสู่รัฐสภาไทย
 เหตุผลที่จะแจ้งต่อไป ความจริงในขณะที่รัฐบาลชุดก่อนได้มีข้อมติให้ยกองค์การ
 สหประชาชาติคืน ถึงแม้ว่าไม่เป็นการแน่ชัดลงไปว่า เราจะต้องคืนคืนแดน ๔ จังหวัด

นี้ให้ภัยประเทศฝรั่งเศสก็ตาม แต่เราก็พร้อมเมื่อสหประชาชาติได้ตกลงมาให้กัน
กันแค้นให้แล้ว เราได้ให้คำรับรอง ซึ่งเป็นการผูกพันล่วงหน้าว่า จะปฏิบัติตามนั้น แต่
ฐานะในขณะนั้นเรายังมีความหวังอยู่มากกว่าความหวังในขณะนี้ คือเรายังมีความหวัง
ว่าด้วยความยุติธรรมและเหตุผลทั้งในข้อเท็จจริงและในทางหลักกฎหมาย เรายังมีความหวัง
ว่าเราอาจจะไม่ต้องกัน หรือถ้ากันก็อาจกันไม่หมก หรือว่ากันหมกก็อาจจะได้ประโยชน์อะไร
เช่นการชกใช้มาบ้าง เช่นความหวังในขณะที่มีขอร้องให้ภัยองค์การสหประชาชาติไป
วินิจฉัย แต่ที่ว่าข้อเสนอลงฝรั่งเศสในคอนใหม่ แสดงว่าเราไม่มีหวังแต่ประการใด
คือหมายความว่าจะต้องมอชไปก่อน เมื่อมอชไปแล้ว เราจะได้ประโยชน์กลับมาบ้าง
หรือไม่นั้น เป็นเรื่องซึ่งอยู่ในคณะกรรมการประนอม รัฐบาลเห็นว่าข้อเสนอลงฝ่าย
ฝรั่งเศสซึ่งหลังนี้มีความสำคัญ และเป็นผลแก่ประเทศชาติมากกว่า ในการที่ได้รับมอช
ไปจากรัฐสภาที่จะไปดำเนินการเสนอต่อคณะมนตรีความมั่นคง เมื่อเป็นเช่นนั้นเราก็จำ
เป็นจะต้องพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับความละเอียดรอบคอบ การพิจารณาปัญหาเรื่องนี้กับขอมจะ
แยกได้เป็นหลายทาง คือว่าทางหนึ่งที่เราต้องรู้ทำกิจของรัฐบาลอังกฤษ รัฐบาลอเมริกัน
รัฐบาลฝรั่งเศส ตลอดจนรัฐบาลของประเทศสมาชิกอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในคณะมนตรีความ
มั่นคงซึ่งเป็นองค์การของสหประชาชาติ

ผลของการอภิปรายเมื่อวานนี้ที่พอจะได้ความชัดเจนพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้า
ขอประทานที่ระเสนออีกสักครั้งหนึ่ง คือว่าในเรื่องท่าทีของอังกฤษและอเมริกัน
ที่อยู่ในท่าที่คงที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว มีไปในทางที่จะให้ประเทศไทยเราคืน
แค้นนี้ให้ภัยประเทศฝรั่งเศส นี้เป็นท่าที่ แต่การที่ใครจะรายงานจากคณะผู้แทนแล้ว ท่าที่
ของประเทศทั้งสองนี้ จะไม่สนับสนุนในการที่เรานำเรื่องเข้าสู่องค์การสหประชาชาติ
หรือคณะมนตรีความมั่นคงเลย ผลที่จะได้ประโยชน์มาและผลที่จะเสียเป็นอย่างไร
ได้ปรากฏอยู่ในบันทึกความเห็นของคณะผู้แทนแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องกล่าวโดยยืดยาว
ในทีนี้ประการหนึ่ง ส่วนท่าทีของประเทศซึ่งถือว่าเป็นมหาประเทศ คือโซเวียต
รัสเซียและจีน จีนเป็นต้น สำหรับฐานะในเรื่องเกี่ยวกับโซเวียตรัสเซียนี้ คณะผู้
แทนได้รายงานให้ทราบแล้วว่า คราวนี้ก็ยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตโดยชัดเจน
เรียบร้อยแล้ว การที่หวังประโยชน์ต่อประเทศนี้ในคณะมนตรีความมั่นคงรัฐสภาว่าเป็น
ความหวังที่เลือนลอบ ส่วนทางประเทศจีน ท่าทีของประเทศจีนเกี่ยวกับเรื่องนี้ เมื่อ

ท่านสมาชิกประสงค์ทราบ ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็คงจะชี้แจงได้ โดยที่ท่านได้ไปพบปะกับท่านเอกอัครราชทูตท่านเมื่อเร็ว ๆ นี้ และคณะผู้แทนก็ไม่ได้รายงานเกี่ยวกับเรื่องท่าทีของประเทศจีนมาโดยละเอียดเพียงพอ ทางรัฐบาลจึงได้ไปรับทราบท่าทีของจีนในเรื่องนี้มากับย ทนถวรมความไว้ว่าในการที่จะนำเรื่องเข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคงนั้น เท่าที่เกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ ที่เป็นสมาชิกขององค์การนั้น ประเทศไทยก็อยู่ในฐานะที่จะหาข้อใดไม่ได้ ความหวังที่ได้จากถวรมนั้นก็เห็นความหวังที่เลือนลอบ นอกจากนั้นในการที่ประเทศไทยจะยื่นเรื่องเพื่อเข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคง ความจริงนั้นก็อาจจะเป็นไปได้ แต่กระนั้นก็ดี คณะผู้แทนได้ให้ความคิดเห็นว่าถึงแม้ว่าจะเอาเรื่องเข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคงได้ ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ก็ได้ปรากฏอยู่ในบันทึกสรุปความของคณะผู้แทนอยู่แล้ว กล่าวโดยย่อ ๆ ก็คือว่า ถ้าจะดำเนินการในวิธีนั้นแล้วก็หมายความว่า การที่ความสัมพันธ์กับฝรั่งเศส ก็จะเป็นการที่ค่อนข้างเกิดความ และไม่มีวันที่จะกลับคืนกันมาได้ ซึ่งจะเป็นเวลาช้านานเท่าไรเราก็ย่อมทราบไม่ได้ และผลในการที่จะไปในทางใดก็เป็นตัวกีดกันผลของคณะผู้แทนอยู่เนืองรวกท่าทีของประเทศต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้อง กึ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนชี้แจงมาแล้วนั้น และเป็นการจำเป็นอยู่เองที่รัฐบาลจะต้องรู้ถึงความคิดเห็น และท่าทีของประเทศต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยความเห็นของคณะผู้แทนของเรา อันนั้นก็มิใช่ผู้แทนของคณะผู้แทนได้เกินทางมาแล้ว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเห็นนั้น ก็ปรากฏอยู่ในสรุปผลของคณะผู้แทนนั้นก็ได้มีกล่าวไว้ชัดเจนแล้วว่า คณะผู้แทนได้มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ ให้เสนอมายังรัฐบาลในประการดังต่อไปนี้ แม้กระนั้นก็ดี รัฐบาลก็ถือว่าควรที่จะได้ทราบความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ของนายควง อภัยวงศ์ เป็นการประกอบด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า คุณควง อภัยวงศ์ เป็นผู้ซึ่งมีผลประโยชน์อันเกี่ยวข้องในเรื่องการได้มาหรือการเสียไปแห่งดินแดน ๔ จังหวัดนั้นเป็นพิเศษ ก็กล่าวโดยย่อ ๆ ก็คือได้มีความสัมพันธ์ทางตระกูลและทางญาติซึ่งได้เกิดขึ้นในระยะ ๔-๕ ปีที่แล้วมา นอกจากนั้นแล้ว คุณควงได้ไปในฐานะที่ควรจะได้รับรู้ของท่านสมาชิกทั่วไปในฐานะฝ่ายค้าน เพราะฉะนั้น ถ้าท่านสมาชิกมีความประสงค์ที่จะถวรมความความคิดเห็นของคุณควงประการใด เพื่อให้การชี้แจงเป็นไปโดยถูกต้อง คุณสุจิตกร ทวีญพิฤกษ์ ก็คงอยู่ในฐานะพร้อมที่จะชี้แจงได้ด้วยลักษณะข้อหลังที่ฐาน ท้าพเรากล่าวเช่นนี้มิได้มีความหมาย

ว่า คุณคงมีความคิดเห็นประการใด รัฐบาลจะต้องเอาหรือรัฐสภาน่าจะต้องปฏิบัติ
 ตามอะไรนั่นก็หาไม่ได้ หรือมิได้หมายความว่าความคิดเห็นของคุณคงซึ่งแสดงความคิดเห็น
 โดยขบขันนั้น เป็นความคิดเห็นที่ลึกลับเสมอไปก็หาไม่ได้ เพราะคุณคงก็มีความรักชาติ
 เช่นเดียวกับพวกเรา ที่ข้าพเจ้ากล่าวเช่นนั้นก็จริง รัฐบาลจำเป็นต้องทราบ เพราะว่าคุณ
 แทนคนอื่น ๆ นั้นมากหรือน้อยจะต้องมีความสัมพันธ์อยู่กับรัฐบาล ในการ
 ระพึงควรต้องพึงทราบคุณคงอีกทางหนึ่ง เพราะอย่างนั้นน้อยคุณคงไปในฐานะของ
 การเป็นหัวหน้าฝ่ายค้านในรัฐสภา เพราะฉะนั้นรวมความว่าคุณคงมีความเห็นร่วมกับ
 ข้าราชการอื่นในคณะผู้แทนเช่นเอกชนก็ได้เสนอมา

บัดนี้ประเด็นก็เข้าใกล้มาอีกว่า เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ในการพิจารณาข้อเสนอ
 ของรัฐบาลฝรั่งเศส รัฐบาลได้พิจารณาไปในลักษณะอย่างไร เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว
 รัฐบาลก็มีความเห็นต่อคุณคงด้วยว่า ในการที่จะให้เรื่องเข้าไปสู่ศาลนานาชาติที่กรุง
 เฮกก็ ในการที่จะให้เรื่องได้เข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคงก็ ก็อยู่ในฐานะที่เป็นไป
 ในทางเสียผลมากกว่าได้ผล ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้ชี้แจงมาแล้ว นอกจากนั้น
 รัฐบาลได้หาข้ออื่นว่า ถ้าเราจะไม่ปฏิบัติเช่นนั้นแล้ว คือไม่ไปคณะมนตรีความมั่นคง
 หรือศาลโลก ซึ่งความจริงก็ไปไม่ได้ เพราะฝรั่งเศสถอนเสียแล้ว ก็มีแต่ถ้าเมื่อเราไม่
 ไปคณะมนตรีความมั่นคง เราจะทำอย่างไร ประเทศไทยจึงจะไม่เสียดินแดน ๔ จังหวัด
 ให้ตามความตกลงการของฝรั่งเศส บัญญัติเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งรัฐสภาย่อมมีสิทธิ
 ในการพิจารณาวินิจฉัยและให้ความคิดเห็นได้ แต่ในแง่ความคิดเห็นของรัฐบาลแล้ว
 ก็ได้พิจารณาทางอีกในประการอื่น กล่าวโดยเฉพาะข้อข้อใจของท่านสมาชิกบางท่าน
 ไม่ใช่ทั่วทั้งหมด มีสมาชิกบางท่านข้อใจก็คือว่า ในการไม่ยอมคืนดินแดนให้แก่
 ฝรั่งเศสจริง ๆ ถ้าจำเป็นต้องรบกันก็รบกัน ดังนี้เช่นกัน ในทางรัฐบาลได้พิจารณา
 มาแล้วว่า การดำเนินการในเรื่องเช่นนี้จะมีประโยชน์อะไรแก่ประเทศชาติ ประเทศ
 ไทยเป็นประเทศที่รักสันติ และทั่วโลกก็ได้มีความนิยมชมชอบในหลักการของสห
 ประชาชาติ คือการรักสันติภาพ การที่จะขัดต่อทางออกด้วยวิธีที่ใช้การกระทำทาง
 ทหารนั้นก็ย่อมไม่เป็นที่พึงประสงค์ของนานาประเทศเขา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 ก็ไม่ต้องการด้วยอุปนิสัยของชาวไทย ในการที่เป็นประเทศซึ่งรักสันติ เมื่อเป็นเช่นนั้น
 รัฐบาลก็เสียใจที่จะต้องกล่าวโดยสรุปในประการสุดท้ายว่า รัฐบาลมองไม่เห็นทางอื่น

โคที่ระออกเรื่องนั้นดีกว่าในการที่ระข้อมตามคำแนะนำ และข้อเสนอของฝรั่งเศสในสาระสำคัญก็คือการคืนดินแดนนี้ให้ และตามคำแนะนำของประเทศที่เป็นมิตร โดยเฉพาะก็คือสหรัฐอเมริกา ในการที่รัฐบาลได้มีความเห็นเช่นนั้น ก็จำเป็นต้องขยับประคองว่าข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศส ในสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคืนแดนให้ก่อนที่ระดำเนินการเป็นอย่างอื่นนั้น รัฐบาลนี้คิดว่ามีเส้นทางประการใดบ้าง และทางโคที่ระข้อมเสนอซึ่งถือว่าเป็นทางที่คึกที่สุดที่เราสามารถกระทำได้ ก็ขอให้ท่านสมาชิกได้ไปรุดกลับไปที่กรุงข้อม เสนอของฝ่ายฝรั่งเศสโดยลำคอข้อม ซึ่งรัฐบาลจะขอประธานข้อมแรงความคึกเห็นประคองกับข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศสในข้อที่ ๑ คือการรื้อสภาพการเป็นโมฆะของสนธิสัญญา ๑๗๙๑ ซึ่งรัฐบาลไทยระข้อมประกาศเป็นโมฆะ ขณะนี้อาณาเขตอินโดจีนที่ไทยยึดครองระข้อมอินโดจีนให้แก่เจ้าหนวที่ฝ่ายฝรั่งเศส เพื่อส่งมอบให้แก่เขมรและลาวต่อไป สำหรับความที่รัฐบาลคึกเห็นว่า ในการที่ระประกาศสนธิสัญญาปี ๑๗๙๑ เป็นโมฆะ เป็นเรื่องซึ่งเสียผลแก่ประเทศชาติ เสียในเรื่องเกียรติยศและเหตุผล เป็นเรื่องซึ่งรัฐบาลไม่อาจจะกระทำไปก็ได้ แต่รัฐบาลจะกระทำอย่างไร ถ้าท่านสมาชิกไม่ระข้อมนประสงคัระข้อมแล้วก็จะข้อมนุ้ในการที่ระให้รัฐบาลเถียงเขาไว้ เป็นเครื่องมื่อในการมีคำสั่งไปยังข้อมคณะผู้แทนของเรา แต่อย่างไรก็ตาม การที่ระข้อมให้ประกาศว่าสนธิสัญญาปี ๑๗๙๑ เป็นโมฆะนั้น รัฐบาลนี้มีความเห็นว่า ไม่เป็นสิ่งควรข้อมตามข้อมเสนอของฝรั่งเศส นั้นเห็นเหตุผลในข้อที่ ๑ ส่วนด้อยค่าอะไรก็อะไรต่าง ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อที่ ๑ นี้ รัฐบาลได้พิจารณาทุกข้อข้อมนุ้ แล้วก็ได้มีความคึกเห็นในการที่ระส่งไปยังข้อมคณะผู้แทนของฝ่ายไทยเกี่ยวกับข้อมนุ้ค่าและสาระผลความ เกี่ยวข้อม ข้อมหนึ่งนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ในข้อหนึ่งนั้น ถึงแม้ว่าระมีรับเป็นประการใดก็ตาม ผลก็คือว่าคืนแดน ๔ ทุ่งหนวที่ระข้อมข้อมคืนกรคืนให้ก่อน การคืนระข้อมคืนด้วยพิธีสาร ไม่ใช่คืนทันที แต่เป็นการคืนความที่ระข้อมระข้อมทำข้อมนุ้ ณ กรุงวอชิงตัน เมื่อเช่นเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าขอแจ้งต่อรัฐสภาว่า ข้อมนุ้เป็นประเด็นสำคัญซึ่งเกี่ยวข้อมกับมาตรา ๗๖ ถ้าแม้ว่ารัฐสภานัดว่า เรื่องซึ่งรัฐบาลมาเสนอไม่อยู่ในขอบของมาตรา ๗๖ แล้ว ก็ขอให้รัฐบาลไปดำเนินการไปเองโดยลำพั้งแล้ว ความจริงนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับทางรัฐข้อมระข้อมมากกว่า ในแง่ความข้อมข้อมของรัฐบาลนั้นไม่มีความข้อมข้อมแก่ประการใดที่ ระ ไปดำเนินการเช่นนั้น แต่การดำเนินการเช่นนั้นข้อมข้อมให้รัฐสภานี้กำหนดหนวที่รัฐบาลได้

ทำผิดรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา ๗๖ เพราะว่าการที่รัฐสภาสั่งให้แก้
ไปดำเนินการจะเป็นผลให้รัฐสภาไม่ได้ใช้สิทธิตามมาตรา ๗๖ เมื่อเช่นนี้รัฐสภา
จะต้องขอรับความเห็นชอบก่อน ในทำนองเรื่องคราวที่แล้วมา อันนี้เป็นประเด็นสำคัญ
ส่วนประเด็นข้อ ๒-๓ และข้ออื่น ๆ ไม่มีสาระสำคัญมากมายเช่นเดียวกับข้อที่ ๑ และ
ก็อยู่ในหลักการในการที่เปลี่ยนแปลงข้อร้องทกลงประเด็นประนีประนอมกันได้ แต่รัฐสภา
ใคร่ขอเสนอความคิดเห็นในเรื่องนี้สามประการ คือในข้อที่ ๒ หลังจากที่ได้กลั่นคน
สู่สถานะเดิม ซึ่งเลิกสถานะสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับไทย ความสัมพันธ์ทางทก
จะไต่กลับสถาปนาชนโคยทันที และความเกี่ยวพันระหว่างประเทศทั้งสองจะไต่อยู่ใน
บังคับแห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ และข้อตกลงทางการ
พาณิชย์และศุลกากร ฉบับวันที่ ๙ ธันวาคม ๑๙๓๗ นั้นใหม่ ภาควิชาสัญญาจะ
ได้แจ้งความตกลงนี้ไปยังคณะมนตรีความมั่นคง และประเทศไทยจะได้ถอนคำอ้ง
ที่ไทยยื่นไว้ต่อคณะมนตรีนั้น ประเทศฝรั่งเศสจะไม่คัดค้านอีกต่อไปในการที่ประเทศไทย
จะเข้าเป็นสมาชิกแห่งสหประชาชาติ สำหรับในข้อ ๒ ข้อประท้วงเสนอในประการ
แรก คือว่าการเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส รัฐสภา
ได้ชี้แจงแล้วว่า ประเทศไทยไม่ได้เคยรับทราบในเรื่องในการมีสถานะการณ้สงคราม
ระหว่างเรากับฝรั่งเศสแต่ประการใด ทั้งในทางพฤกษิณและในทางนิตินัน และผู้แทน
ฝ่ายไทยก็ยืนยันความจริงในข้อนี้ เพราะฉะนั้นการที่ระไ่มีข้อความเกี่ยวกัสถานะการณ้
สงครามระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศสปรากฏอยู่ในข้อตกลงทั้งนี้แล้ว รัฐสภาก็ต้อง
ให้คำสั่งไปว่าไม่ต้องควยข้อที่เรวังที่ไ่เป็นอยู่ และว่ารัฐสภาไทยไม่เคยถือว่า
สถานะการณ้สงครามกับฝรั่งเศสแต่ประการใด ในประการที่ ๒ เมื่อคนสู่สถานะเดิม
แล้ว รมีความสัมพันธ์ในทางการทกซึ่งจะไต่กลับสถาปนาชน และความเกี่ยวพัน
ระหว่างประเทศทั้งสองจะไต่อยู่ในบังคับแห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ.
๑๙๓๗ เกี่ยวกับประเด็นนี้รัฐสภาเห็นว่าเป็นเรื่องซึ่งรักษาประโยชน์ของประเทศอยู่
เป็นอย่างดีแล้ว สนธิสัญญาฉบับนี้ ๑๙๓๗ นี้ เป็นสนธิสัญญาที่ทำขึ้นในสมัยซึ่ง
ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่มุ่งเรื่องในการเจรจากับทางการต่างประเทศ คือได้รับความ
เห็นอกเห็นใจและเอาใจใส่จากนานาประเทศ เมื่อเป็นเช่นนั้นสนธิสัญญาฉบับนี้เป็น
สนธิสัญญาที่ก้อยไปกัวการรับรองฐานะเท่าเทียมกันในเรื่องความเป็นธรรม และความ

ช่วยเหลือด้วยก็ โดยปฏิบัติต่อกันด้วยถ้อยคำต่างคอยแทนซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว สนธิสัญญา ๒ ฉบับที่กล่าวยกความสัมพันธทางการทูต การที่จะใช้สนธิสัญญาฉบับนี้รัฐบาลก็เห็นชอบแล้ว รัฐบาลไม่มีความเห็นที่จะทำใหม่ หรือจะไปใช้สนธิสัญญาฉบับอื่นใด ส่วนในประเด็นข้อ ๓ คือการให้ประเทศไทยขอถอนคำร้องถอนไว้คือ คณะมนตรีความมั่นคงนั้น ประเทศฝรั่งเศสจะไม่คัดค้านอีกต่อไปในการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นสมาชิกแห่งองค์การสหประชาชาตินั้น ในเรื่องนี้เป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับเกียรติซึ่งสัมพันธ์กับข้อหนึ่งกล่าวมาแล้ว เพราะฉะนั้นท่านสมาชิกจะเห็นว่า ในเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อ ๓ ได้มีบันทึกถ้อยแถลงด้วยวาจาของเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสที่กรุงวอชิงตันคือในการที่คณะผู้แทนฝ่ายไทยได้มีความเห็นว่า การที่จะให้ประเทศไทยถอนเรื่องออกจากรายการของคณะมนตรีความมั่นคงนั้นเป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้ ผลการเจรจาได้มีการเสนอให้ องค์การหรือคณะมนตรีความมั่นคง ใ้รับทราบข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส ขึ้นเป็นขั้นแน่นอน แต่ที่ว่าคณะผู้แทนฝ่ายไทยก็ได้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ดังกล่าวขึ้นไปก่อนหนึ่ง คือขอให้การถอนนี้ ใ้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคง ในข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส ที่คณะผู้แทนของเราได้ดำเนินการไปเช่นนั้น ก็ใ้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลนี้ เพราะการที่เรานำเรื่องเข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคง ข้อต่อไปที่จะต้องผูกพันก็คือว่า คณะมนตรีความมั่นคง คัดค้านประการใด เราก็ต้องผูกพันที่จะปฏิบัติตามนั้น เพราะฉะนั้นการที่จะไม่จกการให้คณะมนตรีความมั่นคงใ้ให้ความเห็นชอบในข้อตกลงระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในครั้งนี้ก็ปรารถนารถ้อยแถลงของอุปทูตฝรั่งเศสอยู่แล้วว่า ถ้าประเทศไทยย่ำรณา รัฐบาลฝรั่งเศสก็เต็มใจในเรื่องเกี่ยวกับการถอนคำร้องของไทยคือคณะมนตรีความมั่นคงใน อันที่ระหาทางใ้ใ้รับความเห็นชอบในองค์การนี้ตามวิธีการที่ตกลงกัน เพื่อสะดวกแก่การที่รัฐบาลระชมรมย์ใ้ใ้รับงานเช่นกัน ก็เกี่ยวข้องกับประเด็นในกรณีซึ่งจะถอนเรื่องออกจากรายการของคณะมนตรีความมั่นคง แต่ส่วนในการที่ประเทศฝรั่งเศสจะถอนการคัดค้านการเป็นสมาชิก ซึ่งสมาชิกบางท่านใ้ใ้รับทราบในเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับประเทศฝรั่งเศสแล้วก็ตาม แต่สำหรับเรื่องนี้สำคัญประเทศไทยก็เช่นฝ่ายใ้รับประโยชน์ ส่วนการที่ฝรั่งเศสจะแสดงท่าที่เป็น การเหมาะสมแก่ความคิดเห็นของประเทศไทยหรือไม่เพียงใดไม่ใช่เรื่องของเรา เมื่อฝรั่งเศสผูกพันตนเองแล้ว ก็เป็นเรื่องซึ่งเราขอหมั่นในข้อความต่าง ๆ ใด ในข้อที่ ๒

ของข้อเสนออีกเป็นดังนี้

ข้อที่ ๓ ในทันทีภายหลังการลงนามความตกลงฉบับนี้ ประเทศไทยและ
 ประเทศฝรั่งเศส โดยใช้ข้อ ๒๑ แห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศ
 ไทย ฉบับวันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ จะไต่กรัดตั้งคณะกรรมการประนีประนอมข้อ
 หนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนของภาคี ๒ คน กับผู้เป็นกลางสามคน ตามความในมาตรา
 สวรรทั่วไปแห่งเงื่อนไข ฉบับวันที่ ๒๖ กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๘ สำหรับการระงับข้อพิพาท
 ระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ซึ่งวางระเบียบการตั้งและการดำเนินงานของคณะ
 กรรมการนี้ คณะกรรมการนี้จะไต่กรัดเริ่มงานของตนโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ ภายหลังจาก
 ได้ดำเนินการโอนอาณาเขตกึ่งกล่าวไว้ในข้อ ๑ วรรคสองเสร็จแล้ว คณะกรรมการ
 จะไต่กรัดมีมติให้พิจารณาการประนีประนอมทางเชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ และทางเศรษฐกิจ
 ของภาคีในการสนับสนุนการแก้ไข หรือขยับข้อความแห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๓
 ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๓ อนุสัญญาฉบับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๘ และสนธิ
 สัญญาฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ ซึ่งข้อ ๒๒ แห่งสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๗
 ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ ยังให้คงใช้อยู่ สำหรับข้อนี้ประเด็นที่ขอประนีประนอมอธิบาย
 ดังนี้ คือการที่จะประกาศเป็นโมฆะตามข้อหนึ่งใดแห่งมาแล้ว เพราะฉะนั้นในข้อ ๑ เป็น
 อย่างไร ในข้อ ๓ ก็เป็นไปตามวิธีการที่สัมพันธ์กับข้อ ๑ ซึ่งการเสนอที่จะให้มีคณะ
 กรรมการประนีประนอมขึ้นนั้น ก็โดยอาศัยข้อ ๒๑ ของสนธิสัญญาฉบับ ๑๙๓๗ ซึ่งในการนี้
 โยงโยให้ใช้ตราสารทั่วไปแห่งเงื่อนไข ฉบับวันที่ ๒๖ กันยายน ๑๙๒๘ เมื่อเวลานั้น
 ข้าพเจ้าได้ชี้แจงแล้วว่าตราสารทั่วไปแห่งเงื่อนไขนั้น เป็นการระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธี
 เป็นตราสารซึ่งสำคัญใช้แก่ทุกประเทศ เพราะฉะนั้น ตราสารอันนั้นเป็นการให้ความ
 เป็นธรรมและให้ประโยชน์แก่ทุกฝ่ายอยู่แล้ว รัฐบาลคิดว่าไม่มีข้อที่น่าจะขัดข้องประ
 การใดในการที่จะใช้ตราสารนั้น ส่วนคณะกรรมการจะไต่กรัดเริ่มงานทันทีตั้งจากที่ได้
 ปฏิบัติงานตามข้อ ๑ ในกรณีคณะผู้แทนฝ่ายไทยได้เอาใจใส่ และรัฐบาลก็ได้ให้เอาใจ
 ใส่เช่นเดียวกัน ก็เกรงว่าในการที่จะเขียนข้อ ๓ ไว้เช่นนั้นแล้ว ในการที่จะเขียนข้อ ๓
 ไว้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่จะประวิงกันออกไป หรือมิได้มีการพิจารณาให้มากมายได้ เมื่อ
 เช่นนี้คณะผู้แทนก็ได้กระทำหน้าที่ ได้มีการติดต่อกันเกี่ยวกับในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้น
 จะเห็นได้ว่าในบันทึกถ้อยแถลงของท่านเอกอัครราชทูตนั้น ได้กล่าวไว้เป็นการรับรอง

แล้วว่า เขามีข้อสังเกตว่า แม้ว่าการรัฐประหารฝรั่งเศสสมัยนั้นว่า คณะกรรมการจะไม่เริ่มงาน จนกว่าจะได้คืนอาณาเขตต่าง ๆ และสถาปนาสถาบันเดิมแล้วก็ตาม รัฐประหารฝรั่งเศสก็พร้อมที่จะร่วมการรักษาดังองค์การของคณะกรรมการไปก่อนหน้านั้นได้ นี่ก็เป็นการแสดงเจตนาผูกพันทางฝ่ายฝรั่งเศสว่า คณะกรรมการจะได้คืนดินแดน และการที่จะได้คืนดินแดนไปก่อน แม้แต่การคืนดินแดนจะยังไม่เป็นการเสร็จสิ้น และนอกจากนั้นก็ยังได้มีบันทึกของกระทรวงการต่างประเทศเหมือนกัน ซึ่งระบุขอประธานเสนอข้อไปในเรื่องได้กล่าวถึงในเรื่องสนธิสัญญาฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ ก็เป็นการนี้ได้ตกลงกันว่า จะไต่สวนเรื่องซึ่งได้มีการผูกพันของไต่กันระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส นั้นตั้งแต่สัญญาฉบับที่ ๒๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ เป็นต้นไป แต่ผู้แทนฝ่ายไทยและรัฐบาลเห็นว่า ในการรื้อฟื้นพิจารณาถึงแต่สนธิสัญญาฉบับ ค.ศ. ๑๙๐๗ หาเพียงพอและชดเชยกับประโยชน์ของประเทศไทยไม่ เพราะฉะนั้นได้มีการเสนอให้พิจารณาไปถึงสัญญาฉบับ ค.ศ. ๑๘๙๓ ซึ่งเป็นสัญญาฉบับเก่าที่สุดที่ยังใช้อยู่ในขณะนี้ ในการเสนอฝ่ายฝรั่งเศสได้ตกลงให้มีการเสนอให้ และในการนี้ท่าทีของรัฐบาลอเมริกาก็สนับสนุนในการนี้ ดังปรากฏในบันทึกของกระทรวงการต่างประเทศอเมริกาแล้ว ทั้งนี้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องที่ ๓ นั้น มีประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งซึ่งรัฐสภาควรทราบรายละเอียดความสมควร คือพวกเขาวางกึ่งวงกลมสงสัยกันว่า ข้อ ๓ นั้น เมื่อถึงคณะกรรมการแล้วจะได้ประโยชน์หรือไม่ จะมีการทะเลาะกันหรือไม่ จะมีการเจรจาในลักษณะที่ว่าข้อ ๆ แล้ว หาประโยชน์ไม่ได้ นี้ประการที่หนึ่ง ถึงแม้ว่าจะเจรจาไปเราจะได้คืนแดนกลับคืนมา บางท่านก็มีความเห็นว่าไม่มีหวังอะไรคืนมา ให้ไปแล้วก็หมดไป บางท่านอาจจะเห็นว่าได้มาบ้างเล็กน้อย บางคนก็ว่าเราได้เพิ่มขึ้นเป็นอันข้าง ในการที่จะได้ประโยชน์กลับคืนมานั้นเป็นเรื่องยากและควรเต็มใจ ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถจะให้คำรับรองได้ว่ามากนักแค่นั้น แต่ก็โดยอาศัยหลักฐานและเหตุผลแวดล้อมโดยทั่วไป รัฐบาลนั้นมั่นใจว่า จะจะได้คืนมาซึ่งอาณาเขตหรือคืนดินแดนบ้าง ซึ่งในหลักการนั้น รัฐบาลนั้นมั่นใจว่าเราจะได้คืน แต่จะได้คืนอย่างไรแค่นั้น รัฐบาลนั้นไม่สามารถที่จะให้คำวินิจฉัยได้ หน่ว่าคณะกรรมการจะได้คืนและได้คืนเป็นการนี้เท่าที่ประการใดแล้ว ในการที่รัฐบาลมีความมั่นใจเช่นนั้น ไม่ใช่มีความมั่นใจโดยไม่มีเหตุผล รัฐบาลได้มีความมั่นใจโดยมีเหตุผลและหลักฐานซึ่งระบุขอประธานแห่งกันนี้ ในโอกาสที่

คุณคง ๆ ไปดำเนินการเจรจาตกลงปาร์สนั้น ก็ได้ทราบท่าทีของฝรั่งเศสสมาชิกของ
 เรื่องนี้ ข้าพเจ้าขอประทานอธิบายสั้น ๆ เพราะว่าอาหารฝึกพลากในรายละเอียดก็ได้
 ซึ่งคุณศุภกิจสามารถจะให้คำชี้แจงได้ดีกว่า แต่ก็พอจะสรุปได้ว่าฝ่ายฝรั่งเศสได้มี
 ความเห็นว่า ในการเอาคืนแดนทั้ง ๔ จังหวัดไปนี้ ฝ่ายฝรั่งเศสไม่มีความปรารถนาที่
 จะทำการประการใดประการหนึ่ง ฝรั่งเศสตั้งอยู่ในฐานะที่หวัดกังวลอยู่ต่อไป เช่นเกี่ยว
 กับจังหวัดอลิซาสส์และลอร์เรนส์ ซึ่งเข็นตัวอย่างมาแล้ว ก็คิดว่าไม่อยากจะโดนตัว
 อย่างอื่นอีก ท่าทีของฝรั่งเศสเป็นไปในลักษณะพร้อมที่จะทำการในบางสิ่งบางอย่าง
 อันได้แก่ของใจของประเทศไทย และในการที่จะให้ประเทศไทยไต่ถามขอสั่งบางอย่าง
 กลับคืนมา ซึ่งระโถเล็กเรื่องซึ่งผูกพันของใจแก่เดิมทีนั้นเสียรวมทั้งครั้งหลังด้วย
 สำระสำคัญมีอย่างนั้น ส่วนรายละเอียดที่ท่านต้องการทราบ คุณศุภกิจ ก็จะชี้แจง
 ได้ ส่วนขั้นที่ตกลงจนกระทั่งคำชี้แจงด้วยวาจาที่ไม่ปรากฏในบันทึกนี้ และในขั้นที่
 กของรัฐบาลอเมริกันก็จะเห็นได้ว่า รัฐบาลอเมริกันได้กล่าวไว้โดยชัดเจน ซึ่งข้าพเจ้า
 ขอประทานอ่านดังนี้

สมาชิกและคณะผู้แทนฝ่ายไทยจะระลึกได้ว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้แสดง
 ความเห็นโดยชัดแจ้งแล้วหลายครั้งว่า รัฐบาลอเมริกาจะยอมรับนโยบายเปลี่ยนแปลง
 อาณาเขตซึ่งผู้ขู่ได้กระทำ หรือได้กระทำด้วยความช่วยเหลือของผู้ขู่ในระหว่างที่
 ผู้ขู่ทำการรุกรานนั้นไม่ได้ และรัฐบาลอเมริกาจึงไม่ยอมรับนโยบายโอนยรรคา
 อาณาเขตซึ่งประเทศไทยได้มาจากอินโดจีนในปี ค.ศ. ๑๙๔๑ และเห็นว่าประเทศไทย
 ควรจะคืนอาณาเขตเหล่านั้น และกลับสถาปนาสถานะเดิม

รัฐบาลฝรั่งเศสจะขอรองให้รัฐบาลฝรั่งเศสยอมรับข้อเสนออันนี้ ซึ่งถือเอาการคืน
 อาณาเขตเหล่านั้นเป็นเงื่อนไขให้ยอมยกส่วนหนึ่งของอาณาเขตดังกล่าวให้แก่ประเทศไทย
 ไม่ใช่ออย่างแน่นอน การทำเช่นนั้น ย่อมหมายความว่าอเมริกาสนับสนุนในข้อที่ว่าหาก
 ที่ได้กระทำมีความนิยมระหว่างประเทศ จะนำเอาการกระทำดังกล่าวนี้มาใช้ในการ
 ก่อเรื่องผลกำไรอย่างพริตพริตและปฏิเสธที่จะแก้การกระทำเช่นว่านั้นเสียให้
 ถูกต้อง จนกว่าคนจะไต่ถามผลที่ตกลงการนี้ได้

อีกประการหนึ่ง รัฐบาลนี้ได้แสดงให้เห็นโดยชัดแจ้ง เช่นเดียวกับนี้แล้วว่า
 แม้จะเรียกชื่อผู้ว่า วิจารณ์ประเทศไทยที่อาณาเขตเหล่านั้นมาเป็นวิหิต และ

อาณาเขตเหล่านี้ ควรจะไต่กันไปตาม วิทยาลัยไมไ่ทำการวินิจฉัยกรณีพิพาทใน
 เรื่องเขตแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๑ นั้นแต่ประการใดเลย และ
 ฐานะของวิทยาลัยเป็นอันปราศจากความเสื่อม ประโยชน์ ทั้งปวงทั้ง เช่น การเสียหาย ต่อ
 การปรับปรุงเขตแดนหรือการโอนอาณาเขต ซึ่งจะกระทำกันโดยทางสงบและสันติคดี
 ปรากฏการคืนอาณาเขตเหล่านี้ก็ได้ ฉะนั้น วิทยาลัยจึงได้ขอร้องรัฐบาลฝรั่งเศสอยู่
 ตลอดมาเพื่อให้คำมั่นว่า เมื่อประเทศไทยได้คืนอาณาเขตเหล่านี้เสร็จแล้ว จะได้ให้
 โอกาสแก่ประเทศไทยในอันระหว่าทางปรับปรุงเขตแดนหรือทำการ โอนอาณาเขต เช่น
 ที่วิทยาลัยเห็นสมควรถูกต้องโดยทางสงบและสันตินั้นได้ วิทยาลัยอเมริกายังได้
 แสดงความเห็นแก่รัฐบาลฝรั่งเศสด้วยว่า ถ้าหากกระทำไม่ได้ เพื่อที่จะกำจัดรากฐาน
 แห่งความไม่สงบในการภายในหรือความไม่พอใจระหว่างประเทศ ก็ควรพิจารณา
 การเปลี่ยนแปลงทั้งทางใดเกี่ยวกับเขตแดน เมื่อก่อนปี ค.ศ. ๑๙๕๑ นั้น โดยคำนึง
 ถึงคุณค่าที่ระไกรมีในทางปฏิบัติและการพิจารณา ควรพิจารณาข้อที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ
 เกี่ยวกับทางภูมิศาสตร์และทางเศรษฐกิจ และข้ออื่น ๆ ในทำนองเดียวกันมากกว่าข้อ
 ที่เกี่ยวข้องกับสันติ และทางประวัติศาสตร์ที่ขัดแย้งกันอยู่ ซึ่งเห็นเรื่องของอภิศกาล
 บัน วิทยาลัยฝรั่งเศสได้ร่างขอให้วิทยาลัยสหรัฐอเมริกาส่งข้อเสนอวิธีการ
 ระเบียบข้อผูกมัดระหว่างฝรั่งเศสกับไทยซึ่งกันและกัน ให้แก่คณะผู้แทนฝ่ายไทยและให้
 ขอร้องรัฐบาลไทยให้ยอมรับข้อเสนอนี้ด้วย วิธีการเห็นการเหมาะสมกับฐานะซึ่ง
 สหรัฐอเมริกาได้รักษามันอยู่แล้วทุกประการ และสหรัฐอเมริกาเห็นว่า เป็นการสอด
 คล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศทั้งที่มีทั้งหลักและจุดประสงค์ของสหประชาชาติ
 ด้วยโดยขบขันธ์

วิทยาลัยสหรัฐอเมริกาจึงหวังอย่างจริงจังว่า วิทยาลัยไทยจะสนองรับข้อเสนอ
 ของฝ่ายฝรั่งเศส โดยถือว่าเป็นวิถีทางอันมีเกียรติและสมควรในการระเบียบข้อผูกมัด
 ระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับประเทศไทย และสถาปนาสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ
 ทั้งสอง วิทยาลัยสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าการระเบียบข้อผูกมัดที่มีอยู่ในขณะนั้นเสีย โดยเวลานั้น
 เป็นการสำคัญอย่างยิ่งในการสถาปนาสันติภาพและความสงบเรียบร้อย ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 และมีค่าเป็นอันมากสำหรับประเทศไทย เพราะเหตุว่าข้อผูกมัดที่มีอยู่นั้น
 ที่อุ้งเท้าก่อนความเพียรพยายามของไทยในอันระพันฟูเศรษฐกิจของประเทศซึ่งถูกทำลาย

ด้วยการส่งความให้กลัษย์ขึ้นนั้นไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลหนึ่งหวังว่า ชัยเสนอ
เหล่านี้จะก่อให้เกิดการพิจารณาโดยเร็ว และถ้าหากสงครามเวียดนามจะยืดคนทั้งความตกลง
ฉฉัยเกี่ยวข้องหรือหลายฉฉัยที่ทำเช่น ก็จะได้กำหนดกันและกันทำให้สมมุติโดยเร็วที่สุด
ที่จะทำได้

ข้อความละเอียดที่ท่านสมาชิกวุฒิสภาที่ยอมรับภายใต้การคุ้มครองสิทธิ ซึ่งอยู่ในที่
ลับแล้วว่าจะมีข้อความละเอียดประการใด จะเป็นที่ใจอย่างที่เขาเหล่านั้นหรือไม่
เพราะฉะนั้นเป็นอันสรุปได้ว่า ถ้าเราขอมตกลงในข้อที่ ๑ ไปแล้ว สำหรับในข้อที่ ๓
นั้นก็เป็นการประกอบในการที่จะทำให้วุฒิสภาได้พิจารณาว่า สมควรจะมีชัยเสนอของ
ฝ่ายฝรั่งเศสได้เพียงใดหรือไม่

ส่วนในข้อที่ ๔ เกี่ยวกับเรื่องค่าเสียหาย ในเรื่องค่าเสียหายรัฐบาลก็ได้
พิจารณาอยู่แล้วว่า เจตนานับว่าใหญ่ก็มีอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับการที่ขอล้างข้อผิดพลาด
ของใจในระหว่างประเทศทั้งสอง เมื่อเช่นนั้นการที่จะมาตั้งปัญหาในเรื่องค่าเสียหาย
แต่ไหน ๆ เขามาคู่กัน ก็ย่อมไม่เข้าไปตามหลักการที่พึงประสงค์ คือการลบบรร
แต่กรว่า และสมานไมตรีระหว่างประเทศทั้งสอง ซึ่งเมื่อเช่นเช่นนี้แล้ว รัฐบาลก็จะ
ให้คำสั่งไปยังคณะผู้แทนว่า ในการคิดค่าเสียหายซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ใน
ลักษณะทั้งที่กล่าวแล้ว ก็เห็นว่าต่างฝ่ายต่างไม่ทวงขอในเรื่องเช่นนี้ การกล่าว
เช่นนี้มีก็หมายความว่า รัฐบาลได้มีความเห็นว่าการที่จะดำเนินการคิดค่าเสียหาย
กันไปนั้น ะดำเนินการไปในแง่ที่เปรียบเทียบหรือเสียเปรียบ เราไม่ประสงค์จะให้ฝรั่งเศส
เข้าใจไปในทำนองนั้นว่าเราจะต้องเสียค่าเสียหายมากกว่า เพราะฉะนั้นการที่จะเสนอ
ไปเช่นนั้น ไม่ใช่ความมุ่งหวังอันแท้จริงของรัฐบาล รัฐบาลก็ได้ทราบความมุ่งหวัง
ของสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และประเทศอื่น ๆ แล้วก็มีว่า การจะลบบรรว่าก็มี
อยู่ในประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศแล้ว ก็เป็นการไม่สมประโยชน์ที่จะพอหัน
ค่าเสียหายกัน นี้ก็เป็นข้อเสนอของรัฐบาลที่จะสั่งไปยังคณะผู้แทน

ข้าพเจ้าได้ชี้แจงถึงข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศสและข้อความทั่ว ๆ ไป มาอย่างระ
แล้ว ก็คิดว่าจะเป็นแนวทางในการที่จะให้ท่านสมาชิกวุฒิสภาพิจารณาเห็นว่า สมควร
ที่จะปฏิบัติอย่างไรต่อไป ในเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เมื่อวานนี้ได้มีท่านผู้แทนสองสาม
ท่านได้มีการอภิปรายกันก่อนที่จะได้มีการชี้ประชุม รัฐบาลก็ขอประธานเสนอข้อ

กัน คือการที่รัฐบาลต้องนำเอาเรื่องมาเสนอรัฐสภา ข้าพเจ้าเชื่อว่าบรรดาเพื่อน
 สมาชิกทั้งหลายตลอดจนประชาชนในประเทศนี้ระตองรู้สึกว่ เรื่องซึ่งมาเสนอนั้นเป็น
 เรื่องซึ่งกระทบกระเทือนจิตใจของประชาชนชาวไทยอยู่เป็นอันมาก รัฐบาลนั้นก็รู้สึก
 กระทบกระเทือนในจิตใจเช่นเดียวกับท่านสมาชิกและประชาชนเช่นเดียวกัน แต่ก็มิ
 เรื่องจำเป็นเข้ามาสู่ข้อมหาของประเทศไทยชาติให้ได้มีการวินิจฉัย การที่ระหลังเลียงใน
 การที่ระไม่มีวินิจฉัยประการใดนั้น ก็ย่อมเป็นสิ่งซึ่งไม่สามารถจะกระทำไ้ และเมื่อได้
 วินิจฉัยไปแล้ว บังอยู่ในทางที่ระต้องเสียผลประโยชน์ของประเทศชาติไปเช่นนี้แล้ว ก็
 ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่ระต้อง ไม่เป็นทพอใจ แม้แต่รัฐบาล และสมาชิก รัฐสภาตลอด
 จนประชาชนโดยทั่วไป ทุกคนย่อมมีความเห็นว่าคืนแดนทั้ง ๔ จังหวัดนั้น เป็นคืนแดน
 ของประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิม เราได้ริบความรู้สึกอย่างไรในประวัติศาสตร์ที่ได้ผ่านมาแล้ว
 นั้น รัฐบาลก็จะไม่นำเอามากล่าว เมื่อกล่าวโดยสรุปก็คือว่า ในความเสียหายในการ
 ที่เราต้องเสียของซึ่งเป็นของเราไปเช่นนั้นก็ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่ระ กระทบกระเทือน
 ใจของประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อเป็นสิ่งที่ไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้แล้ว อันนั้น
 ก็ย่อมเป็นไปตามโชคชะตาของบ้านเมือง ซึ่งควรที่เราจะต้องได้ช่วยกันคิดช่วยกันแก้ไข
 ซึ่งจะเป็นไปในประการใดนั้น รัฐบาลนั้นก็มีความคิดความเห็น ซึ่งจะเห็นการคอย
 ขัดถามของท่านสมาชิกที่อภิปรายบางประการ เช่นคำอภิปรายของท่านเจ้าคุณ
 ศรัวิสารวาจา คุณพันธุ และท่านผู้อื่นอีก คือในเรื่องจิตใจของประชาชน ๑๘ ล้าน
 ซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว และข้าพเจ้าทราบดีกัว่า ในเรื่องรัฐบาลมีการเห็นอัน
 มากในการที่ระต้องทำความเข้าใจให้กับประชาชนทั้ง ๑๘ ล้าน เพราะฉะนั้นรัฐบาล
 ก็ตกลงที่จะได้จัดให้มีการชี้แจงทำความเข้าใจ ตลอดจนกระทั่งการแจกจ่ายเอกสาร
 อันถูกต้องลงแก่เกี่ยวกับเรื่องนั้นให้แก่ประชาชน เพื่อให้ได้รู้ถึงฐานะของรัฐบาล
 และฐานะของประเทศชาติ ว่าการที่รัฐสภาระคานินการไปประการใดนั้นรัฐสภา
 นี้ได้วินิจฉัยโดยเหตุผล หลักฐานและรอยคอบทุกแห่งทุกมุมแล้ว นักเขียนเรื่องซึ่งเกี่ยว
 กับประชาชนในสาระสำคัญ แต่มิได้หมายความว่ามิแต่เพียงเท่านั้น เพราะว่รัฐบาล
 มีเวลาอันน้อย ในการพิจารณาเรื่องในใต้วางขวางบังกว่านั้น ส่วนในเรื่องจิตของ
 พันธังใน ๔ จังหวัดซึ่งได้มีความเห็นห่วงเป็นโยกกันอยู่นั้น รัฐบาลเองก็ได้ริบทรวยถึง
 ความเห็นห่วงของประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเกี่ยวกับคืนแดนที่ได้มา

เสียไปอะไรต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ เพราะฉะนั้นก็ได้ทราบถึงเรื่องราวต่าง ๆ ข้างประการ
 ซึ่งขออธิบายไม่เชิงเป็นหลักพื้นฐาน เพราะว่าจะกระทบกระเทือนถึงบุคคลบางคน เป็นต้น
 ว่าข้าพเจ้าได้รับทราบที่ชื่อว่า ว่าในการที่ประเทศไทยเสียดินแดนให้แก่กันนั้นคนนั้น ไม่มี
 สักคำเกี่ยวกับประเทศไทยได้ไปตามหนังสือในดินแดนนั้น เมื่อจะเสียไปก็เสียไปโดยกวัด
 ไกวไสลส่ง คือโดยชนิดที่ไม่มีความอาลัยโยก ก็ได้เสียก็ไปเสียแล้ว และได้มีความคิด
 พิจารณาวินิจฉัยกันในเรื่องความเป็นห่วงพันชิ่งใน ๔ จังหวัดดังกล่าวแล้ว เพราะฉะนั้น
 ระยะเวลาอันสั้นที่รัฐบาลจะดำเนินการ ได้ให้กระทรวงมหาดไทยเชิญข้าหลวงประจำ
 จังหวัดทั้ง ๔ จังหวัดนั้นเพื่อเดินทางเข้ามาแล้ว และในการนี้ กระทรวงมหาดไทยก็
 จะได้จัดทำบันทึก เพื่อเป็นแนวทางการให้ข้าราชการใน ๔ จังหวัดนั้น ได้ไปชี้แจง
 ปรึกษารายละเอียดเห็นใจความเข้าใจโดยเพื่อนพันชิ่งใน ๔ จังหวัดนั้น นั้นก็เห็นประการที่
 หนึ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว ทนสำหรับเรื่องอื่น ๆ นั้นเราก็ได้เห็นทุกข้อแทนพันชิ่งใน ๔ จังหวัด
 ของเราว่า ถึงแม้ว่าถูกโอนมอบให้ไปกับฝรั่งเศสแล้ว รัฐบาลนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ส่วน
 มากของประชาชนใน ๔ จังหวัดนั้นไม่มีความปรารถนาเลย เมื่อเช่นนั้นแล้วรัฐบาลจะ
 ได้ให้ข้อสังเกตกับดินแดนในการที่เราไป เช่นกันในเรื่องการอพยพคดี ในเรื่องการที่
 ระดอัสัญชาติคดี และในเรื่องอื่นใดก็ตาม ในการนี้รัฐบาลก็ได้เตรียมการเอาไว้แล้ว
 และนอกจากนั้นก็ได้สั่งให้กระทรวงมหาดไทยเตรียมการดูแลทุกข์สุขของ ประชาชนใน
 ๔ จังหวัดนั้น ถ้าหากว่าได้มีการอพยพเข้ามาในอาณาเขตของประเทศไทยเรา นั้นก็เห็น
 เพียงหลักการข้างประการซึ่งรัฐบาลในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งได้พิจารณาเมื่อวันอาทิตย์
 และยังไม่มีความพิจารณาอีก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐบาลได้ตกลงประการใดเป็นการ
 แน่แล้ว ในการที่พิจารณาในข้อวิตกกังวลของบรรดาท่านสมาชิกและประชาชนนั้น
 รัฐบาลจะได้พยายามกระทำอย่างดีที่สุดในทุกแห่งที่เราน่าจะสามารถกระทำได้ ใน
 เรื่องปัญหาเกี่ยวกับดินแดน ๔ จังหวัด ซึ่งเราจะเห็นหรือไม่ว่า รัฐบาลได้ถือว่าเห็น
 เรื่องของประเทศชาติ ไม่ใช่เป็นเรื่องของพรรคการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ใช่เป็น
 เรื่องของรัฐบาลแต่ฝ่ายเดียว แต่ทว่าเป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปใน
 ประเทศนี้พิจารณา ในการพิจารณาวินิจฉัยรัฐบาลพร้อม ในการที่ระดับคำอธิบาย
 ของท่านสมาชิกในเรื่องนี้โดยกว้างขวาง รัฐบาลรู้ใจและระเข้มนใจได้ว่า ทุกคนไม่มี
 ความประสงค์ในการที่จะคืนดินแดนให้กับฝรั่งเศส แล้วก็ตามการอธิบายนั้นก็น่าจะเป็น

ธรรมดาว่ามีความคิดเห็นไปในลักษณะอย่างนี้ ซึ่งรัฐบาลก็ทราบโดยเต็มใจแล้ว
แต่รัฐบาลจะมีความพอใจและเต็มใจในการระงับข้อพิพาทว่า ถ้าเราจะไม่ยอมคืน
ดินแดนให้กับฝรั่งเศส และในการไม่คืนดินแดนนี้ จะไม่มีข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศส
แล้ว และท่านสมาชิกมีความคิดเห็นหาทางแก้ไขรัฐบาลที่ระงับข้อพิพาท
ชาติในประการใดแล้ว รัฐบาลนี้พร้อมที่จะพิจารณาข้อเสนอและเหตุผลนั้นด้วยความ
รอบคอบและในทุกวิถีทางที่จะเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ.

นายชวลิต อภัยวงศ์ (พระตะบอง) : ข้าพเจ้าก็ฟังเรื่องแล้ว
รู้สึกสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้รับเลือกตั้งมาจากปวงชนในจังหวัด
พระตะบอง ข้อเสนอ ถ้าเป็นข้อเสนอของผู้เป็นกลาง ข้าพเจ้าก็ไม่สู้ระมึ
ความเห็นแตกต่างอะไรนัก แต่เป็นข้อเสนอของผู้ซึ่งถือตนว่าเป็นศัตรูของชาติไทย
คือ ชนชาติฝรั่งเศสนั้น ก็มิได้ทำงานมานานแล้วว่าจะต้องการดินแดนส่วนนี้ และ
ประชาชนชาวไทยส่วนนี้ ไปเป็นทาสของเขา กังวลใจเสียแล้ว ถ้าฝรั่งเศสรัก
ความยุติธรรม คงจะไม่ทำแก่เรา ซึ่งเขาจะให้เรื่องตกไปยังมือคนกลาง เช่น
สหประชาชาติ ก็พิจารณา และชี้ให้เห็นว่าความยุติธรรมอยู่ที่ไหน ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น
ข้าพเจ้าจะไม่มีความวิตกกังวลใจอะไรนัก แต่เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังเท่าที่รัฐบาลไทยได้
อธิบายตลอดมาทั้งเมื่อวานนี้และวันนี้ ได้เห็นท่าทีของฝรั่งเศสว่า พยายามแย่งย้าย
ไม่ให้เรื่องราวไปตกอยู่ในมือของคนกลาง แต่พยายามตั้งข้อเสนอเสียเอง และยังได้
ให้คำแนะนำ ซึ่งคล้าย ๆ กับ คอนวินซ์ (Convince) ให้ชาติไทยมีความเห็นพ้อง
กับฝรั่งเศสในข้อเสนอนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า การกระทำของฝรั่งเศสเช่นนี้ เป็นการเคิน
ลูกไม้ชนิดที่ควรระวังให้เราประหัตประหารคนไทยกันเองในทางจิตใจ ถ้าเรามีข้อ
เสนอของฝรั่งเศส ก็เป็นอันว่า เราเห็นชอบด้วยในข้อเสนอของฝรั่งเศสนั้น กล่าวคือ
เห็นควรให้ประชาชนชาวไทยใน ๔ จังหวัด ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่าล้านเศษนั้น กลับ
ไปเป็นทาสของฝรั่งเศสใหม่ โดยความเห็นชอบของประชาชนชาวไทย ซึ่งข้าพเจ้า
เห็นว่าไม่เป็นการยุติธรรมแก่เรา ฝรั่งเศสนี้ เป็นสมาชิกอยู่ในสหประชาชาติ เพราะ
เหตุใดแล้วจึงได้แย่งย้ายไม่ให้เรื่องนั้นแก่สหประชาชาติเป็นผู้ดำเนินการ ดังที่เราได้มี
เจตจำนงมาแต่เดิม ทั้งนี้ ก็เพื่อจะให้เราประหัตประหารกันเองในทางจิตใจ ข้าพเจ้าจึง

ไม่เห็นด้วยในการบีบบังคับของฝรั่งเศส เพราะเป็นการกระทบกระเทือนในเรื่องจิตใจ
 ในระหว่างคนไทยเรากันเอง ข้าพเจ้าทราบกันว่า ประชาชนใน ๔ จังหวัดนั้น เป็น
 ประชาชนชาวไทย เชื้อชาติสัญชาติไทย และตามประวัติศาสตร์ยืนยันเช่นนั้น
 ข้าพเจ้าใคร่เลือกตั้งมาหากประชาชนชาวจังหวัดนั้น ทุกคนว่าร้องอยากจะเห็นชาติไทย
 เราร่วมมือสมัครสมานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่อยากเห็นประชาชนชาวไทยทั้งหลาย
 ส่วนมากทำคามอดมกคึกของผู้เป็นศัตรู ถ้าเป็นข้อเสนอของคณกลางแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่า
 ไม่มีผู้ใดน้อยใจโดยสำหรับประชาชนในจังหวัดเหล่านั้น แต่เป็นข้อเสนอของฝรั่งเศส
 ซึ่งจะให้ไทยเห็นด้วยในการที่ระบอบคณกลางเหล่านั้นให้แก่ฝรั่งเศส แล้วมาตั้ง
 งบประมาณพิจารณาทันทีหลังจาก ว่าจะจะเป็นของไทยต่อไปหรือไม่ ก็ทำไม จะให้
 ประเทศไทยครอบครองดินแดนเหล่านั้นต่อไปก่อน แล้วให้คณกลางตัดสินใจเอาตาม
 ประวัติศาสตร์ก็ได้ หรือจะตัดสินใจอย่างไรก็ได้ จะให้เงินของของไทยหรือฝรั่งเศส
 ก็ได้ ถ้าเป็นมติของคณกลางแล้ว เราจะยินดีที่สุด ชาติไทยเราเห็นชาติที่นอกลอความ
 ยุติธรรม ถ้าเป็นมติของคณกลาง เราถนัดที่จะยอมรับมัน ขออย่าให้เป็นกรรมของ
 เราเองที่เป็นผู้เห็นด้วยด้วยศัตรูซึ่งรุกรานเรามาไม่รู้กี่หนหนคอกหนแล้ว และทั้งเวลาน
 นี้กลับมากินนโยบายที่จะให้เราประหัตประหารกันในทางจิตใจ โดยให้เห็นด้วยในข้อ
 เสนอของตน ดินแดนเหล่านั้นอยู่ในความครอบครองของไทยเราแล้ว ความอนุสัญญา
 กวงโตเกือบ แต่ฝ่ายฝรั่งเศสหาว่าเป็นโมฆะ หรือจะเขียนอะไรนั้น เป็นเรื่องซึ่งฝรั่งเศส
 จะต้องหาเรื่องขึ้นมากล่าวเอง ความจริงฝรั่งเศสควรจะให้ความยุติธรรมแก่เราบ้าง
 ในการที่จะไปในอนาคต ให้มีการตั้งอนุญาโตตุลาการหรืออะไรก็ตามที่ทราบ มา
 พิจารณากันว่า ดินแดนเหล่านั้นจะเป็นของไทยต่อไปหรือไม่ ซึ่งถ้าฝรั่งเศสยุติธรรม
 จริง ก็ควรจะสนับสนุนในเรื่องนี้ โดยให้เป็นมติของคณกลาง ถ้าหากฝรั่งเศสไม่มี
 เจตนาที่จะให้ประชาชนชาวไทยพิพาทกันในทางจิตใจแล้ว ก็ต้องเป็นนโยบายอิมพี-
 เรียลลิสม์ (Imperialism) ของฝรั่งเศสเอง เพื่อคนไทยจะได้ไม่มีความสมัครสมาน
 สามัคคีกันต่อไปในอนาคต ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ อีกประการหนึ่ง ดินแดนที่จะระกัน
 ให้แก่ฝรั่งเศสตามข้อเสนอของฝรั่งเศสนั้น ก็ไม่แน่ว่า บางส่วนจะกลับคืนมาเป็นของ
 ไทยเรา หรือจะอยู่กับฝรั่งเศสต่อไป และถึงแม้ว่า ส่วนหนึ่งส่วนใดจะกลับคืนมา
 แล้ว ส่วนที่เป็นของฝรั่งเศสจะรู้สึกขมขื่นเพียงใด ขอให้ท่านทั้งหลายลงระลึกดูไว้

ะเห็นได้ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ข้อเสนอของฝรั่งเศสนี้ ไม่ควรที่เราจะ
 รับรอง ข้าพเจ้าขอคัดค้านรัฐบาล ข้าพเจ้าไม่ใ้ทุกคนในนามของพรรคฝ่ายค้าน หรือ
 ในนามของสภาได้รับเลือกก็ตามจากจังหวัดกันนั้นก็หาไม่ แต่พุดด้วยความเห็นใจในฐานะ
 เป็นคนชาติเดียวกันกับประชาชนทั้ง ๔ จังหวัดนั้น ถ้าเรายอมทำตาม ก็คล้าย ๆ กัน
 ว่าชาติไทยเรายินยอมตามมติข้อเสนอของฝรั่งเศส เห็นด้วยกับฝรั่งเศสที่ระบอบตัวพี่น้อง
 ชาวไทยส่งไปให้ฝรั่งเศสก่อน แล้วจะคิดแก่เขาออกจากคุกจากตรรางที่หลัง ซึ่ง
 เวลานั้น คนพวกนั้นก็เห็นอิสระอยู่แล้ว ทำไมไม่ให้คนกลางตัดสินให้เกิดชากว่า จะ
 เป็นไทยหรือ จะเป็นฝรั่งเศส ก็ว่ากันไป ไม่ใช่รู้ ๆ ก็เอาออกมาจากกรงขัง แล้วรู้ ๆ
 ก็จับตัวเขารองขังกันอีก เป็นการทารุดแก่พี่น้องชาวไทยอย่างเหลือเกิน ข้าพเจ้า
 ไม่เห็นด้วยในการที่ท่าเช่นนี้ ฝรั่งเศสก็ยื่นพเยมอยู่ในสหประชาชาติ ถ้าฝรั่งเศส
 รักความยุติธรรมแท้แล้ว จะมาเค้นลูกไม้ให้ไทยต่อไทยกันเองประทัตประหารกัน
 ทางจิตใจทำไม เรายังมีอายุอยู่อีกนาน ไม่ใช่เพียงชั่วอายุของเราเท่านั้น อายุของลูก
 หลานหลานของเรายังมีอีก ซึ่งอาจจะต้องขาดหมางกันคือไปอีกเพราะความชั่วร้าย
 ของฝรั่งเศส ซึ่งข้าพเจ้าต้องขอประนามในที่นี้ เราไม่มีทางออกประการหนึ่งประการ
 ไทเลย เพราะฝรั่งเศสยังมีอำนาจอยู่ในสหประชาชาติ ฝรั่งเศสก็คั่นเราด้วยประการ
 ทั้งปวง ที่จะไม่ให้เราได้นำเรื่องขึ้นส่งองค์การสหประชาชาติ พยายามก็คั่นเราด้วย
 ประการทั้งปวง ทั้งกับเพื่อนโยบายในอนาคตของเขา ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน
 ในดินแดนทั้ง ๔ จังหวัดนั้น รัฐบาลโยบายของฝรั่งเศสได้ถือว่า ฝรั่งเศสเกินแบบใด
 แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องมันกล้งเอยลงที่ว่า เราไม่มีทางออก ข้าพเจ้าก็ไม่ใช่เป็นผู้ไป
 เจริญในคณะผู้แทนนั้น แต่เท่าที่รับฟังมาจากรัฐบาล ข้าพเจ้าก็มีความเห็นไปในทาง
 ทว่า ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย และขอเชิญชวนท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลายซึ่งเช่น
 ด้แทนประชาชนชาวไทยทั้งชาติ ingsช่วยกันถึงถึงอนาคตของชาติ ขอให้ระลึกว่า
 ชาติไทยเรายังจะต้องอยู่กันใยอีกนานนัก ขออย่ารับข้อเสนอของฝรั่งเศสเลย ถ้าหาก
 เป็นข้อเสนอของคนกลางแล้ว ข้าพเจ้าจะไม่ม่อะไรชักข้อังมากเหมือนอย่างนั้น เพราะ
 ฉะนั้น ข้าพเจ้าคิดว่ากระเรียนตามรัฐบาลว่า มีโอกาสที่จะผลักดันเรื่องนี้ให้คนกลาง
 พิจารณาไว้หรือไม่ ให้คนกลางพิจารณาเถอะ ให้เป็นมติของคนกลางเถอะ เพื่อ
 เป็นการคั่นโยบายของฝรั่งเศสที่เกินในทางอิมพีเรียลลิสม์ (Imperialism) ซึ่งประสงค์

ระคักแบ่งดินแดนออกไปไว้ทางโน้น เป็นการทิวไว้เค็กรู (Divided throug)
 ข้าพเจ้าขอเรียนต่อที่ประชุมรัฐสภาไว้ดังนี้

นายกระทรวง คุตารักย์ (ปราจีนบุรี) : ความที่รัฐบาลได้แถลงเรื่อง
 ที่ระคักกันดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสนั้น เท่าที่รัฐบาลได้แถลงมานั้นทำให้ข้าพเจ้ากับทั้งพวก
 พวกเราเข้าใจที่ที่ข้าพเจ้าจะประธานกรวยเรียนต่อไป นี้ เดิมที่ทำรัฐสภาขึ้นได้ลง
 มกัให้รัฐบาลนำเรื่องเข้าสู่คณะมนตรีความมั่นคง ต่อมาข้าพเจ้าว่าเราคงตั้งเอา
 เรื่องราวของเรารอไว้ก่อน ซึ่งฝรั่งเศสก็มาชวนคณะผู้แทนของเราว่า อย่าให้
 คณะมนตรีความมั่นคงก็กลืนเลย รอไปทั่วโลกเถอะ เช่นนี้ทางคณะผู้แทนของเรา
 ก็บอกว่าจะไปองค์การโลกต่อไป แต่ต่อมาฝรั่งเศสก็ลบล้มคำเสียใหม่ชื่อว่าโลกไม่เอา
 เราใหม่ เรื่องไปขาดล้าขาด จึงแจ้งมาทางเรา โดยฝรั่งเศสก็ข้อเสนอมาเองว่า จะ
 ต้องกันทั้งทวีตทั้ง ๔ จังหวัดกันให้แก่เขา นอกจากฝรั่งเศสเสนอมาแล้ว รัฐบาล
 อเมริกันและอังกฤษก็ยังไม่กล้าสนับสนุนอีกว่าเราจะต้องกัน นีแหละ มันเป็นเรื่องที่
 ต้องนำเรื่อง ๔ จังหวัดขึ้นมาเสนอในที่ประชุมรัฐสภาของอเมริกัไปเรวๆต่อไป ความ
 ถ้อยแถลงของรัฐบาลก็เห็นแล้วว่า รัฐบาลนั้นไม่มีทางออกที่จะเป็นไปอย่างอื่น ถ้า
 แม้ว่าเราจะต้องกันดินแดน ๔ จังหวัดกันให้แก่ฝรั่งเศสแล้ว รัฐบาลมีอะไรจะระคัก
 เป็นที่สนใจของประชาชน และสมาชิกรัฐสภาหรือไม่ว่าฝรั่งเศสจะไม่เปลี่ยนคำจาก
 เรื่องกันดินแดน ๔ จังหวัดแล้วเป็นเรื่องอื่นไปอีก ข้าพเจ้าขอประธานกรวยเรียนท่าน
 สมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลายว่า พวกเราที่เข้ามาเป็นสมาชิกรัฐสภา เป็นผู้มัครม
 ระคักมาขอคนทั้ง ๔ จังหวัดกันให้กลับไปเป็นทาสของฝรั่งเศสต่อไป รัฐบาลไม่มี
 นโยบายอะไรทำให้เราเห็นเป็นข้อขัดแย้งว่าอะไรเป็นผลดีประระคักทำให้ความปลอถกภัยแก่
 ประชาชนทั้ง ๔ จังหวัดกันนี้ ข้าพเจ้าจะเรียนต่อไปว่า ท่านจะเชื่อหรือว่าฝรั่งเศสจะ
 ไม่ข่มเหงคนทั้ง ๔ จังหวัดที่เรามอบคืนไปนี้ นั่นหนึ่ง อีกอันหนึ่ง คือการที่รัฐบาล
 บอกแล้วว่าเราจะเลิกมีก่อนนี้ไม่ผูกกัน ฝรั่งเศสยังไม่เคยเรวเราเรื่องหนึ่งเรื่องใดเช่น
 หลักฐานแก่เราได้เลย และออกประการหนึ่ง ตั้งแต่ประระคักสันติภาพมา พวกเรา
 ก็ไม่ทราบว่รัฐบาลก่อน ๆ นั้นมีนโยบายอย่างไรในเรื่องกันดินแดน ๔ จังหวัดนี้ เพราะหา
 เหมือนกับรัฐบาลทุก ๆ ชุดไม่ เพราะฉะนั้นจึงใ้เราเรียนถามรัฐบาลที่รับช่วงต่อมานี้

ว่า รัฐบาลชุกก่อนมีความเห็นอย่างไรในเรื่องจังหวัดทั้ง ๔ นั้น เพื่อให้ผู้แทนผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายจะได้แสดงแก่ประชาชนให้ทราบว่าเรามีความจำเป็นอย่างไรที่ระดมเงินจังหวัด ๔ จังหวัดนั้น ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่เคยได้ร่วมกบฏรัฐบาลในการนำคืนแดน ๔ จังหวัดเข้ามา แล้วข้าพเจ้าเข้ามาในสถานลงมติให้รัฐบาลส่งมอบคืนดินแดนทั้ง ๔ จังหวัดคืนคืนไป ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องนั้นไม่ง่ายเลย ที่ว่าไม่ง่ายนั้นก็เพราะว่าเป็นการแสดงว่าชาติไทยเราได้อ่อนแออีกครั้งหนึ่งแล้วในประวัติศาสตร์ ทางที่ระแวงรัฐบาลไม่เห็นทางที่จะออกทางอื่นแล้วหรือ ข้าพเจ้าขอประทานถวายนวเรียงว่า ทางอื่นที่เราพอจะพูดได้นั้น ก็คือการขอให้เปลี่ยนแปลง เช่นนั้นก็จะเป็นการเหมาะสมถ้าแม้ว่ามติของประชาชนทั้ง ๔ จังหวัดนั้นสมัครใจจะไปอยู่กับฝรั่งเศส เราก็ไม่ขัดข้องนอกจากนั้น เรื่องของเรื่องยังไม่เห็นไร เขาก็ว่านายควงวณิชกบฏระดมมอบคืนแดนคืนให้แก่ฝรั่งเศสเสียแล้ว เช่นนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ง่าย ควรที่รัฐสภาจะได้พิจารณาเสียก่อนแล้วจึงค่อยพูดไป เช่นนั้นฝรั่งเศสก็บอกว่ายกไทยเราทั้งชาติ หรือยกหนึ่งสี่พิมพ์ของเราก็ยังมีจิตใจอันเอียงในการมอบให้แก่เขา นอกจากนั้นก็จะได้ทำตามข้อเสนอของฝรั่งเศสว่าจะให้มีคณะกรรมการประณอม รัฐบาลควรจะได้แสดงถึงคณะกรรมการเหล่านั้นว่าเป็นการยักยอกหรือสมควรเพียงไร ซึ่งทำให้รัฐสภาของใจว่า ประเทศที่ระดมมาเป็นกรรมการนั้นจะเป็นประเทศใดบ้างที่ระดมเชื่อในความมั่นคง ไม่ใช่ที่เรามอบจะต้องทำตามเขาเรื่อยไป เขาว่ามอบเรื่องให้คนนั้นเราก็มอบเรื่องไป โดยไม่ใคร่รับความแน่นอนเช่นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างขง นอกจากนั้นรัฐบาลก็ได้พูดแต่เพียงว่าถ้าแม้ว่าจะต้องมีการส่งมอบคืนแดนคืน จะได้เรียกข้าหลวงและข้าราชการเข้ามา และจะให้ผู้ทวิษิตชอชไปดำเนินการช่วยเหลือต่าง ๆ นั้น เรื่องนี้เชื่อว่าท่านสมาชิกรัฐสภา รวมทั้งข้าพเจ้าก็ยังคงมีความห่วงใยเช่นนี้ เราท่านได้ทราบแล้วว่าเราได้มีการประกาศยกเลิกปลัดท้ายล และเรื่องปลัดท้ายลนั้นก็ได้มีการวิ่งวุ่นกันมาก และในเรื่องเกี่ยวกับข้าราชการของจังหวัดทั้ง ๔ นั้นก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากว่าเรื่องจะเป็นเช่นเดียวกับที่ได้มีมาแต่ปลัดท้ายลแล้ว เรื่องก็ไม่เป็นการสมควร ข้าพเจ้าจึงมีความห่วงใยความประวัติศาสตร์ที่เราเสียเงินจันทน์ให้แก่ฝรั่งเศสเมื่อครั้งนั้น ก็ได้มีการถอนคืนเงินเข้าไว้ในเขตประเทศไทย และในประเทศไทยเรานั้นก็มีพวกเวียงจันทน์เข้ามาอาศัยอยู่มาก และเราได้เตรียมพร้อมไว้เพื่อการนี้แล้วหรือ ในการที่จะคืนพระตะบองและดินแดน

ทั้ง ๔ จังหวัดนี้ไปให้แก่ฝรั่งเศส เพื่อให้เป็นที่อยู่ของคนทาสทมิฬที่เราจะอพยพเข้ามาอยู่
นั้นแหละจึงใคร่ขอประทานกราบเรียนรัฐบาลว่า ท่านควรจะต้องแสดงให้รัฐบาลไทย
เข้าใจแจ่มแจ้งแน่ชัดกว่า ท่านจะแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยประการใด เช่นนั้นแล้ว
เราจะได้พิจารณาการตกลงของท่าน และสมาชิกจะโหวตลงมติต่อไป

ร.ต.อ. อภัย สงเคราะห์ราษฎร์ (พระนคร) : ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีเวลาน้อย
ตลอดวัน และวันนั้นก็เริ่มแต่เช้า และวันนั้นก็เห็นว่าเราจะต้องคว่ำปากเป็นครึ่งที่สอง
เท่าที่ข้าพเจ้ารู้สึกในการที่ท่านทั้งหลายจะต้องลงมติให้ส่งมอบกินแดนคืนให้แก่ฝรั่งเศส
หรือที่เรียกว่าเจ้าเศส คือไปนั้น

ประธานรัฐสภา : โปรดระวังคำพูดสักหน่อย

ร.ต.อ. อภัย สงเคราะห์ราษฎร์ (พระนคร) : ขอประทานโทษ พลาก
ไปแล้ว ตอนก็ไม่ไหว ชีวิตจิตใจของชาว ๔ จังหวัดนี้รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเป็น
อันมาก เพราะในเวลาที่เราได้จังหวัดเหล่านี้มา ทหารของเราได้หลังเลือกเนื้อ เรา
ล้มแล้วหรือไม่มี และเราได้ ๔ จังหวัดนี้มาเพราะเหตุใด เราได้เสียเลือกเนื้อ
ไปเป็นส่วนมาก และเราได้เสียทรัพย์สินเงินทองเป็นส่วนใหญ่ เพราะอะไร เราอยู่
แล้ว ในประวัติศาสตร์ของเราได้มีความทรงจำอันเป็นอย่างดีในเรื่องกินแดน ๔ จังหวัด
ที่ระคนไปนั้น ถ้าแม้ว่าเราไม่มีทางอันใดที่เราจะแก้ไขให้ผ่านพ้นไปก็จริง แต่ข้าพเจ้า
ใคร่จะให้ข้อสังเกตไว้ว่า เราหาโอกาสประวิงไว้บ้าง อย่าให้มันง่ายนัก คือในการ
ที่เขาขอเสนอเข้ามานั้นเราขอประวิงเวลาไว้ อย่าให้ง่ายนัก เขาควรจะถูกลงได้ว่าเหมือน
ปลดปล่อยกินเข้าไป ให้มีกำลังศึกเอาไว้บ้างก็ยิ่งดี ความจริงในการที่จะกล่าวถึงวิ
การโดยสันติวิธีนั้น อันที่จริงทำไมต้องมาอยู่แต่ประเทศไทยแต่เพียงอย่างเดียว ทำไมไม่อยู่กับ
มหาประเทศบ้าง ความทรงจำนั้นจะต้องอยู่กับพี่น้องชาวไทยตลอดไป คือไปนั้นใน
การที่จะเสนอเรื่องเข้าไปยังศาลโลก ที่ฝรั่งเศสเสนอเข้ามาให้เรารับที่ตามเขานั้น
เท่าที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะแก้ไขความ ในเรื่องการปฏิเสศ ในข้อหนึ่งในการเขียน โฆษ
ข้าพเจ้าเห็นด้วยแล้วว่าควรปฏิเสศ แต่ควรจะมีข้อไขไว้บ้าง ในความคิดของข้าพเจ้า
มีอยู่ว่า ในการที่ฝรั่งเศสต้องเข้ามาเพื่อเอากินแดน ๔ จังหวัดนี้ รัฐบาลฝรั่งเศสได้
ประกาศแล้วหรือยังว่า ลาวกับเขมรได้เป็นอิสระ อย่างน้อย ๆ ก็ขอให้ฝรั่งเศสยินยอม
ข้อสหประชาชาติว่า ลาวกับเขมรจะต้องเป็นอิสระแน่ แล้วเราก็นับกินคืนให้เหมือนกัน

ถ้าฝรั่งเศสท้าวฉัน ถ้าแม้ว่าฝรั่งเศสยังมพระนำแล้ว นิสัยของเขาเป็นอย่างไรเราทราบ
กันดี ขาจะเห็นไปไม่ได้ขาจะเห็นการที่เราเชื่อไม่ได้ว่าเราจะเห็นไปตามนั้น เพราะฉะนั้น
ถ้าหากว่าฉันแทนของเราควรที่จะหวังอันนี้ว่าให้เขาประกาศก่อนแล้วจึงค่อยยกเสนอ ใน
ฐานการผิดที่เราเห็นว่าไม่เป็นการจำเป็นอะไรก็ ถ้าหากว่าเขาได้รังยี้เหตุร้ายใน
ชุมนุมชนระหว่างกันเสียสิ้นเชิงแล้ว หรือรังยี้เสียก่อนอย่าให้มีเหตุร้ายขึ้นมา เราจึง
โอนไปเสนอผูกพันที่หลังอย่างพึงระบสมอ้างว่าเราจะผูกพันต่อไปได้ ในการแย่งเขตกก็
เราก็มีกรรมการตามข้อสัญญาของเขา เราก็ยินดีที่จะงดกรรมการเหล่านั้นให้มายืนเขต
ของเรา แต่เขตเหล่านั้นเชื่อหรือไม่ว่าจะเป็นเขตคงเดิม ถ้าหากว่าเป็นเขตคงเดิม เรา
ก็คงไม่ทำอะไร แต่หากเรียกล้ำเกินเขตคงเดิมเข้ามา เราจะทำอย่างไร เราจะต้อง
ขึงกันขึงหรือไม่ หรือว่าถ้าเขาคำเนินการแล้ว เราทำตามใจเขา เพราะว่าเราได้
กระทำยอมมาแล้ว อย่างนี้เป็นการขี้ปากประชาชนทั้งปวง โดยที่เห็นอยู่แล้วว่า เรา
ขอความยุติธรรมอะไรไม่ได้ ผลที่สุดก็ถ่วงถ่วงเข้ามา เราจะทำอย่างไร ประชาชนชาว
ไทยทั้งหมดยอมตายทุกเวลายอมตายทุกเมื่อ เมื่อเราเสียดินแดนและเลือดเนื้อของเรา
ไปเช่นนั้น และถ้าหากว่าเรามีความจำเป็นจะต้องเสียอย่างเลือดสุพรรณสมันไม่ได้แล้ว
เพราะประมาณนี้มี ข้าพเจ้าพุดมากไปก็เสียเวลาสมาชิกรอนพุดบ้าง คิวเลขที่จะเห็น
กันทุกวันก็กลัว ถ้าถึงทหรกำลังระยอย่างล่อยไปหมด อย่างถือว่าสัญญาไม่มีตลอด
ไป ในเรื่องข้าพเจ้าเชื่อเหลือเกินว่ามหาประเทศลาคกว่า ผู้ที่ไม่กล้าลงอาวุธ ทัพ
โรงงานอุตสาหกรรม ก็พูดได้ว่าสิ้นคิว เราเห็นพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมเป็นอย่างดี
ยอมสิ้นคิวก็ยอมเขา ผลที่สุดก็ขอยไป สวัสดิ์

นายสมบุรณ์ บัณชิต (น่าน) : ข้าพเจ้าได้ฟังเรื่องราวของรัฐบาลที่แสดง
ท่าทีออกมาว่า เราจะตั้งคืนดินแดนทั้ง ๕ จังหวัดให้แก่ฝรั่งเศสโดยอาศัยทำกิจของ
ซิงกฤษและอเมริกา และเหตุผลต่างๆไป และข้าพเจ้าก็เห็นว่าชอบด้วยแล้ว แต่
ในฐานะส่วนตัวของข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าก็มีที่ท้าวานข้าพเจ้าจะไม่ยอมยกมือให้
แก่รัฐบาล เพราะเหตุว่าข้าพเจ้ามีเหตุผลของข้าพเจ้าเป็นส่วนตัวเหมือนคน และ
เรื่องคืนแดนนี้เราได้มาด้วยความลำบาก และการที่เราจะให้เขาไปโดยง่ายก็ดู
อย่างไรอยู่ เราได้ทราบตามประวัติศาสตร์แล้วว่าฝรั่งเศสได้ยกกองทัพมา
มาเป็นเวลานานมาแล้ว และปัจจุบันเราก็เห็นได้ชัดแล้วว่าฝรั่งเศสก็มีท่าทีที่จะ

เล่นลูกไม้กับเราในการที่เราจะเข้า “ยูโน” โดยพยายามที่จะเอาคืนแค้น ๔ จังหวัด
นั้นคนไป และข้าพเจ้าเองก็เชื่อมั่นว่า ถ้าเรายอมคืนแค้นทั้ง ๔ จังหวัดให้เขา
ไป ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าเขาอาจจะลูกไม้กับเราต่อไป คือข้าพเจ้าซึ่งใจว่าเมื่อเลิก
สัญญาที่เราทำกันอยู่จนเสร็จแล้ว เราจะต้องตั้งคณะกรรมการประนีประนอมตาม
สัญญาข้อ ๓ ข้าพเจ้ายังสงสัยอยู่ว่าการพิจารณาของคณะกรรมการขณะจะเป็นเหตุ
ให้เราต้องเสียสละ เพราะเหตุว่าข้าพเจ้าได้ทราบข้อเท็จจริง เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าทำการ
โฆษณาการเลือกตั้งในอำเภอหนึ่ง เว้นกว่าอำเภอเชียงซ้อน ซึ่งเวลาอยู่ที่หัวคันท่าน
และลานช้าง เมื่อข้าพเจ้าทำการโฆษณาอยู่ถึงแก่ถูกกล่าวทักท้วง ก็ละม้ายคล้ายคลึง
กับจังหวัดคันท่าน ซึ่งเหมือนกันทุกจังหวัดที่อยู่ในภาคกลาง และข้าพเจ้าเกรงว่าเหตุผล
อันนี้อาจจะเอาจังหวัดคันท่านไปด้วยก็ได้ และเมื่อเอาจังหวัดคันท่านไปแล้วก็อาจจะเอา
อีก ๗ จังหวัดซึ่งอยู่ในมณฑลพายัพ ซึ่งในมณฑลพายัพนั้นมีชนบทรวมเนียมและภาษา
ที่ทุกกันและตลอดจนทุกอย่างทุกประการ ซึ่งข้าพเจ้ายืนยันได้ว่าเหมือนกันทุกอย่าง
ข้าพเจ้าเกรงว่า จะดงฝรั่งเศษอาจจะเอาเข้าไปรวมอยู่กับรัฐบาลลาวก็ได้และประการ
หนึ่งข้าพเจ้าได้ทราบมาว่าจังหวัดจำปาศักดิ์ หรือเวียงจันทน์ ซึ่งชนกับรัฐบาลลาว
ข้าพเจ้าสงสัยว่าจะต้องถูกโอนไปด้วย ข้าพเจ้าคิดว่าอาจจะเป็นไปได้ เพราะ
ว่าเรากำลังพูดอะไรไม่มีใครได้และคณะกรรมการฝรั่งเศษนั้นก็ไม่มีคนไทย และฝรั่งเขาเห็น
อย่างนี้ แล้วรัฐบาลไทยจะมีวิธีการอย่างไร เพราะว่าพวกที่มอยู่กันเวลานี้คงจะต้องไป
เป็นของเขา ซึ่งหลักภาษาในการพูดและชนบทรวมเนียมประเพณีถึงละม้ายคล้ายคลึงกัน
กับของเรามากทุกอย่างทุกประการ รัฐบาลเขื่อนมั่นว่าคณะกรรมการทั้งชนตามข้อเสนอ
ของฝรั่งเศษข้อ ๓ นั้น รัฐบาลระประกันใดหรือไม่ว่าจะไม่โอนคืนแค้นที่ข้าพเจ้าได้กล่าว
นี้แก่รัฐบาลลาว เพราะว่าถ้าโอนแก่รัฐบาลลาวแล้ว ก็หมายความว่าจะต้องโอนแก่
ฝรั่งอีกทอดหนึ่ง ข้าพเจ้าขอให้รัฐบาลจงสังวรด้วยไว้อย่าง นอกจากนั้นข้าพเจ้าก็ไม่มีข้อ
ข้องใจอะไร แต่ว่าที่ข้าพเจ้าคัดค้านรัฐบาล ในการที่จะไม่ให้โอนคืนแค้นไปให้รัฐบาล
ลาว ก็เพราะจิตใจของข้าพเจ้าเห็นไม่เป็นธรรม ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะเห็นใจของทุก
ประเทศที่มัยกันอยู่ แต่โดยชีวิตจิตใจของข้าพเจ้าแล้วข้าพเจ้าขอยืนยันว่า ข้าพเจ้าไม่
อยากให้รัฐบาลมอไปเลย แม้ข้าพเจ้าจะไม่มีอำนาจในทุกประการ

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช (พระนคร) : ที่ข้าพเจ้าลุกขึ้นพูดนี้ ข้าพเจ้าก็พูด

ในนามของตนเองไม่ใช่พูดในนามของพรรค และท่านก็คงระหัดใจว่าสมาชิกฝ่าย
 ประชาธิปไตย ได้แสดงความศรัทธาเห็นชอบ และซื่อสัตย์เห็นชอบของพวกเรา
 เห็นใจ เพราะว่าสมาชิกในพรรคฝ่ายข้าพเจ้ามีหลายคนที่เป็นผู้แทนอันเกี่ยวข้องกับดินแดน
 ของ ๔ จังหวัดนี้ และฝ่ายสมาชิกของพรรคประชาธิปไตยก็แสดงความศรัทธา
 เห็นชอบของตนเอง เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องกระทบกระเทือนจิตใจอย่างมากเหลือเกิน นอกจาก
 ในพรรคไทยทุกก็ตาม เมื่อถามเขาว่าอยากกระคืนดินแดนหรือไม่ และในส่วน
 ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเป็นคนไทย ข้าพเจ้าก็อยากพูดว่าเรื่องคืนดินแดนข้าพเจ้าไม่อยากจะ
 คนเลย เพราะว่าถ้าพิจารณาในส่วนเชื้อชาติตามประวัติศาสตร์ พันธของเรา
 ในสี่จังหวัดนี้เชื้อชาติ และมีความเกี่ยวพันกันมาหลายร้อยปีเหลือเกิน ซึ่งถ้าจะ
 เปรียบเทียบกับฝรั่งเศสแล้วก็เท่ากับว่าฝรั่งเศสก็ยังเห็นคนหน้าใหม่เอาที่เขี้ยว ฟังอย่างเข้ามา
 เร็ว ๆ เอง เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เป็นผลกระทบกระเทือนจิตใจอย่างมาก คงที่ข้าพเจ้า
 เคยกล่าวมาแล้ว ในการที่เราพิจารณาว่าเราคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศส และถ้าเรา
 จะต้องเสียดินแดนนี้ไปโดยสัญญาขัณฑ์ท้าย ปี ๑๙๐๗ เราก็จะต้องมีความเสียใจ
 และพ่อแม่พี่น้องของเราก็ยังคงจะจำเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ และถ้าที่เราได้คืนดินแดนเหล่านี้
 คนมา ทหารของชาติก็เสียชีวิตลงอย่างมาก เพราะชอบที่จะให้คืนดินแดนของเราคืน
 มา และถ้าเราถอยคืนไทยไปโดยไม่มีคึกคึกหน้าคึกหลังให้คิดว่า ดินแดนเราควรคืน
 หรือไม่ และถ้าเราทิ้งอะไรลงไปโดยไม่มีคึกคึกหน้าคึกหลังให้หรือจะปล่อยให้รอยคอบแล้วใน
 ดินแดนนี้ ก็เท่ากับว่าเราทรยศต่อพันองทหารหาญของชาติที่เสียชีวิตมาเพื่อคืนแดน
 เหล่านี้ และเมื่อมาถึงปัญหาที่เรานี้ว่าจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะไม่มีรัฐบาล
 ไทยใดที่จะเห็นด้วยในการที่เราต้องคืนดินแดน และข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาที่เราจะต้อง
 คึกคึกหน้าคึกหลังไม่ใช่อุญหาที่ว่าเราจะต้องคืนดินแดนเหล่านี้หรือไม่ ปัญหาอยู่ที่ว่าเหตุการณ์
 บังคับให้เราต้องคืนดินแดนหรือไม่ และทุก ๆ รัฐบาลที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่
 ก็ย่อมไม่คืนไทยเปล่า ๆ โดยเหตุผลอย่างอื่น แต่กรณีนี้เป็นกรณีของกบฏเหตุการณ์
 ค้อมให้เหตุการณ์บังคับและเนื่องด้วยความจำเป็น และเรื่องนั้นข้าพเจ้าจะโต้แย้งต่อไป เรา
 รู้สึกว่าเมื่อเหตุการณ์และกรณีบังคับอย่างนั้นแล้วเราก็จำเป็นต้องคืน ทุนเราพิจารณา
 ว่าเราควรหาทางที่จะคืนอย่างไรดี และพี่น้องที่อาศัยอยู่ในดินแดนของ ๔ จังหวัดนี้เราก็
 ต้องหาหนทางให้ความรู้สึกธรรมอย่างหนึ่ง คือให้เขาเลือกเอาว่าจะอยู่ข้างไทยหรือจะอยู่

อยู่ข้างฝรั่งเศส และขอให้อังกฤษและอเมริกาเป็นคนกลางรักษาสถาบันคนนั้นไว้แล้ว
 เขามาพิจารณาภายหลัง ก็คิดว่าอย่างนี้อาจจะเป็นเรื่องที่น่าขบขัน แต่ข้าพเจ้ารู้สึก
 ในทางความซอซอธรรมแล้ว เมื่อคนกลางประกาศให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นโจทก์ และเป็น
 ผู้พิพากษา พลเมืองและตำรวจว่าตามความจริงใจของข้าพเจ้าแล้วรู้สึกว่าการลง
 การตัดสินแก่ข้าพเจ้าอย่างไรลงไป และไม่ใหม่ซอซอแต่อย่างใดแล้วก็ควรจะเป็นคน
 กลางตัดสิน ไม่ใช่ฝ่ายเราหรือฝ่ายฝรั่งเศส ซึ่งเห็นโจทก์และผู้พิพากษาในเรื่องเดียวกัน
 และการที่จะตัดสินทางใดลงไปอย่างหนึ่งอย่างใดก็ย่อมไม่เป็นเพื่อประโยชน์เอง และ
 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเรื่องนี้ฝ่ายเราควรจะเสียเลือกนอไปก่อนหนึ่ง หนึ่งอันของเราจะตกไปเป็น
 ของเขา และข้าพเจ้าอยากที่จะตั้งข้อสังเกตว่าอังกฤษและอเมริกาทางศาลตัดสินการ
 ติงกันนั้นก็เป็นหลักการที่วางไว้ก่อนสงคราม เพื่อเป็นเครื่องมือของกันไม่ให้เกิด
 การวิวาท แต่เมื่อสงครามเกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายอังกฤษและอเมริกาซึ่งหลักใหม่ขึ้นออก
 และมีข้อบัญญัติไว้ว่าอังกฤษอเมริกาได้รวบรวมตลอดทั้งต่างประเทศปรารถนาที่จะ
 เห็นมนุษย์ชาติทั้งหลายในโลกเพื่อจะให้เห็นโทษแก่ตัวเองเท่านั้น ภายหลังจึงเป็นเรื่อง
 หนึ่งว่าตามว่าเขยวนเขาได้รักการอย่างไรแล้ว อีกอย่างหนึ่งความเห็นโทษและยุติธรรม
 จะไม่เข้าใจ ถ้าเรากินดินแดนเหล่านั้นไปแล้วเราจะเสียหายอย่างไร อย่างไรก็พินิจใน
 ดินแดน ๔ จังหวัดนั้นก็ยังมีเลือกนอและยังมีความเห็นไทยอยู่ หากว่าเราคิดคนดินแดน
 นั้นไป เราจะระดมประมวลว่าเราขายเลือกนอของไทยกันเอง และเมื่อมีเรื่องกระทบ
 กระเทือนกันอยู่อย่างนี้ทางอาหารจะเป็นอันเกิดแห่งสงครามขึ้นอีก และทำนบปรารถนา
 สันติภาพอันถาวรของโลกแล้วก็ควรจะได้คำนึงถึงข้อนี้และควรระมัดระวังทุก ๆ ถึง ๑๐ บ
 หรือ ๑๐๐ บข้างหน้าโนน ไม่ใช่เลือกเอาเฉพาะหน้าที่เราเห็นอยู่เวลานี้ และทั้ง ๆ ที่
 ข้าพเจ้าก็เป็นพรรคฝ่ายค้าน ข้าพเจ้าเองก็มีความเห็นในรัฐบาลเหมือนกันในเรื่องนี้
 เพราะถ้าเราจะไม่คืนให้แก่เขาเราจะทำอย่างไร เราควรพิจารณาว่า ในฐานะที่เป็น
 สมาชิกสภาผู้แทนคิง หรือสมาชิกวุฒิสภาคิง เป็นผู้แทนของชนชาวไทย ไม่ใช่
 ผู้แทนโดยเฉพาะ ฉะนั้นในการพิจารณาข้อนี้จึงต้องทำไปอย่างกว้าง ไทยพิจารณา
 ว่า ถ้าเราไม่ยอมระคองคองไป ผลเสียหายจะเป็นส่วนรวม ข้าพเจ้าจึงเอาเหตุนี้
 เถลไถล ไม่ใช่ว่าถือว่าข้าพเจ้าผู้เขียนที่ไทยถูกต้อง ระคองเอาประโยชน์ของคนหมู่
 มากเป็นเหตุนี้ ส่วนประโยชน์ของคนหมู่น้อย เราเสียใจที่เราเสียดินแดนและ
 เลือกนอ แต่ในการที่จะคองไม่ยอมมีข้อเสนอนของฝรั่งเศสและอังกฤษการไปเช่นนี้

จะเป็นผลเสียหายแก่ประเทศชาติส่วนรวม ซึ่งมีคนไทยตั้ง ๕๗ ล้านคนแล้ว ข้าพเจ้าก็
ต้องยอม เพราะเป็นห่วงคนมาก ถ้าสมมติว่าถ้าเราไม่ยอมตกลง ผลเสียหายจะเป็น
อย่างไร ท่านสมาชิกไปรบกวนถามว่า ทว่ากำลังงานไม่ใช้เรื่องระหว่างไทยกับฝรั่งเศส
เท่านั้น เป็นเรื่องระหว่างไทย อังกฤษ อเมริกา และฝรั่งเศส ถ้าข้าพเจ้าไม่คิดเมื่อ
ใดทว่าทว่าขอเสนอเหล่านี้แล้ว ข้อเสนอฟังฝรั่งเศส อังกฤษ และอเมริกาสนับสนุน ไม่
ใช้เรื่องระหว่างเรากับฝรั่งเศส เราจะต้องใช้กับชาติมหาอำนาจถึง ๓ ชาติ เราอยู่ใน
เมืองไทยก็โต แต่ทว่าถ้าหากข้างนอกแล้วเล็กก็เกี้ยว เพราะฉะนั้นการพิจารณาใน
เรื่องการเมืองต่างประเทศ ขอวิงวอนว่าให้พิจารณากว้างสักหน่อย ไปถึงโลกภายนอก
ของเราเล็กน้อยเกินไป โยแวงแจ้งโทษก็มากมาย แต่อย่างไรก็ดีข้าพเจ้าขอบายจะทำความ
เข้าใจ คือพิจารณาด้วยความเห็นใจอย่างยิ่งในท่าทีของอังกฤษและอเมริกาในการตั้ง
หลักตั้งเขตสโตโคไว้ เราทำเป็นหลักเฉียงไม่ได้ เพราะเราจะไม่รับรองในการเปลี่ยนแปลง
ดินแดนหลังจาก ๑๙๓๙ เพื่อจะเป็นการขยับขยับไม่ให้มีการแบ่งดินแดน ซึ่งเป็นจุดนำ
ไปสู่อันตรายแล้ว ท่านจะตั้งข้อสงสัยว่าข้าพเจ้าปรารถนาด้วยความเห็นใจ แม้ว่าศัพท์ถ้อยคำจะ
เห็นใจมนุษย์เราเหมือนกัน ฝรั่งเศสเป็นชาติมหาอำนาจได้เป็นอย่างดีชายหน้าที่สุด
ความจริงจะต้องได้รบภัยพิบัติเองให้เท่าเทียมกับยูนิอันเดิม ข้าพเจ้าเห็นใจ และ
ถ้าข้าพเจ้าเป็นคนฝรั่งเศสก็ยอมทำเช่นนั้น เพราะฉะนั้นเรื่องทั้งหมดเหล่านี้จะกลบกลืน
สู่สถานะเดิมทำความพอใจให้แก่ฝรั่งเศส แต่เมื่อเขาได้แก่นั้นไทยสมัครรับคืนไป คือไป
เขาอาจจะทำใจกว้างขวางเพื่อให้เราเจรจาได้ ไม่ใช่เขาจะเล่นโกงเราเสมอไป เป็น
เรื่องการเมือง คุกการถ่วงหน่วงซึ่งไม่มีใครรู้ได้

อีกประการหนึ่ง เราจะต้องคิดให้คิดว่าถ้าเราเล็ก ท่านก็รู้ที่ว่าสภาพการสงคราม
ปัญหาทางการเมืองเศรษฐกิจอะไรต่าง ๆ และเราโทษกับเราเองไม่ได้ ถ้าเราไม่มองไม่
พิจารณาตัวของเราดีกว่าฝึกขยันเอง เราต้องรับว่าเป็นประเทศเล็ก พึ่งตัวเองไม่ได้
จะต้องพึ่งชาติมหาอำนาจที่มีเมตตาต่อเรานานาประการที่มีอิทธิพลต่าง ๆ คืออังกฤษและ
อเมริกา ถ้าผู้ทั้งสองชาติสนับสนุนมาเราขอเขาโดยก็ ถ้าหากเราจะต้องไปก็กระเสีย
เกรงก็กับอังกฤษและอเมริกา มีหลายเรื่องที่เราสนใจเรารู้ว่าอันนี้ก็กลัวเสียมากแล้ว
ถึงเวลาแล้วต้องหยุดเสียที่เรื่องก็กลัว ถ้าไม่มีผู้ใดกลัวการศึกคือข้าพเจ้าจะกระทบ
กระเทือนอย่างหนัก แล้วจะเป็นอันควายแก่คน ๕๗ ล้าน แต่ถ้าเราไปก็กลัวแล้ว

ข้าพเจ้าเชื่ออเมริกาเขาได้ช่วยเหลือข้าพเจ้ามาแล้ว ถ้าเรายอมตามข้อเสนอนี้แล้ว
แล้วอเมริการะช่วยไกล่เกลี่ยให้ประนีประนอม ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะมีผล เพราะเขา
เคยแสดงฝีมือมาแล้วว่ามีจิตใจที่ไม่เห็นแก่ตัว อย่างที่เขาผ่านมาด้วยตัวเอง ไปอยู่
ที่อเมริกา ๕ ปี ข้าพเจ้าเชื่อแก่ข้าพเจ้าไม่ลืมนว่าการเชื่อจะเป็นจริงหรือไม่
ข้าพเจ้ารับรองไม่ได้ ถ้าเราไม่ยอมตามสิ่งที่ระบอบกติกากฎบัตรของอเมริกา
แล้วท่านลองคิดดูเถิดว่าผลจะไปไกลแค่ไหน

ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เขาละเราไม่ยอม ผลจะเป็นอย่างไร ก็ไม่ใช่อ่างน้อย
ยิ่งกันระบอบมีหนักขึ้น แล้วผลสุดท้ายเราจะมีได้อย่างไร ฝรั่งเศสบุกเข้ามาใครมีสิทธิ
ชอบ เรามีสิทธิอะไรประนีประนอม เราสู้ได้หรือไม่ แล้วสู้หรือว่าจะเสียหลาย หลักระบอบ
เป็นอยู่อย่างนี้ นี่เป็นเรื่องระบอบทำ แต่เขาอาจจะไม่ยอมก็ได้เราสู้ด้วยทุนได้
อย่างไรระบอบถามตัวเอง เขาบุกเข้ามาแล้วเราไม่คิดถึงข้อนี้ ผลเสียหายเกิดขึ้นต่อ
ประเทศชาติ พวกเราจะมีผลชอบด้วยกันระบอบกติกากฎบัตรเสียทั้งสองประการ ถ้าบุก
เข้ามาในกรณีเช่นนั้น คนแดนจะมีหวังได้หรือยัง เกิดภัยรบกวนแล้วไม่มีหวัง จะ
ต้องเสียทั้ง ๔ หัวทิศ แล้วหัวทิศอื่นอาจจะเสียต่อไปอีกก็เป็นค่าปรับใหม่ ระบอบกติก
ไม่คิดก็ไม่ได้อีกจะบอกให้อาจะไม่มีกติกาก็ เป็นเพียงแต่รับผลตกกันเล่น รับชนิด
นี้เป็นผลอย่างไร การไม่ตกลงการกันคิดกับเพื่อนบ้านฝรั่งเศสระบอบไม่ได้ ระบอบ
ยากหมางระบอบระบอบกันไป มีวินัยในวันหนึ่งจะต้องลุกขึ้นสงคราม ข้อสำคัญยิ่งใหญ
ก็คือว่า ท่านทั้งหลายก็ทราบดีว่าทั่วโลกเวลานี้ระบอบระบอบเสียเหลือเกิน เราในฐานะที่เป็น
ชาติที่เล็กแล้วคำนึงมาอย่างก็ไม่ได้ เป็นเหตุให้เขาจำกัดเคียนได้ ถ้าเราไม่ระวัง
เรื่องนั้นแล้วต่อไปเผชิญเราไปเป็นเซอร์เบียของตะวันออก จะว่าอย่างไร โลกจะตำหนิ
ก็เคียนได้ว่าเมืองไทยเป็นมืองเกิดของสงครามโลก เรื่องควักกระเป๋าย่างทำเป็นคอง
เสียก็ตั้งเสีย อะไรที่ใครมาเปล่าๆ ไม่มีอะไรในโลกนี้ เป็นข้อที่ควรคำนึงอย่างยิ่ง ถ้า
หากว่าเราไม่ตกลงประนีประนอมแล้วก่อให้เกิดสงครามโลกขึ้นจะว่าอย่างไร ท่านก็รู้
ว่าชาติที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวพันในเมืองไทยมีมาก ไม่ใช่ ๒-๓ ชาติ อาจจะขึ้น
ระบอบให้เกิดประกายและลุกลามต่อไปก็ได้ แต่ระบอบกติกากฎบัตรก็ไม่มีทราบได้ เพราะ
ไม่ใช่หมอกฎไม่ได้ว่าภายหลังจะเป็นอย่างไร ไม่มีทางไปจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าเห็น
ด้วยกับรัฐบาล ทางอื่นก็ไม่มี

ในทางหลักการทุกอัน สิ่งไรทำเป็นระต้องยอม ยอมเสียโดยที่ ๆ กว่า ะ
เป็นประโยชน์ในการเจรจาพิจารณา เราแน่ใจแล้วว่าระต้องยอมแล้ว ยอมก็ดีกว่า ถ้า
ไม่ยอมเช่นนั้นไม่มีคุณค่าอะไร เสียเพียงเป็นสติง จากสติงเป็นยาท เขาสามป่ามไป
เรื่อย เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องของท่านระต้องพิจารณาว่าดังที่สุดแล้วหรือยัง ไม่มีทางอัน
หรือ มีทางหลีกเลี่ยงได้หรือไม่ ถ้าไม่มี ยอมเสียโดยที่ ๆ กว่า โดยอ้อฮอด้วยไมตรี
ระได้มีน้ำใจกันบ้าง

อีกประการหนึ่ง ไม่ใช่ข้าพเจ้าเป็นพรรคประชาธิปัตย์ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ
คุณคง ๆ ที่ไปทำ ทั้ง ๆ ที่หนังสือพิมพ์บางฉบับกล่าวอย่างนั้นว่าไปซื้อยานาตอม
นั้นคงถือเป็นเรื่องของเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าอยากทราบว่าเมื่อวานนี้ ใ
ยีนรายงานคุณสุภกิจกรแล้ว รู้สึกว่าเมื่อก่อนคุณคงจะไปมีคัมแปกคาน ฝรั่งเศสสันหน้าไม่
ยอม แต่คุณคง ๆ กลับมาแล้วระโต๊ะโรอย่างหนึ่งหรือที่ ๆ ถึงวัง วันหนึ่งอาจจะ
สว่างก็ได้ ถึงแม้ว่าระคนก็ตามบางทีระต้องมีการผลมโดยยัคสัญญา ๑๙๐๗
เป็นต้น ข้าพเจ้าอยากพิจารณาในทางทั่วและอาจจะขอขมคุณคงคงทั้ง ๆ ที่ถูก
ประณามอะไรก็ได้แล้วแต่ สิ่งทีคน ๆ นี้ได้ทำไว้ก็คือแสงสว่างนำมาให้เรากับ ๆ ที่มันมืด
แต่ใครจะว่าอะไรคุณคงข้าพเจ้าไม่ว่า ถ้าการกระทำของเขาเป็นไปในทางที่ถูก ใน
ฐานะที่ข้าพเจ้าเขาเป็นหัวหน้าพรรคคงแก่ไว้ยังที่เขาไม่อยู่ เวลาเขาอยู่ไม่เป็นไร
เวลาเขาไม่อยู่ไปทำงานให้แก่ชาติไม่ค่อยคึกคักหรอก การเมืองเมืองไทยไม่ถึงขนาด
อาบคน แต่ขอให้ฮายดีสังเทวดา แต่อย่างไรก็ดีในข้อนี้สำคัญที่สุดในการคินคินแคน
แก่เขา ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการระคินคินแคนให้แก่เขานั้น ขอให้เป็นส่วนเสียสละของ
เมืองไทยต่อสันติภาพของโลก การที่เราระเสียคินคินแคนไปนั้นสำหรับเราเลือกก่อนหนึ่ง
ก็ทิ้งเขาไป ฟันธงของเราแท้ ๆ สำหรับฝรั่งเศสชนหน้าแข็งไม่ร่วง เพราะว่าเมือง
จีนฝรั่งเศสมีเยอะเยอะที่ปลาระ ที่ในทันใดมีไม่ควระมาบุงในเอเชีย ฝรั่งเศสคว
อยู่ยุโรป เราเสียมากเสียทั้งในทางเกียรติระต้องกลืนความรู้สึกเหล่านี้ลงไป และระ
ต้องถูกรมมานมากที่เกี่ยว แต่สำหรับเราชนหน้าแข็งไม่ร่วง แต่ทำเราไม่ได้เขา
โมโหหน้าแคนนิกคินน้อย เขาไม่อยากตั้ง เขาู้ เพราะคนไทยไม่ยอมแน่ ๆ เขา
เหตุผลเป็นใหญ่ นี้เราเสียเลือกเนื้อ แต่ฝรั่งเศสเสียเกียรติคินคินน้อย อย่างมากเสีย
นิกคินน้อย ชาติไทยเราเสียนิกคินน้อยก็ไม่เป็นไร ขอวิงวอนว่าขอให้ ๆ ไป ไทยเราเสีย

อย่างมากจริง ๆ และที่เราเสียเป็นส่วนที่เราเสียสละของเรา ในส่วนสันติภาพอันถาวร
 ของโลกอาจจะมีการกระทบกระเทือน ในข้อนี้เชื่อว่าเมตตาจิตจะต้องมีขึ้นมา เราเลิก
 ทำไมไม่ได้อีกจริง แต่เป็นโอกาสของเราแล้วว่าโลกจะได้เห็นว่าเราเสียสละให้โลก
 นี้เราทำอะไรก็ได้ ไม่ยอมเสียนั้นไม่ได้ แต่เพื่อประโยชน์อันดีกว่าที่เราได้เสียในคราวนี้
 ผู้แพ้คือผู้ชนะ คือเราพร้อให้เพื่อสันติภาพของโลก ในข้อนี้ใครได้พิจารณาโดยเที่ยง
 ธรรมแล้ว ผู้นั้นควรจะเห็นไร ข้าพเจ้าหนักถาวรที่เสียชีวิตไปกระตุกกำลังตั้งอยู่ในถิ่น
 ที่เรากำหนดเพื่อความดี เพื่อรักษาความสงบของโลกไว้ให้ถาวร.

ด้วยเหตุเหล่านี้ข้าพเจ้าจึงรู้สึกว่าจะเห็นไรรัฐบาลระบอบมีอสังขนิสัยให้ในเวลาที่
 ท่านจะเห็นสัญญาตกลงกับฝรั่งเศสคราวนี้ แต่ข้าพเจ้าอยากจะขอทั้งข้อสังเกตไว้บาง
 ประการ คือการเจรจาเช่นนี้ยาก ข้าพเจ้าไม่เชื่อหรือคิดว่าฝรั่งเศสจะทำดังทุกอัน แต่
 ระบอบที่จริงไว้หน้าอภัยก็ คือในข้อแรกที่รัฐบาลพูดถึงสถานการณ์สงคราม ข้าพเจ้า
 เห็นด้วยว่าเราไม่ควรระยอม เพราะว่าฝรั่งเศสอ้างความจริงว่ากินแค้นที่เราได้ไป
 เพราะความช่วยเหลือเหลือของญี่ปุ่น ข้อนี้เกี่ยวกับหลักวิชา ข้าพเจ้าใคร่ขอให้เอาความจริง
 ในเรื่องสถานการณ์นั้นมาอ้าง สถานการณ์สงครามฝรั่งเศสกับเราไม่เคยมีการประกาศ
 สงครามกันเลย พวกสถานทูตฝรั่งเศสอยู่ที่นั่นเราจ่ายเงินให้ ให้ข้าให้ปลากินสบายใจแล้ว
 เป็นศัตถุกันไม่ได้ ความจริงอีกอย่างหนึ่งผู้แทนพระคระของโคฟุดไว้มีอันกว่าช่วยข้อใจ
 ทั่วไปที่ฝ่ายศัตถุเว่ยตงเองแก่เรานั้น เราขอให้เลิกพูดสงครามเสียที่ ข้อนี้ไม่เป็น
 ความจริง ฝรั่งเศสไม่เคยประกาศสงครามกับเรา และเราก็ไม่เคยรับรองสถานการณ์
 สงครามกับฝรั่งเศสที่ยืนยันว่าเป็นศัตถุ ความจริงในเรื่องเกี่ยวกับเอกราชนั้นเราจะต้อง
 ยืนยันกับฝรั่งเศส ข้อเรื่องหนังสือการเสีย ๘ รั้งทั่วกัน เราขอให้เข้าใจกันว่าเราคนให้
 เฉพาะ ๘ รั้งทั่วกันและมีได้หมายดังข้ออื่น ข้อนี้ที่ข้าพเจ้าทรงอยู่ และข้าพเจ้าก็เห็นด้วย
 ว่าการที่เราจะคนนั้นไม่ควรที่จะทำอะไรกัน ข้าพเจ้าเป็นห่วงในสถานการณ์สงคราม
 ซึ่งเราไม่ควรจะระยั้ง ข้าพเจ้าก็มีความเห็นอย่างนี้.

นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ : ก่อนอื่นขอ
 ขอบคุณเพื่อนข้าพเจ้า คือท่านอธิบดีนายกรัฐมนตรีที่มีอสังขนิสัย ๆ เป็นอย่างมากใน
 ความเห็นที่ท่านให้ข้อสังเกตแก่รัฐบาล และขอขอบคุณท่านสมาชิกที่ใดก็ตามที่ได้ตั้งคำถามให้
 ข้าพเจ้าได้ตอบโดยแจ่มแจ้ง ต่อนี้ข้าพเจ้าจะขอประทานขานแจงเป็นลำดับไป

สำหรับท่านผู้แทนพระกระของคือคุณชวลิต อภัยวงศ์ เมื่อก่อนท่านได้ตั้งความ
 เห็นว่า ในเรื่องการคืนดินแดนนั้นท่านไม่เห็นด้วย ก่อนนั้นข้าพเจ้าขอประทานขณุญาต
 อย่างที่รัฐบาลได้แถลงเมื่อวานนี้ว่า การที่รัฐบาลเสนอเรื่องนั้นมันมีมูลหรืออย่าง
 ท่านเห็นว่า คือโดยเห็นแก่สันติภาพและความสงบเรียบร้อยและเห็นแก่ประชาชนของเรา
 เพื่อนร่วมชาติทั้ง ๑๗ ล้าน เมื่อวานนี้เองเวลา ๙ นาฬิกา ข้าพเจ้าได้เชิญอธิบดีราชทูต
 ینมาพบ และในเวลา ๙.๕๐ นาฬิกา ข้าพเจ้าได้เชิญท่านอธิบดีราชทูตอเมริกันมา
 เราทั้งสองได้มีความเห็นตรงกันจึงมาแจ้งแก่สภาฯ นี้ว่าเป็นการเสียสละอย่างใหญ่
 หลวง เช่น การ ที่คุณเห็นว่าเราเอาเลือดของเราพลก่สันติสุขของโลกซึ่งท่านอธิ
 ราชทูตอเมริกันท่านก็เห็นพ้องกับข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก อีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้าอยาก
 จะขอข้อมความเข้าใจขอให้ท่านมองคหน้าทุกท่านประกอบด้วยผู้แทนสองประเภทคือ
 สมาชิกพรรคสภาและสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งประกอบด้วยเช่นรัฐสภาฯ ในการที่เราจะ
 คืนดินแดนนี้ โดยเห็นว่าทมิฬข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นรัฐมนตรี้ว่าการกระทรวงการ
 ต่างประเทศก็ต้องแถลงในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าไปแถลงอย่างนี้ไม่ใช่ข้าพเจ้าจะมาขอตัว
 ถ้าสมมติว่าโลกขอตัวให้ข้าพเจ้าขายเสียโดยเงินแก่ดินแดนอยู่ ข้าพเจ้าก็ยอม แต่
 ใจไม่ได้ และได้นำเหตุการณ์มาให้ฟังแล้วให้ฟังแล้วโปรดฟังเมื่อใกล้ ๆ นี้คือ
 ฝรั่งเศสเมื่อปี ๑๘๔๐ ก็คืนเสียคืนแก่อังกฤษ-สเปน ในครั้งนั้นในท่ามกลาง
 รัฐสภาของฝรั่งเศสซึ่งมีผู้แทนอยู่ด้วย ในการอภิปรายนั้นก็มีการถกเถียงกัน
 เราเมื่อวานนี้ ซึ่งทำแยบยล เช่น นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส ซึ่งในความคิดเห็นของ
 รัฐสภาในครั้งนั้นได้ให้ความคิดเห็นในครั้งนั้นว่ามีทางออกหรือไม่ ทั้ง ๆ ที่สมาชิกที่
 หมดไม่เห็นด้วย ในที่สุดก็ไม่มีอะไรออก เป็นเรื่องสก ๆ ที่มีผู้อ่านเมื่อคืนนี้ สำหรับอย่าง
 ผู้แทนว่ามีทางออกหรือไม่ในการที่จะประกาศโมฆะเช่นไปเรื่อย ๆ นั้นไม่ได้ จะต้อง
 ปรึกษากลางกัน ซึ่งมีรัฐบาลอเมริกันและรัฐบาลอังกฤษเองก็แนะนำในรูปการเฉื่อยชยให้
 แก่รัฐบาลซึ่งมีคณะผู้แทนไปเจรจา ความเห็นก็ตรงกับรัฐบาลแล้ว แต่เรามีวิธีการซึ่ง
 เราจะต้องทำคามคำแนะนำของรัฐบาลที่เป็นมหามติหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ในสัญญาที่เป็น
 ันว่าแยกไปแล้วก็คืนคืนกันนั้น ก็เห็นระสมความประสงค์ของท่านผู้แทน

ประการต่อไปคุณกระทรวงได้แถลงหลายข้อด้วยกันว่า รัฐบาลได้คำนึงหรือ
 เปล่า ถึงเรื่องความเดือดร้อนทั้งหลายของบ้านเมืองของเราทั้ง ๔ จังหวัดนั้น รัฐบาล
 ขอแถลงว่ามีข้ออธิบายในคณะรัฐมนตรีมาแล้ว เราได้หาทางที่จะเซฟ นอกจากนั้น

ยังค้างงัดการที่ระอพยพและอะไรต่าง ๆ ที่ระชัแรกแนะนำไปยังผู้แทนนั้นก็แนะนำไป
ซึ่งคนกลางก็คงจะทำได้ เพราะเป็นหลักมนุษยชาติ ส่วนในเรื่องค่าเสียหายก็เช่นเดียว
กัน ท่านนายกรัฐมนตรีก็ให้ชัแรงไว้แล้วว่าอย่างที่คุณเสนีย์ว่า การทำสัญญาจะต้อง
เป็นผลทันทีสุด ถ้าหากเช่นนั้นก็หมายความว่าท่านก็ทักนไปซึ่งระต้องมีความระ
กรมการประนีประนอมเช่นเป็นคณะผู้แทนและรัฐบาลระได้ปรึกษากันโดยใกล้ชิด ท่าน
ถามว่านโยบายของรัฐบาลต่าง ๆ ตั้งแต่สันนิภาพมาสู่ประเทศไทย ก็ภายหลัง
๑๖ สิงหาคม มีอย่างไร จำเคิมตั้งแต่วันที่ ๑๖ สิงหาคม ทุก ๆ วันมาก็อยู่ในรัฐบาล
หลายชุด เว้นไว้แต่รัฐบาลคุณคง ๆ คุณเสนีย์ ๆ คุณทวี ๆ ท่านปรีดี ๆ
คุณหลวงธำรง ๆ ก็อยู่ด้วยกันหมด ได้ดูรายงานการประชุมแล้วรัฐบาลเวลานั้นก็มี
นโยบายเช่นอันนี้ว่า จีนแดนระต้องกินไทยไม่มีขัอุหา แต่ระต้องกินทวีบริติชเอเยร
ก็ไม่มีองค์การสหประชาชาติหรืออะไรมาวินิจฉัยหรือระต้องมีอะไรมาส่งหรือมาแนะนำ
ชัแรงจึงระเป็นการถูกต้องเช่นนโยบายที่ตรง และรัฐบาลที่ทำการลงรัฐบาลไว้รับ
รายงานนั้นยืนยันอยู่เช่นนั้น ท่านกล่าวว่าระหาทางออกได้อย่างไรหรือไม่ รัฐบาลก็ได้
ทำและพูดกับขัวมทวีบริติชหลายครั้งหลายหนทางออกหลายร้อยทางก็ไม่เป็นไปอย่าง
เราปรารถนา ตรงกับให้ชัแรงกับผู้แทนของเราในเรื่องเปย์สิกันเห็นระเป็นการยาก
และรัฐบาลอเมริกันเองก็เห็นว่ากิจการเปย์สิกันไม่เป็นผลเช่นที่แน่ชัด ตัวอย่างมีแล้วใน
ยุโรป และมหาสงครามโลกครั้งที่ ๒ นี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งแห่งการเปย์สิกันเหมือนกัน
อเมริกันก็ไม่เห็นควัว่าการเปย์สิกสัญชาติระไม่มีอยู่เช่นแน่แท้ ท่านได้ถามว่ากรม
การประนีประนอมนั้นระออกใดหรือมี ขัพเจ้าก็ขอประธานชัแรงอีกครั้งหนึ่ง คือ กรม
การประนีประนอมนั้นตามความเข้าใจ มีอยู่ ๕ คือ ไทยหนึ่ง ฝรั่งเศสหนึ่ง และอีก ๓
ประกอบด้วยผู้แทนประเทศที่เป็นกลาง เพื่อระโยชน์แห่งการเมือง อย่าให้รัฐบาล
คอยเฉย แต่อย่างน้อยก็ต้องให้รู้เหมือนกันซึ่งเช่นที่คองเฟดีเชอร์ ท่านถามว่าในการ
เรียกขัพลวงประจั่วหัวทวีบริติชว่าคงจะจะทำให้เป็นระโยชน์สมควรความตั้งใจซึ่ง
ควรจะทำกับที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้ตกลงไว้แล้ว ที่ท่านเกรงว่าจีนแดนที่ไป ๔
จังหวัดนั้นตรงกันก็เสนอไว้แล้วหรือ การที่ระมาเอา ๔ จังหวัดของเราไปนั้นรัฐบาลขอ
รับรองในที่นี้และระได้ริ้กิจการเป็นหลักฐานว่าไม่หมายถึงจีนแดนที่มีอยู่ในปัจจุบัน พวก
ง่าบ ๆ เหมือนเมื่อ ๔๐ เวมี่ ๑๐ และเมื่อ ๔๐ เราได้ถือ ๔ เป็น ๑๔ ที่น ๑๔ ถย ๔

ก็เท่ากับ ๑๐ ส่วนจะได้เพียงไถ่น้อยออกไปได้ แต่อย่างน้อยมีผลสัมฤทธิ์เป็น ๑๐ ซึ่งจะได้
 ทดลองกันในคณะกรรมการประนีประนอมแจ้งไปยังคณะผู้แทน ^{ที่} ^{ตั้ง} ^{อยู่} ^{ที่} ^{ใน} ^{เรื่อง}
 สัญชาติของพหุและทวีทแมน ^{ที่} ^{คือ} ^{คน} ^{ของเรา} ^{ซึ่ง} ^{อยู่} ^{ใน} ^{ขั้น} ^{ที่} ^{ที่} ^{ซึ่ง} ^{จะ} ^{แจ้ง} ^{ไปยัง} ^{คณะ}
 ผู้แทนแล้ว ท่านได้ตั้งปัญหาว่าให้พยายามประวิงเวลาจนถึงที่สุด รัฐบาลก็ไม่อยาก
 แจ้งลงว่าทำไปนี้ใครประวิงและพยายามหาทางออกที่สุด การที่ประวิงนี้ไม่ใช่จะหาว่า
 เร็วแต่ แต่หาทางออกที่ถูกต้องให้แก่ประเทศชาติ ยืนยันมาจนถึงขั้นที่เราจะต้องเสนา
 ถึงเวลาที่เราจะหมกขุ่นดำเนินการต่อไปแล้ว มันไม่มีทาง ท่านบอกว่าจะให้เราไปเจรจา
 กับฝรั่งเศส ท่านต้องประกาศทั้งรัฐบาลลาว เขมรอิสระให้แน่นอน เวลาที่เราได้
 ยืนยันว่ามีรัฐบาลลาวและเขมร แต่จะอิสระหรือไม่มันไม่ใช่เรื่องของเรา เรื่องของ
 เรากันมากอยู่แล้วที่จะคงพูดถึงเรื่องของเรา กรรมการของเราได้ติดตามนี้ ข้าพเจ้า
 เชื่อมสนิทกับเขากว่าหนัก เมื่อถึงคราวที่เราจะต้องนำคานองแล้วถึงเราจะไปตลอดมันก็หนัก
 ไม่พิน อยากรู้ว่าประวิงผลลึกลับ เราจะไปแข่งไม่ได้ลงแม้ว่าเราจะทำไม่ได้หรือทำก็
 เพราะฉะนั้นจึงเป็นชะตาของประเทศไทยเป็นครั้งคราวไป เราจะต้องนั่งถึงหลักธรรมะของ
 พระพุทธศาสนา ที่ท่านบอกว่ามีเวรมานักก็ด้วยกัน เรื่องรบนานสมาชิกได้ก็เวลานั้น
 หลักของโลกคือการสันติ องค์การสหประชาชาติก็ตั้งคุณเสนีย์ ๆ ว่า ข้าพเจ้าเอง
 บางทีท่านสมาชิกอาจจะหาว่าข้าพเจ้าเป็นนักทฤษฎี ข้าพเจ้าจะกล่าวในทันทีว่าตัว
 ข้าพเจ้าเคยยืนยันเชื่อสนิทของการสหประชาชาติใหม่ ข้าพเจ้าคิดว่าธรรมะในที่สุด
 ย่อมจะต้องชนะ ข้าพเจ้ายึดหลักแล้วเราจะต้องเดินไปสู่สันติ แต่ไม่ใช่เดินจนเสีย
 เกียรติไปหมดทุกอย่างนั้นเขินคน ที่นเรื่องกรรมการพิจารณา เขาชื่อเดิมข้าพเจ้าชื่อแจ
 แล้วไม่จำเป็นจะต้องแจ้งอีก ท่านผู้แทนท่าน ก็เช่นเดียวกัน ท่านสงสัยว่าประเด็น
 ะมาเอาเงิน ๑๐ เท่ามีอยู่แล้ว ข้าพเจ้าขอแจ้งว่า ๑๐ นั้นมีแค่ ๑๑-๑๒ ต่อไปเท่านั้น
^{ที่} ^{เมื่อ} ^{ถึง} ^{คุณ} ^{เสนีย์} ๆ ข้าพเจ้าคิดว่าควรจะได้ชี้แจงประกอบความเห็น เพราะ
 ว่าความเห็นของท่านมากหลายตรงกับข้าพเจ้าเป็นส่วนมาก ที่จริงในรัฐบาลตั้งแต่
 สันติภาพมาก็มีนโยบายอย่างที่คุณเสนีย์ ๆ ว่า และรัฐบาลก็เช่นเดียวกัน เราได้
 พยายามทำทุกอย่างแล้ว แต่หมกขุ่นทางวิ่ง ๆ ท่านได้ตั้งปัญหาถามว่ารัฐบาลได้
 พิจารณาหรือเปล่าว่า การที่รัฐบาลอเมริกาก็ อิงกฤษก็ ประกาศสถานการณ์เดิมว่า
 รัฐบาลทั้งคณะได้ยอมรับข้อตกลงการเดิมที่เปลี่ยนไปตั้งแต่ ๑๙๕๑ คุณเสนีย์ ๆ

สงสัยว่าระชกัษย์องค์การสหประชาชาติ คล้ายๆกับว่าองค์การสหประชาชาติจะคำนึงถึงมนุษยชาติเป็นใหญ่ คณะต้องเป็นไปได้ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าองค์การนั้นมีอยู่จริง แต่เขาถือว่าหลักการสถานะเดิมที่โคกกล่าวมานั้นเป็นหลักซึ่งยกเว้น เราได้พยายามเจรจาอย่างที่คุณเสนีย์ว่า และข้าพเจ้าเชื่อว่าคงจะได้มีการเจรจาแล้วทั้งแก่รัฐบาล คุณเสนีย์ฯ เหมือนกันที่ว่า สถานการณ์เดิมไม่ควรนำมาใช้แก่ประเทศไทย เพราะว่าดินแดนเหล่านั้นเป็นดินแดนของพี่น้องเราแท้จริง แต่สถานการณ์เดิมนั้นควรจะใช้แก่ยุโรปซึ่งเป็นผู้ลืบทอดแห่งการเกิดสงคราม แต่เขาบอกว่าถ้าระชกัษย์ยกเว้นหลักการไม่นำมาใช้แก่ประเทศไทยแล้วทั่วโลกจะอ้างหลักการยกเว้นมาในที่สุดก็ไม่มีหลักการอะไรที่จะนำมาถือได้ คุณเสนีย์ฯ โคกกล่าวว่า ดินแดนทั้ง ๔ จังหวัด ซึ่งได้พิจารณาแล้วก็อยากจะไม่ยอมยกเว้นแต่เมื่อมองเหตุการณ์ทั่ว ๆ โลก ในขณะนั้นไม่เฉพาะแต่เมืองไทยหรือฝรั่งเศสเท่านั้นท่านจะต้องพิจารณาว่ามหาประเทศ เวลานั้นมีประเทศใดบ้าง ๑ ฝรั่งเศสตั้งมั่นว่าจะแพ้สงครามก็ถือว่าเป็นมหาประเทศ ๑ ใน ๕ ของมหาประเทศ มีประเทศจีน สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และอังกฤษ ถ้า ๒ ประเทศคือ อเมริกาและอังกฤษแล้วจะเห็นได้ชัดแจ้งคงที่รัฐบาลได้ชี้แจงหลายครั้งหลายหนแล้ว ถ้าแสดงด้วยวาจาแล้วยังมีหลายลักษณะ ในท่าทีของโซเวียตที่เขียนนั้นอย่างไร ท่านก็จะเข้าใจได้ในการประชุมครั้งก่อน ซึ่งเวลานั้นมาที่คึกคักว่า คราวนี้ก็ยังไม่มีสัมพันธภาพการทูตกับรัสเซียแล้ว รัสเซียจะไม่สนับสนุนหรือมีความเห็นแก่ประการใด ฝรั่งเศสสนับสนุนไม่มีปัญหา เพราะว่าเห็นผู้พิพากษาเถียง ปัญหาเรื่องเงินนั้นข้าพเจ้านึกถึงที่ระชกัษย์ได้ไว้ในการเสนอเข้าเป็นสมาชิกยูโน หรือองค์การสหประชาชาติ เท่าที่ข้าพเจ้าได้บรรยายจากรากผู้แทนท่าน ทั้งในอังกฤษ และอเมริกาได้สนับสนุนเราโดยมีสุนทรพจน์ไว้อย่างกว้างขวางและโดยน่านับถือซึ่งข้าพเจ้าขอถือโอกาสขอขอบคุณไว้ในที่นี้ ภายหลังที่ได้มีสัมพันธภาพทางการทูตกับจีนข้าพเจ้าก็ได้มีโอกาสพบกันแยกคราวที่จีนทั้งสองส่วนตัวและทั้งทางราชการหลายครั้งหลายหน เราได้มีโอกาสสนทนายาวครั้นถึงเรื่องการพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสหลายครั้ง แต่การเจรจามิอย่างไร ข้าพเจ้าใคร่จะขอสงวนไว้ แต่ข้าพเจ้าได้ไว้บันทึกมาปรารถนาให้รัฐบาลว่าท่าทีของประเทศไทย ที่มีต่อประเทศไทยนั้นมิใช่อะไร การสนทนานั้นก็เกินไปด้วยซึ่ง ข้าพเจ้าก็ขอได้เวลานี้ว่าท่าทีของจีนนั้นเรียกว่า น้อย อันเพื่อนคือไม่ใช่ผู้มีใครแล้ว ขอให้ท่านคิดว่าเวลานี้โลกนี้แบ่งออกเป็นอะไร แบ่งออกเป็นสอง

กลุ่ม ท่านจะเห็นได้ว่ากาพิจารณาในวงเคียวักนั้นหรือการประชุม ๔ รัฐในต่างประเทศในโซเวียตและในลอนดอนก็ ได้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ก็คือกลุ่มแองโกลแซกซอน กลุ่มหนึ่ง และกลุ่มโซเวียตอีกกลุ่มหนึ่ง ข้าพเจ้าเองก็ประหลาดเหมือนกัน และท่านฟังแล้วคงจะนึกว่าทำไม ท่านคงจะรำไกว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้ ท่านวินสตันเชอร์ชิลล์หัวหน้าพรรคฝ่ายค้านของอังกฤษในขณะนั้น ได้ไปตากอากาศในสวิสเซอร์แลนด์ ท่านเชอร์ชิลล์วันที่ได้แถลงในที่ประชุมว่า เห็นว่าฝรั่งเศสนั้นควรระดมกับเยอรมันเป็นพวกหนึ่งในภาคพื้นยุโรป ซึ่งค่าแถลงของเชอร์ชิลล์เหมือนกันเป็นขอมภ์กระเทือนไปทั่วโลก เพราะอะไร ข้าพเจ้าจะไม่พูดให้มากมาย คือให้สังเกตท่าน เพราะฉะนั้นเราจะต้องคำนึงฐานะของเรา ฝรั่งเศสถึงแม้ว่าจะเรียกว่าแพ้สงครามก็จริง แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าควรที่จะเอาความจริงในการเมืองต่าง ๆ มาเล่าให้ท่านสมาชิกฟัง อย่างที่คิดเสนีย์ได้แถลงเมื่อนั้น จะทำให้ท่านทั้งหลายในการพิจารณาได้ข้าพเจ้าขอสนับสนุนเมื่อวานนี้ ท่านเร้าคุณศรีวิสาร ได้ข้างต้อยแถลงของเขวินซึ่งได้แถลงเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่าในการพิจารณาจะต้องมีวั้นและอะไร ไม่ใช่ขอารมณ์เข้าไปในขณะหนึ่งเช่นนี้ไม่ใช่รัฐบาลสวิสเศส แต่รัฐบาลของกุเพราะว่าภาวะต่าง ๆ ประกอบด้วยมีแทนกถณนตนเองให้มาเป็นผู้บริหาร แต่ก็เป็นผู้แทนนเอง แต่รัฐบาลมีหน้าทำบุคคลขอขอพลเมืองทั้ง ๑๗ ล้าน ๑๘ ล้านคน จึงต้องพิจารณาทุกแห่งทุกมุม ว่าอะไรจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างดีที่สุด ซึ่งเช่นชาติไทยถึมันโยบายที่จะได้ประโยชน์มากที่สุด ทุกคนก็หาประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ แต่เมื่อชะตากรรมที่เรียกว่าแพ้ของประเทศชาติเช่นอย่างนี้ยาก อย่างที่ว่า การที่ฝรั่งเศสถึงแม้ว่าจะแพ้แต่เขากลัวว่าเขาไม่แพ้ ข้าพเจ้าก็ยังเชื่อว่าในทางการประเทศทำความดีก็อกัน ความเสียสละให้แกกันและกัน อาจจะทำให้ฝรั่งเศส คือเวลานนี้ต้องการกัน แต่พวกเราขอให้เราให้อย่างมีเกียรติเช่นเคียวักกัน และเพื่อนักของเราด้วยความอำนวยความสะดวกของอเมริกัน เราจะต้องมีหวิงคืนได้กว่า ๑๐ คุณเสนีย์ได้บอกกว่า บัญหามีอยู่ว่า ถ้าเราไม่ยอม และสมมติว่าเขายกเข้ามาเราเราว่าอย่างไร หลถกันโยบายของรัฐบาลนี้ได้แถลงไว้ในตัวแล้วว้่า ซึ่งมีสมาชิกได้เคยตั้งกระทู้ถามในสภาผู้แทนแล้วว่า สมมติว่าฝรั่งเศสรุกเข้ามา รัฐบาลจะทำอย่างไร วันนั้นข้าพเจ้าได้ตอบว่า ในฐานะที่เป็นนักการทุกและนักการเมือง รัฐบาลคงยได้ว่า หน้าทีจะต้องทำตามรัฐธรรมนูญ รัฐบาลจึงต้องมีหน้าที

รักษาเอกราชและอธิปไตยของไทยเท่านั้นเอง เราจะต้องพิจารณาว่า ผลแห่งการนั้น เราเอาอย่างไรบ้างหรือไม่ เราบอกแล้วว่าเรายึดสันติ โทน ๆ เรื่องวันนั้นเป็นวันที่จะถึงที่สุดแล้ว เกิมข้าพเจ้าคิดว่าจะไม่พัก ฝรั่งเศสนั้นมีแน่นอนที่เอาเอช ฝรั่งเศสยึดหลักว่า อังกฤษและอเมริกันไม่ยอมรับรัฐในเรื่องดินแดน ๔ รัฐ ก็แปลว่าอังกฤษและอเมริกันไม่ยอมรับว่าดินแดน ๔ จังหวัดนั้นเป็นของใคร เมื่อเป็นเช่นนั้นฝรั่งเศสรุกเข้ามาที่คงจะร้องในข้อกฎหมายว่า ดินแดนไทยได้มาโดยมิชอบ ซึ่งมีอังกฤษและอเมริกันเห็นด้วย และฝ่ายฝรั่งเศสนั้นเขาเป็นนักกฎหมายเป็นครูของพวกเราด้วยซ้ำ ซึ่งคุณเสนียก็ได้เตือนไว้เช่นเดียวกันว่า อย่าให้เสียไปมากกว่าที่มีอยู่เคยชินกันแล้วกัน นั่นก็เป็นการที่คุณเสนียได้กล่าวว่า คุณคงจะไปทำหน้าที่อย่างดีที่สุด ข้าพเจ้าก็อดชมเชยไม่ได้ว่าคุณคงจะไปทำอย่างดีที่สุดและได้เป็นไปคามความประสงค์ของรัฐบาล ก็ขอแสดงไว้ในที่นี้ว่า คณะผู้แทนที่ไปนั้นได้ไปทำงานด้วยความดีอย่างที่สุด ได้ทำหน้าที่อย่างไม่เห็นแก่เห็นแก่เห็นชอบทุกท่านไม่ว่าวันเลยว่คนใดคนหนึ่ง คุณเสนียได้ให้ข้อสังเกตข้อหนึ่งทรงตั้งธงกับท่านนายกรัฐมนตรีได้ตกลงใจแล้วว่า ฝรั่งเศสจะขอให้ใช้ถ้อยคำว่า เลิกสถานะสงคราม ในเรื่องสงครามรัฐบาลตั้งแต่วันที่ ๑๖ สิงหาคมโดยยื่นไปจนกระทั่งถึงวันนี้ เราไม่มีมติสถานะสงครามกับฝรั่งเศสเลย ถ้อยคำนั้นก็เป็นการเจรจาซึ่งกันและกัน เพราะว่าถ้าจะใช้ถ้อยคำว่าสถานะสงครามไม่มีมันต่อไปแล้ว ในเรื่องคำเสียหายข้าพเจ้าได้แจ้งแล้ว ในเรื่องดินแดน ๔ จังหวัดก็ได้แจ้งแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเมื่อวานนี้ในการสนทนาที่อธิบดีกระทรวงการทูตอเมริกัน ได้ส่งให้อธิบดีกระทรวงการทูตอเมริกันว่า วันที่ ๔ มิถุนายนจะเสนอต่อศาลโลก และให้อังกฤษด้วย ต่างก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่ที่สุดที่รัฐบาลจะเสนอมา แต่ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า สมมติว่ารัฐสภาอนุมัติให้มีการเพิกถอน ก็หมายความว่าให้คืนดินแดนได้ แต่ข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔ จะต้องเจรจากันไปไม่ใช่ประกาศเราทำนองอย่างที่ได้กล่าวมานั้นเอง ข้าพเจ้าจึงกล่าวว่า ๒, ๓, ๔ ฝรั่งเศสจะยินยอมตามนั้น ข้าพเจ้าไม่พร้อม ถ้าแม้ว่ารัฐสภาอนุมัติให้เพิกถอนสัญญา นั้น ข้าพเจ้าได้กล่าวว่าถ้าแม้ว่ารัฐสภาอนุมัติให้คืนดินแดนก็ตาม แต่ถ้าข้อ ๒, ๓, ๔ ไม่เป็นไปตามคำประนีประนอมให้เราได้ประโยชน์อย่างและเสียเกียรติแล้ว ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ข้าพเจ้าขอขังไว้

ข้าพเจ้าใคร่แจ้งวามมากมายแล้ว แต่ท่านผู้ใดสงสัยในข้อไหน ข้าพเจ้าก็

พร้อมที่จะเข้มแข็งต่อไป และขอขอบคุณคุณเสนาบดีอีกครั้งหนึ่ง.

พล.ท. มังกร พรหมโยธี สมาชิกวุฒิสภา : ข้าพเจ้าได้ฟังเรื่องมานานถึง ๒ วันแล้ว ก็อยากจะแจ้งว่ากรณีที่เกิดขึ้น ในเรื่องกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นที่ฝรั่งเศสนั้น ข้าพเจ้าเห็นคนหนึ่งที่อยู่ในรัฐบาลครั้งกระนั้น เป็นผู้ที่ถูกคุกคามโดยเหตุการณอันคงไม่แพ้กว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศชุกซ์บุรุษนั้น และท่านประธานไม่ให้โอกาส ทางเพื่อนสมาชิกก็บอกว่า ทำไมไม่พูดเรื่องรวบข้าง เหตุผลที่ข้าพเจ้าจะแจ้งข้างอย่างให้ท่านสมาชิกได้ทราบ เพราะว่ามีท่านสมาชิกหนึ่งกล่าวว่า คล้าย ๆ ปรึกษารว่า รัฐบาลครั้งกระนั้นได้กระทำไปดังที่มีโยคแรงงไทย เพราะฉะนั้น ก่อนอื่นข้าพเจ้าก็อยากจะแจ้งอันนี้ไว้ด้วย ซึ่งเป็นการที่ข้าพเจ้าเองได้รับโยคแรงงไทยมาแล้ว และด้วยโชคชะตาอย่างที่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้พูดมาแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้กลับเข้ามาพุดในรัฐสภา ถ้าเรพูดเรื่องโยคแรงงไทยแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะพูดถึงสาเหตุของกรณีพิพาทกับอินโดจีน ว่ามีเหตุการณ์อย่างไร เพราะว่าไม่ใช่เป็นความผิดของไทยฝ่ายเดียว หรือไม่ใช่เป็นความผิดของใคร ทั้งนี้ กรณีที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นจากญูน ฝรั่งเศส และไทย ได้ร่วมกัน เพราะฉะนั้นจึงมีมาลงไทย แต่เฉพาะประเทศไทยนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่ายังไม่ถูกต้องและเป็นความยุติธรรม ความ เป็นจริงที่พุดถึงโยคแรงงไทยนั้น พอมาถึงท่านก็กล่าวทันที ท่านควรสงสัยเหตุผลเสียก่อนว่า เป็นอย่างไรในครั้งกระนั้น ข้าพเจ้าได้เคยฟังท่านอภิปรายในสภาในสมัย ที่ยังไม่ได้นักไชรรัฐธรรมนุ ข้าพเจ้าก็รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจกล่าวเช่นนั้น ซึ่งข้าพเจ้า ไม่มีโอกาสพูดหรือชี้แจง เพราะฉะนั้นในครั้งนั้นเมื่อถึงโอกาสชี้แจงก็อัสถานว่า ในกรณีพิพาทมีเหตุผลอย่างไร ในตอนเริ่มต้นเมื่อเกิดสงครามทางยุโรป ข้างที่ระบึกขาว สักทีน้อย ถ้าท่านประธานสภาเห็นว่าสมควรเวลาเมื่อไรก็บอก ในระหว่างที่เกิดสงคราม ทางยุโรปก่อนที่จะเกิดสงครามอาเซียขึ้น ในเวลานั้นประเทศไทยเราก็ดูสึกตัวอยู่ เหมือนกันที่เราจะต้องถูกรุกราน แต่การรุกรานจะเป็นสถานใดนั้นก็ขึ้นหน้าทของ รัฐบาลในขณะนั้นเป็นผู้พิจารณา จึงได้มีการทำสัญญาที่จะไม่รุกรานต่อกันกับประเทศ อังกฤษและฝรั่งเศส และเราต้องการทำกัญญุณกับญิบ แต่ญิบไม่ยอม เป็นแต่เพียง สัญญาว่าบรรณาพแห่งอาณาจักรทั้งสองเป็นการเพียงพอ เพราะฉะนั้น เมื่อมีท่าที เช่นนั้นแล้ว เราคิดว่าในภายหน้าเราจะต้องถูกรุกรานอย่างไร ในขณะเดียวกันเราก็

ลูกกรรวาน ข้าพเจ้าได้ทราบโดยใกล้ชิด และเคยศึกษาค้นคว้าทุกทวารฝรั่งเศสในประทศ
 ไทยว่า ถ้าประทศไทยลูกกรรวานจะมีความเห็นอย่างไร เนื่องจากข้าพเจ้าอยู่ในราชการ
 ทวารในเวลานั้น ก็ได้ศึกษาค้นคว้าทุกทวารที่อยู่ในประทศเราตลอดจนฝ่ายญี่ปุ่นก็มีทำทั่ว
 ทางฝ่ายฝรั่งเศสได้เตรียมการไว้เหมือนกัน ถ้าหากว่าคืนแค้นเราเสียให้แก่ฝ่ายกรรวาน
 และถ้าเช่นนั้น ไทยควรระโทษคืนแค้นนั้นเสียก่อน เพื่อความปลอดภัย ใน
 เทศผลย่อ ๆ มีอยู่อย่างนั้น ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในเวลานั้น
 และเวลานั้น ท่านก็เห็นอยู่ถึงตรงนั้นก็ เมื่อมีเหตุผลที่เราควรระทหาหนทางที่จะให้เป็นการ
 เรียบร้อย และเพื่อช่วยเหลือทางอินโดจีนด้วย และเราทำสัญญาไม่รุกรานกัน ก็ควร
 มีข้อปฏิบัติกันอย่างไรบ้าง ข้าพเจ้าจึงได้รีบคำสั่งจากรัฐบาลให้เดินทางไปอินโดจีน เพื่อ
 เยี่ยมเยือน ในการที่เราทำสัญญาไม่รุกรานกัน และเมื่อประยปรังสันติอาณาเขตของเรา
 ให้เป็นธรรม และให้เหมาะแก่ธรรมชาติด้วย เมื่อข้าพเจ้าเดินทางไปถึงไซ่ง่อนและถึง
 ฮานอย เวลานั้นกองทัพญี่ปุ่นได้อยู่เต็มบริบูรณ์แล้ว ที่ฮานอยและที่ไซ่ง่อน เพราะ
 ฉะนั้น เวลาที่เราพบกบฏฝรั่งเศส ก็เป็นการพบในที่นั้นทั้งนี้ เราควรระปฏิบัติกันอย่าง
 ไร ที่ข้าพเจ้าไปพร้อมกบฏคณะทุก ได้พยายามไปพบและเยี่ยมเยียนนายพลเรือโท
 เกอกุซ เมื่อนายพลเรือโท เกอกุซ ได้สนทนากับข้าพเจ้าสองสามครั้ง ได้พูดเกี่ยวกับ
 สัญญาไม่รุกรานและประยปรังสันติเขตแดนให้เป็นไปตามธรรมชาติ ข้อที่กล่าวถึงสัน
 เสดนแดนให้เป็นไปตามธรรมชาติอย่างไรนั้นก็คือ ดึงแม่น้ำโขง คืนแดนของทางอินโด
 จีนฝรั่งเศส ซึ่งฝรั่งเศสปกครองถ้าเข้ามาทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง คือ ลานช้างและ
 รมีป่าก๊กก็เขยวน และเราได้สัญญาที่จะช่วยเหลือกัน เมื่อได้สังเกตความผิดเห็นเช่น
 ทางอัครราชทูตฝรั่งเศสในประทศไทยก็มีความเห็นพ้องกันในเวลาที่เรานพบกัน ใน
 ที่สุดทางผู้สำเร็จราชการอินโดจีน ก็มีความเห็นพ้องว่าควรระแจ้งไปยังรัฐบาลวิซีและ
 ยิงบอกกับข้าพเจ้าว่า เราควรระตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาเพื่อความเป็นธรรมด้วย เมื่อ
 พกตกลงกันเรียบร้อยแล้ว เขาก็ได้รายงานไปยังรัฐบาลวิซี และนอกจากระหว่างที่
 ข้าพเจ้าพักอยู่ที่ได้มีการพบปะกับท่านนายพลฝรั่งเศสหลายนาย ในเวลานั้นคือนายพล
 โทมาแตง และข้าพเจ้าได้เล่างเหตุการณ์ว่าเราจะต้องทำสัญญาไม่รุกรานกัน และ
 ท่านผู้นั้นได้ชวนข้าพเจ้าว่า ถ้าหากว่าลูกกรรวาน เราไทยอินโดจีนและจีน เราจะต้อง
 ช่วยกันขึ้นอกัน แต่การที่จะร่วมมือกับฝรั่งเศสเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่ที่ประชาชน ประชาชน

ได้ข้อใจอยู่ในเรื่องกินแค้น ถ้าหากว่าเราปรีย่รุ่งเส้นเขตแดนทำสัญญาไม่รุกรานกัน
 เหตุการณ์ก็ควรจะเรียบร้อยเป็นอันดี ท่านนายพลก็พยักหน้าว่า เขายินก็กระสันยี่สนุน
 ย่างที่เราไปเจอกับผู้สำเร็จราชการอินโดจีนทุกคนไม่เข้าใจ... ไม่เหมือนกันกับเราเรา
 กันอย่างทหาร ในที่สุดเมื่อข้าพเจ้าเดินทางออกจากชานฮุย นายพลก็ได้ให้เลขานุการ
 มาชี้แจงกับข้าพเจ้าว่า จะพยายามสนับสนุนในข้อนี้ ในระหว่างนั้นการเมืองได้พัฒนา
 ขึ้นมา เรื่องเกี่ยวกับผู้นับข้าพเจ้าเองก็เดินทางไปอยู่ในในการทำสัญญาบรรณาการแห่ง
 อาณาจักรทั้งสอง และเพื่อจะให้รู้ข้อเท็จจริงและความคึกความเห็นหรือความเห็นไปของ
 ผู้นับที่มีต่อประเทศไทยและอินโดจีนเพียงไร ในขณะเดียวกันเอง ทางฝ่ายอังกฤษ
 ก็มีข้อระแวงสงสัยอยู่ คือ ท่านครอสบี ซึ่งเป็นอัครราชทูตในเวลานั้นก็ขอรับรองว่า เมื่อ
 ะไปเยี่ยมเยียนทางฝ่ายผู้นับก็ให้มีคณะทูตไปเยี่ยมเยียนทางฝ่ายอังกฤษบ้าง เรา
 ก็ให้มีคณะทูตไป เมื่อข้าพเจ้าไปถึงผู้นับแล้ว ก็ได้สอบถามความรู้สึกว่ามีอย่างไร
 และได้ให้ความว่า ผู้นับได้ทำสัญญาบรรณาการกับอินโดจีนด้วยเหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น
 ทางประเทศไทยเราขอมูรู้ว่า การที่ผู้นับได้ทำสัญญาไม่รุกรานเช่นนั้น ถ้าหากว่า
 ไครเข้ามาจะก็ช่วยกันป้องกันและทำอะไรต่ออะไรให้เป็นผลดีต่อประเทศชาติ เขามี
 ข้อคิดไปอย่างนั้น แต่ความจริงจะเป็นอย่างไร เท่าที่ปรากฏก็เป็นอยู่อย่างนั้นแล้ว แต่
 เมื่อเวลานั้นก็ได้เกิดมีประชาชนชาวไทยเรียกร้องกินแค้นขึ้นมา ทั้งนี้ ท่านโคอิกปราย
 ไว้มากแล้วว่า ความขมขื่นมีอยู่อย่างไร เฉพาะที่ข้าพเจ้า ๆ ก็รู้สึกขมขื่นอย่างยิ่ง
 และที่ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งสอนมาจากบรรพบุรุษ ก็คือปกครองเรื่องกินแค้นอยู่เสมอ ข้าพเจ้า
 จึงได้ทั้งปวงชานฮุยเสมอว่า เราควรจะต้องศึกษาในเรื่องที่ทำให้เราขมขื่น ข้าพเจ้า
 พยายามเรียนประวัติศาสตร์ของประเทศที่กระทำแก่เรา และอาชญากรรมและการทวารและ
 เศรษฐกิจการเมืองของเขาวัว จะเห็นไปในวิถีใด ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปอยู่ในประเทศ
 เขาได้กินฮุยประมาณ ๒ ปีก็ได้ศึกษาพอเห็นที่เข้าใจ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอ
 ชี้แจงว่า เหตุที่ให้เกิดกรณีพิพาทมีอยู่กันว่า ทุพทุกข์ไทยเราเป็นฝ่ายก่อให้เกิดขึ้น หรือ
 เพื่อร่วมมือกับผู้นับ ให้ผู้นับมอขมกินแค้นกันมานานเป็นเวรกันเขาใจผิดกันอยู่ ความจริง
 ผู้นับไม่มีความประสงค์เลยที่จะให้เราได้กินแค้นอินโดจีนนั้น แต่เป็นเรื่องที่ทำทางฝ่าย
 ฝรั่งเศสเกิดก่อขึ้นไปเอง อย่างไรก็ตาม เขาก็จะต้องถูกรุกรานจากผู้นับ เพราะเขาจะ
 ต้องใช้อินโดจีนเป็นฐานทัพ เพื่อรุกราน และความเข้าใจของเราเป็นกันละอย่าง แต่

เราถูกปลุกขึ้นภายหลังเกิดภัยพิบัติภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งข้าพเจ้า
 ไม่ออกกล่าวในที่นี้ และเมื่อมีกรณีเกิดขึ้นมาเช่นนั้นแล้ว ทางประเทศไทยเราก็คิดว่า
 เราควรจะมีคนแคชชัวร์ออกไป เพื่อการมีของกันอาณาจักของเรา และทางฝ่ายฝรั่งเศส
 ก็เห็นออกเห็นใจเรา เราจึงได้มีทหารไปอยู่ชายแดน เพื่อยุติกันการรุกรานในอินทรีมี
 ค้อไปภายหลัง แต่ที่น่าเสียใจในการที่ฝรั่งเศสเกิดเข้าโจมตี เพราะข้าพเจ้าเชื่อว่า
 ฝ่ายตนเองจะเป็นผู้ช่วยอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไม่ทราบ ภัยเหตุนี้เราจึงต้องใช้อำนาจ
 กันขึ้น ในระหว่างนั้นก็มิได้มีท้าวรัฐมนตรีผู้หนึ่งทีกล่าชกกับผู้อื่นได้มาออกถึงข้าพเจ้า
 ค้อหน้านายกรัฐมนตรีในเวลาอันว่า เวลาทางฝ่ายอินโดจีนเตรียมพร้อมอยู่ทาง
 พนมเปญเป็นจำนวนมาก มีกำลังทหารอยู่มากมาย มีกำลังทหารกว่าประเทศไทย แต่
 ความหวังเมื่อได้ศึกแล้วเรื่องไม่เป็นจริง และทางฝรั่งเศสก็ไม่มีกำลังเพียงพอ และเรา
 ได้ตระเตรียมแต่เวลาปรกติแล้วว่า กำลังของเราจะเป็นเช่นนี้ไม่ได้ เมื่อได้ข้อเท็จจริง
 อย่างนั้นแล้ว กรณีที่เกิดขึ้น ข้าพเจ้าไม่ไทยฝ่ายฝรั่งเศสและฝ่ายไทยเป็นอันขาด แต่
 ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการเข้าใจผิด และการวินิจฉัยในเรื่องนั้น ว่ามีข้อสงสัยซับซ้อน
 เพียงไร ฉะนั้นจึงได้เกิดมีการรุกรานหรือยิงกันจนชายแดน เราไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้นก่อน
 ทางฝ่ายฝรั่งเศสได้เอาเครื่องบินมาทิ้งระเบิดกันคนพนม ซึ่งในเวลาอันนายกรัฐมนตรี
 ได้เรียกรัฐมนตรีต่างประเทศ ให้ไปชี้แจงกับอัครราชทูต ว่าเราถูกรุกรานอย่าง
 เพื่อเป็นพยานและให้เขินทเจ้าใจไว้ว่าเราได้ถูกกระทำร้ายก่อน ซึ่งเวลานเราก็ดูดกรณี
 เช่นนี้ และเมื่อ ร.ศ. ๑๑๒ ก็ถูกเขินเช่นเคยด้วยกัน ในด้วยความเข้าใจผิดของฝ่าย
 ฝรั่งเศสจึงได้เกิดกรณีขึ้น คน เหตุการณ์ทรู้นแรงมากในเคอนหนึ่ง เคอนนั้นข้าพเจ้า
 จำได้ว่าเป็นเคอนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๘๓ ต่อมาในเคอนมกราคม
 ข้าพเจ้าว่าใครคนหนึ่ง เช่นวันที่ ๕ มกราคมของปีก่อนมานั้น ทางฝ่ายฝรั่งเศสได้ใช้
 เด็กยิวยิงเข้ามาทางคลองลัดและอรัญญประเทศ ทำให้ทหารเริ่มช่วยล้มตายลงเป็น
 อันมาก ซึ่งถ้าผ่านไประหว่างนั้นจะเห็นว่าสะพานก็สลักหักพัง ข้าพเจ้าจึงรู้สึกเศร้า
 สดก และเมื่อคืนข้าพเจ้ายืนนั่งภาวนาอยู่เสมอ ได้เห็นทหารของเราคืออยู่ในสนาม
 เพลาะ เห็นรถพยาบาลและทหารของเราได้ถูกฝ่ายฝรั่งเศสยิงจนกลดราศ เป็นที่น่า
 อ่อนนถเป็นอันมาก เป็นข้อที่เสียใจและซาบซึ้งประทับใจข้าพเจ้าอยู่เป็นอันมาก เพราะ
 ฉะนั้นกรณีพิพาทกันนี้ ที่ข้าพเจ้าเล่ามาโดยย่อ คือ ถ้าหากว่าเล่ามากก็ระบทย

กระเด็นจิกใจ และเพื่อแสดงให้ท่านสมาชิกผู้ทักถ่วงนั้นเป็นที่เข้าใจด้วยว่าในกรณีพิพาทนี้ไม่ได้เกิดจนจากเรา ต่อมาเมื่อได้มีประกาศสันติภาพแล้ว ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นผู้หนึ่งที่นิยมเสียดสีระแวงใจในการกอบกู้ดินแดนคืนมาโดยสันติวิธี และได้เกิดมีการใช้กำลังบังคับกันขึ้น จึงเกิดวิวาทกัน เพราะฉะนั้นจึงรู้สึกว่าจะได้เสียกำลังและเสียน้ำใจ และเสียดชีวิตเล็กน้อยไปและโดยที่ทางฝ่ายฝรั่งเศสจะร้องขอคืนดินแดนนั้น อันเป็นของเราไป ข้าพเจ้าจึงรู้สึกว่าเป็นการเศร้าสลดกลังซึ่งกว่าท่านสมาชิกที่กล่าวมาแล้วมาก ขอให้ท่านเข้าใจว่าทหารนั้นเป็นชีวิตที่ตรงไปตรงมา และเมื่อถึงคราวสู้ก็ต่อสู้ เมื่อถึงคราวพ่ายก็พ่ายที่ไม่ใช้ผู้โดยไม่มีเหตุผล เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าได้ให้ความคิดความเห็นแก่รัฐบาลแล้ว เรายังควรจะพิจารณาโดยถ่วงแท้ และบางทีอาจจะทำให้ประชาชนเข้าใจผิดถึงว่าทำไมข้าพเจ้าได้เสียดชีวิตเล็กน้อยไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงพบในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร เพราะฉะนั้นยัก ก็มีความที่อยู่แล้วว่า รัฐบาลจะตั้งยอมมอบข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศส และไม่มีปัญหา ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าพิจารณาต่อไปแล้ว เรายังคงจะตั้งรับ เพราะว่าเราชอบในสันติวิธี ซึ่งถ้าเราไม่ถ่วงกันก็จะเกิดการรบ และไม่ใช่ข้าพเจ้ากลัวตาย ความจริงสำหรับประเทศแล้วข้าพเจ้ายอมเสียดสละทุกอย่าง ขอให้ท่านคิดถึงจิตใจของคนที่ต้องคุมทหารไปรบเป็นจำนวนหมื่นจำนวนแสน ว่าต้องรับภาระเพียงใด ถ้าเราต้องถ่วงเอาดูกรานเรือขึ้นมาไม่มีทางป้องกันประเทศได้แล้ว ข้าพเจ้าอยู่ดูหน้าคนไทยทั้งหลายก็อย่างไร เพราะฉะนั้นขอโทษที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงกรณีเดิม ก็เพื่อที่จะให้ประชาชนได้ทราบว่าข้าพเจ้ามีความคิดความเห็นอย่างไร

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าขอจะพูดถึงเรื่องเพศยิว ในข้อที่ทางฝ่ายฝรั่งเศสได้อ้างไปตั้งว่าเราทำประชามติไม่ได้ โดยอ้างถึงในเรื่องแคว้นรัฐและไร่นาแดนกันนั้น และพูดถึงเรื่องจังหวัดกัลยัตยาก็ยลลเรณสนัน ความจริงข้าพเจ้าเคยไป ซึ่งทางฝรั่งเศสได้เปลี่ยนชื่อเป็นนครราชสีมา ในเวลานั้นถ้าจะพูดถึงจิตใจวัฒนธรรม และสิ่งปลูกสร้างแล้ว มีรูปเหมือนอย่างเยอรมันไม่ใช่รูปฝรั่งเศส และนอกจากนั้นภาษาที่พวกที่ใช้ภาษาเยอรมันและทางฝ่ายฝรั่งเศสเองก็ต้องทำคางสือ หรือแบบเรียนที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันควบกันไป เพราะฉะนั้นก็คล้าย ๆ กันกับดินแดน ๔ จังหวัดของเราเหมือนกันไม่มีผิดอะไรกันเลย ซึ่งมีเชื้อชาติและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ข้าพเจ้าขอทำท่านว่า ถ้าท่านถูก

ผูกตาแล้วถูกนำไปปล่อยในพนมเบ็ญหรือพระตะของ เมื่อท่านล้มตาจนแล้ว ท่านจะ
 ต้องนึกว่าไทย เพราะไม่มีลัทธิอะไรกันเลย ในข้อนี้ขอเขียนขึ้นท่านผู้แทนทั้งทวีกพระตะของ
 ก็ได้ เพราะฉะนั้นในกรณีเช่นนี้ ไม่มีลัทธิขอลิขาสและลอรเรนส์ ถ้าหากว่าเราไปกินแทน
 ที่เสียไป ก็จะเป็นทางที่เราจะหมกความซมซนนั้นไปด้วย แต่ทางฝ่ายฝรั่งเศสได้อ้างถึง
 ว่ากินแทนอันนี้เสียไปในปี ๑๘๗๐ และถึงกับให้มีอนุสาวรีย์ไว้ต่อจนถึงปี ๑๘๘๔
 เพราะฉะนั้นเราจะเอาคำคำทำเป็นอนุสาวรีย์ไว้นั้น ก็จะเป็นเครื่องขยาดหมายกันต่อไป เรา
 ควรจะเรารากันในทางสันติวิธี แต่เห็นท่านนายกรัฐมนตรีขยาดบอกว่า อาจจะมีการก่อเรื่องหรือ
 เสนอไปใหม่ก็ได้ อย่างน้อย ก็จะมี ๑๐ เวลานั้นมี ๑๔ เราอาจจะก่อเรื่องเหลือเพียง ๑๑
 หรือ ๑๒ เป็นอย่างมาก ข้อนี้ถ้าหากว่ารัฐบาลรับรองว่าการเสียหายของเราระไม่มาก
 เกินไป นั้นข้าพเจ้าเห็นว่า เราไม่ควรผ่อนผันไปในทางสันติวิธี ควรจะกระทำ ข้าพเจ้า
 ไม่มีความเห็นในการที่ว่าเราจะต้องไปจนถึงกับจะต้องทำการรบกัน และต้องใช้
 กำลังยิงกันซึ่งกันและกัน อันเป็นผลเสีย เพราะประเทศไทยเราเวลานี้ เรา
 ทรายอยู่แล้วว่า การเศรษฐกิจการทหาร ที่มีอยู่เราจะต้องปรับปรุงนั้นมากมายเพียงใด
 ต้องใช้เงินทองมากมายเพียงใด ถ้าเกิดรบกันขึ้น และก็ไม่เหมาะ ในปัจจุบันนี้ โลก
 กำลังต้องการความสงบอยู่ แต่ความสงบนี้ ขอให้คิดกันว่า ในข้อเสนองของฝรั่งเศส
 ขอดที่ว่าเราจะสนับสนุนให้เราเข้ายุโรป การเข้ายุโรปนี้ ข้าพเจ้ามีความคิดโง่ ๆ ว่าไม่มีลั
 ทธิอะไรกับสันนิบาตชาติ คือ ผู้ใหญ่เป็นผู้พูด เท็ด ๆ ก็เสียค่าวิ่งไป เวลานั้นเราเริ่มกัน
 ถึงเรื่องยุโรป ว่าจะประกันความมั่นคงของประเทศเล็กประเทศน้อย เราก็นึกเชื่องลือ
 แต่หมาประเทศเองก็ไม่ค่อยจะตกลงกันไว้ เพราะฉะนั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าท่านเรียน
 ประวัติศาสตร์มาแล้วจะเห็นว่า ตั้งแต่ประเทศรัสเซีย ซึ่งเป็นประเทศใหญ่ต้องการ
 ให้มีสัญญาการผูกพันตาม แต่สงครามก็เกิดขึ้น เหตุที่เกิดขึ้นก็เพราะเรื่องท้องถิ่นไม่
 พอ เหตุนี้จึงทำให้เราต้องเห็นเขย่งกลางเขาเสมอ การที่มหาอำนาจกล่าวถึงเรื่อง
 สถานการณ์เดิม คือ สเททส์ โกว ข้าพเจ้าขอขยาดเรียนช้แรงว่า เป็นความจริงที่เขา
 จะต้องประกาศอย่างนั้น เพราะเขาไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างใด และเพื่อ
 ความสงบและสันติสุขของโลก แต่ขอให้ท่านนึกคิดว่า พวกเราในไม่อาจจะให้ใครเอา
 ไปหรือถูกแย่งชิงไป นี้เราจะมัลลัมคมมัยกันก็ได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นในการที่จะ
 ไม่เปลี่ยนแปลงสถานการณ์เดิม คือ ก่อนปี ๑๘๔๐ นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นหลักที่นำสนธิ

สนุนเหมือนกัน แต่ขอให้เห็นความวิงวอนกัน ในข้อที่ข้าพเจ้าไม่อยากจะสนับสนุน...

ประธานรัฐสภา : โปรดรวบรัดหน่อย

พล.ท. มังกร พรหมโยธี สมาชิกวุฒิสภา : รวบรวมไว้ได้อย่างไร มันเป็นเรื่องที่ผมขอมาหลายแล้ว เมื่อท่านจะให้ผมรวบรัดก็รวบรัด ท่าน เราจะได้พิจารณาข้อเสนองาน ข้าพเจ้าไม่อยากจะกล่าวให้ชาวภาคกับสมาชิกคนอื่น ๆ ข้าพเจ้าอยากจะกล่าวถึงบันทึกของอัครราชทูตฝรั่งเศสที่ขอร้องรัฐบาลอเมริกันว่าอย่างไร ในข้อนี้ ถ้ากล่าวไปถึงลักษณะบุคคลที่กักต้อ คือ นายบอชช บ็อกก์ นายบ็อกก์เคยมาเยือนกรุงเทพฯ ในเมืองไทย แต่เมื่อทราบความบันทึกซึ่งคุณสุภกิจกรอ่านเมื่อวาน ก็รู้สึกว่าย่อมนไป และปรารถนาจะบันทึก ทวิความของอัครราชทูตฝรั่งเศสในกรุงวอชิงตันนั้นแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่า เราควรเจรจาให้เขาผ่อนผันเอาคืนแค้นคืนมัวบ้าง ถ้าหากว่าฝรั่งเศสไม่พอกกลับใจกลับมามี อย่างที่เราเคยพบประมาณแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าเราคงระดม แต่อุปนิสัยของแวนเนอเคนดอร์ปก็ดื้อ ถ้าพวกมันในทางส่วนกลับแล้วก็พอที่จะหยวนทนได้ เพราะข้าพเจ้าก็ใหญ่และได้เวียนอุปนิสัยใจคอของเขาเหมือนกัน เพราะเขาต้องคิดว่าในกาลข้างหน้ามันจะเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าคิดว่าในบันทึกของเขาที่เสนอต่อกรุงวอชิงตัน ซึ่งน่าจะเป็นผลสำคัญการเจรจาต่อไปนั้น ทางฝ่ายอเมริกันนั้นเล่า ท่านก็ได้ถือปริยายกันมามากแล้ว ว่าเมื่อทางฝ่ายอเมริกันเห็นสมควรอย่างไร ถ้าเราจะต้องไปก่อกวนเขาเป็นเด็กหัวค้อ แต่เมื่อเราคือ เราก็ต้องมีเหตุผล ถ้าไม่มีเหตุผลเราก็จะต้องถูกเขากดหัวและไม่ใคร่มีความช่วยเหลือ

ความไม่สมานฉันท์พวกกันมากมายถึงเรื่องสัญญา ซึ่งเราได้ทำงานเมื่อ ๑๙๔๑ และข้าพเจ้าก็ได้คิดต่อกับท่านนายกรัฐมนตรี พักถึงสัญญาเท่านั้นด้วย ถ้าหากว่าเขาอ้างว่าสัญญาเป็นโมฆะแล้ว สัญญาที่เริ่มกระทำกันมาตั้งแต่ไหน ๆ ก็จะต้องเป็นโมฆะไปด้วย และบางทีเราอาจจะอยู่ในเงินเดิมของเราไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อทางรัฐบาลอเมริกันใจอย่างไรแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้คิดต่อกับโคโยโลตซิก ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะไม่มีส่วนได้เสียอะไรกับรัฐบาล แต่ก็เห็นห่วงใยในคืนแค้นของชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง และก็ได้เคยพยายามถึงเหตุผลที่ว่า เราควรจะต้องหาวิธีปรับปรุงเส้นเขตแดนให้เรียบร้อย และเมื่อคืนแค้นเราจะต้องถูกคืนหรือเสียไปบ้าง ท่านก็ได้ให้เหตุผลหลายประการ ข้าพเจ้าก็เห็นพ้องว่า น่าจะทำได้

ระต้องปฏิบัติตามที่รัฐบาลเสนอมา เพราะฉะนั้น อยากรจะขออ้างว่าสมควรรวมคดีไว้
แล้ว ตามข้อบังคับข้อ ๓๖ โดยอนุโลม

นายสุวิชัย พันธะเศรษฐ์ (เชียงใหม่) : ก่อนที่ท่านจะให้ลงมตินั้น
ข้าพเจ้าใคร่ที่จะเรียนถามรัฐบาลก่อนว่า ปัญหาอันยิ่งใหญ่ทางรัฐบาลเห็นสมควร
หรือไม่ ในการที่จะตั้งกรมวิชาการไปพิจารณาสอบสวนรายละเอียดเสียก่อน เพราะ
ในหลักการใหญ่ ๆ นั้น แม้จะรัฐสภาพร้อมที่จะสนับสนุนท่าน แต่ท่าทีของรัฐบาล
ที่พุกมาเมื่อกัน ยกตัวอย่างก็คือการประกาศสงครามเป็นโมฆะนั้นเรารวยไม่ได้ ถ้าเรา
รวยก็จะเป็นผลเสียหายนามาก เช่นนี้ ถ้าเราลงมติคลุมไปก็จะเป็นผลเสียแก่รัฐสภา
นี้ ถ้าลงมติคลุมไปเช่นนั้นข้าพเจ้าไม่รยแน่ แต่ถ้าวรัฐบาลจะให้รายละเอียดในทาง
กรมวิชาการไว้ว่าเหตุผลที่ท่านเห็นต้องต้องรับ และไว้วางข้อโต้แย้งไปอย่างนั้นอย่างนี้
ข้าพเจ้าเชื่อว่า รัฐสภาก็พร้อมที่จะสนับสนุนรัฐบาล เพราะฉะนั้นจึงขอเรียนถาม
รัฐบาลก่อนว่า ถ้ายกมานั้นวิธีการให้มีกรมวิชาการไปพิจารณาก่อน เช่นเมื่อครั้งทำ
สัญญาสัมบูรณ์แบบนั้น ทางรัฐบาลจะเห็นด้วยหรือไม่ ขอทราบในชั้นนี้เสียก่อน

พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : ก่อนที่รัฐสภาจะ
อภิปรายกันต่อไปอีกเพียงไรขอเป็นข้อท้อใจนั้น ทางรัฐบาลไม่มีความเห็นขัดข้องแก่
ประการใด ส่วนวิธีการที่ได้มีการเสนอโดยท่านสมาชิกพรรคสหภาพมหาชน และ
คุณสุวิชัยนี้ รัฐบาลก็ได้คิดอยู่เหมือนกันว่า การกระทำเช่นนั้นอาจจะได้ประโยชน์แก่
ประเทศชาติเพียงไร ในการที่เราพิจารณากันนั้น ถึงแม้ว่า จะถือว่าเป็นการพิจารณา
ลับก็ตาม แต่ที่ว่าก็เหมือนว่าเรื่องซึ่งเราอยากจะได้ผลแล้วก็กลายเป็นเรื่องซึ่งแยก
แยก คือมันเป็นการงูใจคนที่อยากทราบ ให้มีการช่วยชี้แจงในการที่จะเอาข่าวมา และ
มักจะปรากฏว่าไม่ค่อยจะรักษากันเป็นความลับได้สักครั้งเดียว เพราะฉะนั้น ในการ
ตกลงเจรจาในเรื่องใหญ่โตเช่นนั้น รัฐบาลก็พยายามที่จะชี้แจงในสาระสำคัญ และเท่า
ที่มีรูปว่าหน้าตาพอที่จะตกลงกันได้ก็ยกเว้นของด้วยข้อเสนอของฝรั่งเศส ส่วนรายละเอียดก็ปลีกย่อย
อะไร ๆ นั้น ข้าพเจ้าก็ค้นหาคำหมายถ้อยคำรัฐมนตรีต่าง ๆ ว่า ถ้าส่วน
ที่ได้ผ่านเรื่องนั้นในวันแล้ว พรุ่งนี้บ่าย ๒ โมง เราจะได้มีการประชุมวางเงื่อนไขข้อ
แนะนำและคำสั่งต่าง ๆ เพื่อมอบให้คณะตุลาการ ซึ่งจะเกิดขึ้นทางไปในวันนี้ และใน
การนี้ ถ้าท่านสมาชิกมีความคิดความเห็นประการใด ในเรื่องดังกล่าว

มาแล้ว ว่าขัณฑ์เป็นขัณฑ์หาของประเทศชาติ ไม่ใช่เป็นขัณฑ์หาของบุคคลใดบุคคล
หนึ่ง เป็นขัณฑ์หาใหญ่ ถ้าแม้ว่าจะทำขึ้นก็เกิดความเห็นสงสัยอันน่าต่าง ๆ มากภายใน
เที่ยงวันพรุ่งนี้ เพื่อให้คณะรัฐบาลมีโอกาสพิจารณาในคอนข่าย ๒ โมง ก็ขอมระ
เป็นประโยชน์กว่าในการที่จะตั้งกรมมาฉักรไป ๔-๕ คน เพื่อพิจารณา ซึ่งส่วนมาก
ก็จะมีโอกาสพุกกันในคณะกรมมาฉักรเท่านั้น และในที่สุดความลับก็จะรั่วไหลออกไป
รัฐบาลขอให้คำนวนว่าในการพิจารณาเรื่องนี้จะได้พิจารณารายละเอียดทุกแห่งทุกมุม ใน
การที่จะให้คำสั่งไปยังคณะผู้แทน เพราะถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งจะกระทบกระเทือนจิตใจ
ของคนทั่วไป ถ้าท่านสมาชิกจะเลือกเกินในวโรันแล้ว รัฐบาลก็ยินดีที่จะต้อนรับความ
กึกกวมเห็นต่าง ๆ ของท่านทุกสิ่งทุกประการ

นายสุวิชัย พันธเศรษฐ (เชียงใหม่) : ตามที่รัฐบาลได้ชี้แจงให้ ข้าพเจ้า
ฟังพระผู้เรื่อง ว่าเราว่ากันให้เสร็จไป แต่ว่าขัณฑ์หาข้าพเจ้าคิดว่าวันนั้นคงเสร็จ
เพราะว่าเราเข้ามาในระยะที่ใกล้กันเต็มทีแล้ว เพราะฉะนั้นขอเสนอเป็นญัตติว่าขอให้
เลื่อนการประชุมไปในขัณฑ์หาวันนี้ ตั้งแต่ขัณฑ์หา ๒ โมงเป็นต้นไปอีกครั้งหนึ่ง แล้วจะให้
ลงมติ และรัฐบาลจะให้นำเรื่องมาเสนอในวันนี้อีกครั้งหนึ่ง ผู้ใดเห็นด้วยโปรดข้อมระ
มีสมาชิกรับรอง

ประธานรัฐสภา : ข้าพเจ้าข้อมระขัณฑ์หา ประเด็น มีผู้เสนอญัตติขัณฑ์หาขัณฑ์หาแล้วและมี
ผู้รับรองขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หา
หรือไม่มี ขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หาขัณฑ์หา

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ประธานรัฐสภา : เมื่อไม่มีผู้ใดมีความเห็นแย้งของอื่น ข้าพเจ้าถือว่า
ประชุมนี้ตกลงให้เลื่อนการประชุมไปในคอนข่าย ๒ โมงวันนี้อีกครั้งหนึ่ง

พักประชุมเวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา

ประธานรัฐสภา : ได้เวลาแล้ว อภิปรายกันต่อไป

ร.ต.ท. สงครามนต์ อุดมสิทธิ (เลย) : ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นผู้แทนใน
จังหวัด ๔ จังหวัด ดังกล่าวนี้ แต่ทว่าเป็นผู้แทนของจังหวัดเลย และก็เป็นผู้แทน
ของปวงชนทั้งชาติรวมทั้งจังหวัดเลยด้วย ถ้าหากว่าเราจำเป็นต้องโอนที่ดิน

จังหวัดกันไปให้กับฝรั่งเศสแล้ว เราก็จะต้องถูกแบ่งแผ่นดินของจังหวัดเลย ซึ่งโอน
 มาจากจังหวัดลานซียง ๕ ตำบลไปให้แก่ฝรั่งเศสด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้นอกจาก
 ข้าพเจ้ามีความรู้สึกนึกคิด และเสียกายเช่นเดียวกันกับท่านบรรดาศาสนาซิกทั้งหลาย
 ด้วยก็ตาม แต่ข้าพเจ้าก็ยังรู้สึกข้าพเจ้าเป็นผู้ที่พิเศษยิ่งไปกว่าบรรดาศาสนาซิก
 ทั้งหลาย คือ ข้าพเจ้าได้เป็นผู้ที่ใคร่ขอยุ่ภาวะและมีหนี้บุญคุณมาจากญาคูฟองทั้ง ๕
 ตำบล คือในฐานะที่ได้เลือกข้าพเจ้ามาเป็นผู้แทนของเขา เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึง
 เว้นเสียไม่ได้แก่หน้าที่รู้สึกได้ว่าข้าพเจ้า ซึ่งเป็นผู้แทนของเขา จะต้องรับผิดชอบอย่างยิ่ง
 ในการที่จะต้องกิน ๕ ตำบล หรือทั้งหมด ๔ จังหวัด ที่เราได้รับคืนมานั้น ข้าพเจ้าได้
 ทรายจิตใจของท่านรัฐบาลและท่านสมาชิกว่า จะมีช่องทางเพื่อหลีกเลี่ยงหรือระ
 ยกเว้นเสียที่จะไม่โอนไปก็ได้หรือไม่ ข้าพเจ้าก็ทนด้วยปัญญาเช่นเดียวกับรัฐบาล แต่
 อย่างไรก็ดีก็ยังมานั่งคิดว่าถ้าไม่หัดอย่างนี้ เราจะไม่พ้นหนี้ได้หรือไม่คือในข้อเสนอ
 ของเขาตนเอง เขาว่าทันทีที่ใดเมื่อเขาได้โอนคืนให้พระเจ้าเสกเสกเสก วันที่ ๑๔
 พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ เป็นไฉน ทันทีที่คืนนั้นเขาได้มีการตั้งกรมการพิจารณา
 ประนีประนอมตลอดจนถึงเขตกันเสียใหม่ ข้าพเจ้าจึงเห็นช่องทางว่าเราไม่พอสายน
 นั้นแก่ไม่อาจประมาณไปก่อนละ และข้อเสนอนี้ว่าพร้อม ๆ กันนั้นเป็นอย่างไร คือพร้อมที่
 จะตั้งกรมการฝรั่งเศสชุดหนึ่ง เราชุดหนึ่ง และประเทศที่ขึ้นกลางอีก ๓ ประเทศ
 ได้พิจารณาแล้วเสียก่อนที่เราจะได้โอนไป ฝรั่งอยู่ในข้อเสนอของฝรั่งเศสบอกว่าไม่จำ
 เป็นที่จะต้องรอให้โอนไปให้เสร็จเสียก่อนพิจารณาไปเลยก็ได้อีก แต่ที่
 พิจารณาไปนั้น กว่าเราโอนไปจะทำอย่างไร เพราะโอนไปแล้ว ที่ตั้งถนัดคืนมาอีกก็
 ข้าใจ โอนไปโอนมาก็เหลือวิธีข้าใจเข้าไปอีก อย่างไร ๆ เสียเราก็คอยเรื่องในชั้น
 เป็นอย่างไร ก็คือว่าไม่โอนไปก่อนและเขาพร้อม ๆ กันอย่างนั้นก็มักจะกระทบกระเทือนหรือ
 ข้าใจพวกที่จะต้องกินไปมากนัก ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่มีช่องทางที่ออกอย่างนี้ ฝรั่งอยู่ เราว่า
 โอนไปแล้ว แล้วควรวางหน้าพิจารณาใหม่โดยคณะกรรมการนั้นเราอาจจะได้คืนมา
 ตามที่ท่านรัฐมนตรีต่างประเทศว่าจริง แต่ที่ว่าให้ไปก่อนทั้งหมดแล้วพิจารณา
 พร้อมกันจะได้หรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี ก็ขอพกว่าอย่างไรเสียเราก็จะต้องกินให้อยู่กับ
 เอง ฉะนั้นข้าพเจ้าจะต้องขอยุ่ขอก่อนขอความอนันท์ให้แก่ประชาชนจำนวน ๔ หมื่น
 กว่าใน ๕ ตำบลของข้าพเจ้าด้วย ถ้าหากว่าสุดท้ายเสียแล้วก็เก็บว แต่อย่างไรก็ดี

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วย เพราะเหตุว่าใน ร.ศ. ๑๒๓ นั้น เป็นเหตุการณ์ที่ยกย่อง
ไว้ในใจของชาวจังหวัดทวาย และได้ยกครอบครัวมาอยู่เสียกันเป็นจำนวนมาก นอก
จากแล้วชาวประจวบคีรีขันธ์ยังยินดีที่จะกลายมาอยู่กับประเทศไทยอีก แต่หากว่าไม่มี
โอกาสที่จะได้คืนมาเท่านั้น หากว่ารัฐบาลไม่มีทางออกที่จะให้อเมริกาไกล่เกลี่ย คดี
คดีที่จะเลิกสัญญาหรือไม่เร่งรีบสัญญาจะเลิกแล้วก็จะเห็นช่องทางที่จะให้ประชาชน
คนไทยน้อยอกน้อยใจว่าเราแพ้ฝรั่งเสียอีกแล้ว เพราะเหตุว่าเราต้องยกดินแดนให้
แก่เขา เพราะเขารุกรานทุกวัน ๆ และจะทำให้ประชาชนชาวไทยทั้งชาติต้องเสียน้ำตา
และเข็ดแค้นอยู่อีก แต่หากว่าถ้าเราขอให้อเมริกาไกล่เกลี่ย ถึงแม้ว่าเราต้องคืนดิน
แดนทั้ง ๔ จังหวัดก็ได้ก็ตาม แต่ก็ขอให้พิจารณากันอย่างเป็นธรรม ประชาชนชาว
ไทยก็ควรจะไม่น้อยใจหรือเสียใจ แต่นอกจากนั้นแล้ว ในการที่รัฐบาลคิดว่า หากว่าเรา
จะผูกความชอบใจของฝรั่งเสียทั้งหมดกันแล้ว เว้นแต่ค่าพดของค่าเท่านั้นหรือเฉพาะข้อ
หนึ่ง แต่ข้อ ๓ นั้น รัฐบาลยินดีในเรื่องที่จะต้องปรับปรุงสัญญากันใหม่ถึงปี ๑๙๔๓
นั้นก็ และในเรื่องเขตชาติหรือประเพณี ขอให้รัฐบาลได้ไปปรึกษาลงถึงเหตุสุดอัน
และจะระงับมาจนถึงจังหวัด ๔ จังหวัดภาคใต้ด้วยกัน หรือบริเวณ ๗ หัวเมืองเพราะ
เหตุอะไร ขอให้หนักใจให้คิดว่า ผลกระทบอันนั้นจะตามมาภายหลัง ฉะนั้นขอให้ระวังไว้
ให้ดี การที่จะตกลงอะไรลงไปนั้นระมัดระวังลง ๔ จังหวัดกันด้วยว่า เขตชาติอะไรกัน
แต่ถือว่าภาษานั้นเป็นอย่างไรร เพราะเหตุว่าอาจจะถูกตัดสินในภายหลังก็บอก
เราเองจังหวัดลานซังไปก็ได้ ก็จะต้องยื่นไป นอกจากนั้นแล้วก่อนที่รัฐบาลและ
สถานจะได้อนุมัติหรือลงมติประการใด ข้าพเจ้าขอจะฟังความสามารถของรัฐบาลว่า
การที่นายควงได้ไปเจรจากับฝรั่งคนนั้น ได้เรเรามีความสามารถและมีผลประการใด
บ้าง ทั้งนี้เพื่อวินิจฉัยในการที่ข้าพเจ้าลงมติในทางใดลงไป แต่อย่างไรก็ดีก็ขอให้
น้องสมาชิกสภาได้ไปปรึกษาลงว่า ถ้าหากว่าเราจะปล่อยหรือปฏิเสธสัญญาเสียก็
เคยหรือไม่หาทางประนีประนอมอย่างไรแล้ว อาจจะถูกยกกรุกและอาจถูกยึดครอง
และจะต้องไปเป็นข้าเข่าอีก อเมริกาถ้าจะไม่มีรู้ เพราะฉะนั้นขอให้ไปปรึกษาลงกับ
ไทย ๗ ล้านคน นอกจากพระคระของและพันทวี และรวมทั้งจังหวัดทวายแล้ว ก็อย่า
ให้น้ำตาตกอีกเลย เพราะว่าได้เคยน้ำตาตกมาครั้งหนึ่งแล้ว

นายธรรมบุญ เทียนเงิน (ชลบุรี) : ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านประธาน

เห็นอย่างมากร ในกรณีที่ให้ข้าพเจ้าไปพูด เพราะว่ามีหลายคนแล้วที่ไปพูดไปในนามของประชาชน ข้าพเจ้าอยากจะพูดในนามของคนบางคนที่ได้เสียเล็กน้อยในกรณีพิพาทอินโดจีน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าก็ต้องมีความเห็นในทางที่ไม่อยากจะรับข้อเสนอนั้นโดยเหตุผลของข้าพเจ้านั้นมีดังนี้

รัฐบาลนี้ไม่เคยตอบข้อกระทู้ของข้าพเจ้าในคราวที่ประกาศข่าวว่าได้มีกฎบัตรฉบับใหม่ ในตอนนั้น ข้าพเจ้าได้เรียนถามท่านรัฐมนตรีต่างประเทศในเวลานั้นแล้วว่า ฝรั่งเศสใช้กำลังบุกเราเข้ามาแล้ว ประเทศไทยจะอย่างไร และท่านรัฐมนตรีก็ก็ตอบว่าถ้าข้าพเจ้าเช่นนั้นแล้วมหามิตรของเราคืออเมริกันก็คงจะไม่ยอมให้กระทำอย่างนั้น โดยเหตุผลอย่างเดียวกัน ในกรณีที่ฝรั่งเศสได้ยกข้อเสนอนั้นมาให้ขององค์การสหประชาชาตินั้น หากว่าเราจะไม่รับ และข้าพเจ้าจำได้ว่าเมื่อเสร็จสงครามแล้วได้มีการตั้งองค์การสหประชาชาติกันก็ตกลงกันว่าถ้ามีกรณีพิพาทใด ๆ ขึ้นแล้วก็ไม่มีการให้กรณีนั้นใช้กำลังเข้ารบกัน คือหมายความว่าจะไม่ให้รบกัน ถ้าเป็นจริงเช่นนั้น หากว่าฝ่ายฝรั่งเศสใช้กำลังเข้าบุกเราเข้ามาแล้ว ฝ่ายฝรั่งเศสก็จะเป็นผู้ที่ผิดกฎผิดศีลธรรม ผิดกฎ กฏที่สหประชาชาติได้ตกลงไว้ อย่างนั้นใช้หรือไม่ ถ้าหากว่ามหามิตรของเราคืออังกฤษ อเมริกัน หรือประเทศที่มีความยิ่งใหญ่ใด ๆ ก็ตามก็เป็นผู้เมมขององค์การสหประชาชาติก็ไม่ต้องการให้คู่พิพาทต้องใช้กำลังเข้ารบกัน และก็ไม่สนใจแล้วหาประเทศอย่างเช่นฝรั่งเศสนั้นจะยกกองทัพเข้ามาเคียดเคิงแดนของประเทศไทยนั้นเป็นเหตุผลที่ข้าพเจ้ายิ่งสงสัยอยู่ และอีกประการหนึ่งถ้าหากว่าเราจะยกข้อเสนอนั้นของฝรั่งเศสที่เสนอมานั้น ท่านจะโต้หรือไม่ และฝรั่งเศสจะรักษาคำขององค์การสหประชาชาติหรือไม่ คนเรานั้นไม่ว่าจะเป็นประเทศหรือจะเป็นคนก็ตาม ถ้าหากว่าได้ลงโทษกันเสียสักคราวหนึ่งแล้วคนก็จะไม่เชื่ออีก ข้าพเจ้ามีความสงสัยอยู่ตามที่ข้าพเจ้าให้ท่านเรียนในคราวแรกที่เราจะส่งเรื่องไปให้ขององค์การสหประชาชาตินั้น ฝรั่งเศสก็แย้งกันข้าพเจ้าก็ยังสงสัยอยู่และจะขอยืนยันในข้อที่ว่าถ้าเราจะไม่รับข้อเสนอนั้นของฝรั่งเศสอันแล้วฝรั่งเศสจะบุกเราเข้ามาในประเทศไทย ส่วนประเทศที่เป็นอยู่ยิ่งใหญ่อย่างเช่นอเมริกันนั้นเขาจะยอมให้ฝรั่งเศสเข้าใช้อำนาจขนาดใหญ่ เป็นตัวอย่างในประเทศไทยอย่างนั้นหรือไม่ คือหมายความว่าฝรั่งเศสจะปฏิบัติจนจนหมดสิทธิขององค์การสหประชาชาติเป็นประเทศแรกก็เคยหรือ ถ้าหากว่าเป็นอย่างนั้นแล้ว

ข้าพเจ้าเข้าใจว่าองค์การสหประชาชาติก็ไม่ศักดิ์สิทธิ์ และก็จะล้มเหลวเช่นเดียวกับ
สันนิบาตชาติที่เขามาแล้ว ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศก็ได้แถลงแล้วว่าองค์การสหประ
ชาชาตินี้มีความศักดิ์สิทธิ์กว่า - ทัศนคติองค์การสหประชาชาติจะศักดิ์สิทธิ์จริงอย่าง
เท่าไรรัฐมนตรีต่างประเทศว่าแล้ว ทำไมจึงระบอบให้ฝ่ายฝรั่งเศสใช้กำลังยึดกรุงประเทศ
ไทยแล้ว ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างนี้ และอีกประการหนึ่ง ท่านนายกรัฐมนตรีก็ได้
แถลงไว้แต่คนแรกแล้วว่า ถ้าหากว่าสมาชิกจะทยอยละเลิกในการที่ผู้แทน
ไทยได้ไปเจรจาตกลงเรื่องซึ่งกัน ก็พร้อมที่จะให้คุณสุภจิตรแถลงได้ ฉะนั้นข้าพเจ้าก็
อยากให้คุณสุภจิตรได้แถลงรายละเอียดในการที่ได้ไปเจรจาปรึกษาท่านที่กรุงวอชิงตัน
พร้อมด้วยหัวหน้าก็ของคุณคงฯ ว่ามีความคิดเห็นเป็นประการใด เพราะไหน ๆ จะแยก
กันแล้วขอให้เกิดให้ละเอียดโดยละเอียดดีกว่า จะทำอย่างนี้ ๆ เย็น ๆ นั้นต่ออย่างไรอยู่
และเราก็ไม่สามารถที่จะทราบความจริงได้ว่าเป็นอย่างไร ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงอยาก
ให้ท่านใดคนหนึ่งได้แถลงเสียในสภานี้ และพร้อมที่จะให้ทราบความคิดเห็นของคุณคง
ว่ามีความเห็นในเรื่องนี้เช่นประการใดบ้าง และถ้าเรื่องนั้นได้สรุปลงอย่างน่าเศร้าไว้ว่า
เราจะต้องกันให้เขาจับตัวกันแล้ว คงที่ข้าพเจ้าได้กราบเรียนมาตั้งแต่ต้นแล้วว่าพล
เมืองของไทยเรากำลังล้มหายตายจากไปก็เพื่อเอาคืนแค้นแผ่นดินกลับคืนมาใช้ใหม่ ฉะนั้น
เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วกรุงศรีอยุธยาของเราจะสิ้นคนก็เสียแล้วหรือ.

พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี: รัฐบาลเห็นสมควร
ที่จะได้รวบรวมเรื่องต่าง ๆ เพื่อดำเนินข้อของใจของท่านสมาชิก นี้คงแต่คุณหลวง
พรหมซึ่งได้อภิปรายเป็นคนสุดท้ายเมื่อเช้านี้ สำหรับคุณหลวงพรหมได้อภิปราย
นั้น ส่วนใหญ่ก็เป็นการเล่าเรื่อง ก็เช่นไปในทำนองประวัติของดินแดนทั้ง ๔
จังหวัดในคอนทลันและนอกจากนั้นก็น่าสนใจเรื่องข้อสังเกตซึ่งข้อความเหล่านั้นก็น่าจะเป็น
ประโยชน์ในการที่รัฐบาลจะได้รวบรวมขึ้นเพื่อจะได้พิจารณาในวันต่อไป ซึ่งเกี่ยว
กันจะก็ได้ให้ยื่นคำสั่งไปยังคณะผู้แทนของเรา สำหรับข้ออภิปรายของคุณสงกรานต์ ๆ
ที่เกี่ยวกับเรื่องขอให้โอนไปพร้อม ๆ กับที่โอนมาในในเรื่องเช่นนี้คณะผู้แทนก็ได้
รู้จักหน้าที่แล้ว คือได้พยายามที่จะให้มีการเจรจาหรือตกลงกันในลักษณะที่เรียกว่า
พิจารณาพร้อม ๆ กัน แต่ทั้งนี้โดยเหตุที่ความประสงค์ของฝรั่งเศสก็ดี หรือทั้งที่ความ
เห็นที่กของรัฐบาลอเมริกันก็ดี ก็ได้แสดงให้เห็นว่าเราไม่ต้องการให้เรื่องก็เสียไปและ

ได้มานับมาพิจารณาในขณะเดียวกัน หรือจะกล่าวโดยสั้น ๆ ก็ถือว่า เรื่องที่ได้มานับ
 ไม่ค่อยจะถูก ส่วนเรื่องพิพาทของใจประการใดนั้น หรือจะโอนายทงนั้นก็นึก
 เรื่องหนึ่ง ซึ่งทางรัฐบาลอเมริกันก็ไม่มี ความซบของประการใด และทั้งสนับสนุนที่จะ
 ให้นำการกระทำเช่นนั้นเพื่อสันติภาพถาวร แต่ในการที่จะขอเช่นนั้นก็จะไม่เป็นผล
 สำเร็จ แต่อย่างไรก็ตามการโอนคืนแก่ทหารของไอนไปนั้น ซึ่งความถ้อยแถลงของอัคร-
 ราชทูตฝรั่งเศส ก็ปรากฏแล้วว่าไม่ใช่ระโอนคืนที่ แต่มีพิธีสารเกี่ยวกับถาวร และ
 นอกจากนั้นก็เห็นความประสงค์ของคณะรัฐบาลนั้น ที่จะให้คำสั่งไปยังคณะผู้แทนที่จะให้
 ปรึกษาคำเนิการในเรื่องคณะกรรมการที่ ส่วนสำหรับคุณหลวงบรรพต นั้นก็ทราบ
 ว่าการพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสนั้นยังมีอยู่ตั้งแต่ปี ๑๙๔๐ และในขณะนั้นข้อเท็จจริง
 เป็นดังนี้ ข้อพิพาทที่ได้มีตั้งแต่ปี ๑๙๔๐ นั้นสำเร็วจึงไปแล้วโดยสัญญาการโคเกอว
 ณะในปี ๑๙๔๑ จึงหาได้มีข้อพิพาทอะไรไม่ ที่เหลืออยู่ก็เป็นข้อตกลงกันเสร็จแล้ว จึง
 เป็นผลให้เราได้รับมีอธิปไตยคืนทั้ง ๕ จังหวัดคืนมา ส่วนเรื่องข้อพิพาทที่เป็นอยู่ในขณะ
 นี้ก็เป็นเรื่องที่พิพาทกันอยู่เรื่องหนึ่ง และกรณีที่เกี่ยวข้องกับพิพาทมีส่วนช่วยในการที่เรา
 จะดำเนินการเป็นการอื่น โดยทั่วไปเมื่อเราได้เลิกสัญญาปี ๑๙๔๑ แล้ว ก็กรณีพิพาท
 ซึ่งได้เกิดขึ้นอยู่ และในการนี้ประเทศที่เป็นกลางควรจะได้เข้ามาไกล่เกลี่ยนั้น อัน
 เป็นเหตุผลซึ่งจะเห็นไปอย่างนั้นไม่ได้ เพราะว่าโดยเฉพะประเทศมหาอำนาจที่เข
 มีกรกับเราคืออังกฤษและอเมริกาที่โตแสสงท่าที่ไทยซัดแจ่งแล้วในเรื่องเกี่ยวกับคืนแก่
 ๔ จังหวัดคืนแล้ว ก็ว่าในหลักการนั้นจะค่อนข้างใช่ เพราะฉะนั้นจะให้ไกล่เกลี่ยใน
 เรื่องซึ่งไม่มีอะไรจะไกล่เกลี่ยจะทำอย่างไรได้ นอกจากขอเสนอของฝรั่งเศสในขณะ
 นั้น ก็เห็นควรจะมีอันในการตัดสินปัญหา ส่วนการที่จะให้ความคิดเห็นแก่รัฐบาลใน
 เรื่องนั้น ความจริงรัฐบาลก็ได้พิจารณาอยู่แล้วเหมือนกัน และประเคียวว่าพิพาทจะขอ
 ชี้แจงถึงสัญญาต่าง ๆ โดยสังเขปเอาเท่าที่เกี่ยวกับเรื่องคืนแก่เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อใ
 รัฐบาลได้ทราบไว้ และนอกจากนี้สัญญาในข้อ ๓ ตามข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศสนั้น
 ก็เห็นความสำคัญอยู่ซึ่งควรจะได้รับความเข้าใจไว้ด้วย แต่ความวิคกในเรื่องนี้ก็น่า
 จะมิช้น เพราะว่าเข้คนละเรื่อง และปัญหาซึ่งถุกยึดถือคือการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
 ประโดยทั้งนี้โดยความมกฏจักรของสหประชาชาติ รัฐบาลนั้นก็มิเคยนึกและทั้งไม่เชื่อ
 เลวว่าอังกฤษจะขอคืนแก่คืนมากกว่าที่เราได้คืนให้แก่เขาไปแล้วเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ส่วน

การที่จะขอทราบผลของการเจรจาของคุณคงจะ ๖ รัฐบาลก็พร้อมที่จะตกลงให้ทราบ และ
 โดยเฉพาะความเห็นของคุณคงจะนั่น ก็หวังได้ว่าข้าพเจ้าพร้อมที่จะอยู่ทานานานแล้ว
 เพื่อให้ทราบกันทุกประเด็น และมาขิ้น ถึงเวลาที่จะขอทราบแล้ว ก็เข้าใจว่าคุณสุจริต
 ระชแรงให้ทราบไว้ เพื่อให้ถูกใจประเด็นที่มีผู้ต้องประสงค์จะทราบ ส่วนในข้อสำคัญ
 ที่คุณหลวงอรุณพร ๖ ที่เคยลัดไว้เกี่ยวกับเรื่องตรา และเงินทูลรับ เกี่ยวกับถาวร
 บันนั้น ก็ยอมแล้วแต่ผลของการพิจารณาในรัฐสภา คือที่ใดดำเนินการไปอย่าง
 ไรแล้วรัฐบาลก็จะได้กระตือรือร้นเพื่อให้เหมาะสมกับมติของรัฐสภา ทั้งนี้ในเรื่องนี้
 ไม่น่าจะวิตกแต่อย่างใด และส่วนที่คุณธรรมณ ๖ มีความเห็นว่าไม่ควรจะมีข้อเสนอ
 ของฝรั่งเศส เพราะว่าเราไม่กลัวฝรั่งเศสจะบุกเราโดยที่เราข่มขู่ในมติขององค์การ
 สหประชาชาติซึ่งไม่ยากให้มีการรุกรานกันก็จริงอยู่ แต่ฉันเขากล่าวถึงดินแดนที่ไม่
 มีอะไรกันเสีย ไม่เหมือนสมัยเรื่องดินแดนใน ๔ จังหวัดที่กล่าวถึงมีเรื่องอยู่กันฉัน คือ
 หมายความว่าในเรื่อง ๔ จังหวัดของเราฉันเขากล่าวว่าเป็นดินแดนซึ่งเราได้มาด้วยวิธีการที่
 ไม่ถูกต้อง เขาถือเอาฉันนั้น และเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วเขาก็ต้องขอซึ่งให้กลับทำเสียให้
 เป็นการถูกต้องเสีย คือคืนดินแดนให้เขาเสีย เมื่อเราข่มขู่ไม่ตกลงกันได้แล้ว ฝ่าย
 ฝรั่งเศสก็จะใช้กำลังหรือจะทำอย่างไรในเรื่องนี้ก็เป็นปัญหาของการที่จะรณกันฉัน มัน
 เป็นอีกเรื่องหนึ่ง และรัฐบาลก็ไม่อาจสามารถที่จะแจ้งให้ทราบได้ว่า ถ้ารับกันแล้ว
 ระบุไว้หรือไม่ไว้ แต่การที่จะร้องขอความกรุณาจากองค์การสหประชาชาตินั้นก็
 เช่นเดียวกับหลักกฎหมายทั่วไป คือขอความยุติธรรมต่อศาล แต่สำหรับใน
 เรื่องนี้เขาเห็นว่าการที่ไต่ถามกันเป็นทางง่าย ๆ คือสัญญาปี ๑๙๔๑ จะเป็นการ
 ถูกต้องแล้วก็ตาม แต่เห็นว่า วิธีการที่เราไต่ถามนั้นไม่ชอบด้วยหลักของการรักษา
 สถานะเดิม คือ สเตตัสโก ซึ่งท่านสมาชิกก็ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับวิธีการรักษาสถานะ
 เดิมของฝ่ายฝรั่งเศสทางใดหรือไม่ฉัน ก็เป็นข้อสังเกตซึ่งท่านสมาชิกอาจมีสิทธิที่จะ
 ให้ไว้ และการดำเนินการโดยคณะกรรมการประนีประนอมฉัน ไม่ใช่เรื่องระหว่างเรา
 กับฝรั่งเศสแต่เป็นเรื่องที่ประเทศเป็นกลาง ซึ่งมีเสียงมากกว่าครึ่ง คือหมายความว่า
 ฝ่ายฝรั่งเศสมี ๑ เรามี ๑ และประเทศที่เป็นกลางมี ๓ และเชื่อว่าประเทศที่เป็นกลาง
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีส่วนได้การสื่อสาร คือเป็น
 ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

และประกอบด้วยบันทึกของกระทรวงการต่างประเทศอเมริกาทั้งได้เสนอแก่แล้ว และ
 ประกอบด้วยทิวทัศน์ของเกาะเซนต์ปีเตอร์และเซนต์พอล และคำแถลงถึงวีรกรรมของชาวหมู่เกาะฟรังเศสแล้ว คือ
 เวลานั้นไม่ใช่กรณีที่เกี่ยวข้องกับกรณีของเรือเรอแรกันโดยคง คือมีประเทศเช่นกลาง
 เขารักษารักษาความเป็นกลาง และโดยเฉพาะอเมริกาจะต้องรักษาความเป็นผู้ใหญ่
 ของเขา และตั้งรักษาความที่เอาใจให้แก่ประเทศเล็ก ๆ ไว้ เช่นประเทศของเรา
 เป็นต้น ในข้อนี้ก็ไม่ควรวีตกประการใด และก่อนที่จะให้คุณสุภกิจได้ชี้แจงให้เป็นการ
 แจ่มแจ้งเพิ่มขนออกแก่รัฐสภา ข้าพเจ้าขอแจ้งถึงสัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกันแทน
 เพื่อประกอบการพิจารณาของท่านสมาชิก โดยเฉพาะข้อ ๓ สัญญา ๑๘๖๓ ที่มีอยู่
 หลายข้อด้วยกัน แต่สารสำคัญโดยสังเขปของแม่น้ำโขงไป และเกาะแก่งต่าง ๆ
 ในกรณีมีสัญญาเงินชดเชยที่ ๑๘๖๓ คือฝรั่งเศสจะยกดินแดนกว่าจะยกขึ้นกับ
 แคนเบอร์แล้ว ฝรั่งเศสจะคืนเงินทวีมาให้ ส่วนสัญญา ๑๘๖๔ นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับ
 จังหวัดลาวช้าง และจำปาศักดิ์ ซึ่งเราได้เสียไป ส่วนสัญญา ๑๘๖๗ เราได้เสีย
 จังหวัดพระตะบองและเสียมราฐ ขึ้นเองฝรั่งเศสได้คืนเมืองครากให้กับเรา ขึ้นสาระ
 โดยย่อ ๆ ที่เกี่ยวกับเขตแดนที่ท่านสมาชิกต้องการทราบรายละเอียด รัฐสภาที่พร้อม
 ที่จะแจ้งให้ทราบ สำหรับในเรื่องตราสารทั่วไปแต่การศึกษาของเวลานั้น ก็มีสาร
 สำคัญสักสองฉบับในข้อ ๓ แห่งข้อเสนองของฝรั่งเศส มีเป็นข้อ ๆ เท่าที่เกี่ยวข้องก็มี
 รวม ๗ ข้อด้วยกัน แต่ในข้อหนึ่งมีว่าถ้ามีข้อพิพาทขึ้นก็ให้เสนอประนีประนอมกัน
 และการประนีประนอมนั้นจะกระทำ โดยคณะกรรมการประจำหรือพิเศษก็ได้ ใน
 ข้อ ๓ คณะกรรมการจัดการนี้จัดตั้งโดยกรรมการ ๒ คนมาจากกรุง และอีก ๓ คนมา
 จากชาติอื่น แต่ละคนจะต้องมีสัญชาติต่างกัน และต้องไม่มีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศผู้
 กรณ์ หรือรัฐบาลของประเทศผู้กรณ์ คณะกรรมการมีอายุ ๓ ปีซึ่งเป็นข้อเสนอ
 หมายที่ฝรั่งเศสได้เสนอมา แต่การเจรจาทั้ง ๓ ปีนั้นของซึ่งเป็นไปไม่ได้ แต่จะให้
 คำสั่งไปในระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้การเจรจาได้ผลจริงจัง สำหรับในเรื่องคะแนน
 เสียงของคณะกรรมการให้ใช้เสียงข้างมาก และในการลงมติจะต้องได้เมื่อกอง
 ธิการทุกคนได้ประชุมพร้อมกัน ส่วนในข้อ ๕ ข้อ ๖ ข้อ ๗ เกี่ยวกับการเงินไม่สำคัญ
 อะไร ถ้าท่านประธานรัฐสภาจะอนุญาตให้คุณสุภกิจได้ชี้แจงข้อข้องใจของท่าน
 สมาชิกก็จะเป็นการช่วยให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น แต่ข้าพเจ้าขอประทานชี้แจงเพียง

กันความเข้าใจใหม่กว่าในการที่บุคคลผู้คิดริเริ่มจะแจ้งประการใดนั้นขออย่าไปคิดถึงในเรื่องพรรค คือในเรื่องฝ่ายค้านหรืออะไรต่างๆ หรืออย่าคิดว่านายควง ฯ ไปกระทำอย่างนั้น อย่าก็เข้าไปในแง่บุคคลหรือในแง่ที่ไม่เหมาะเสียหมด เพราะว่ามีรัฐบาลเชื่อว่าทุกคนไปนั้นก็ได้ทำหน้าที่ให้แก่ประเทศชาติทั้งนั้น ความเห็นของคุณควง ฯ ที่จะเสนอข้อไปก็มีว่าเราไม่มีทางออก และมีทางเดียวที่จะต้องกระทำเช่นนี้ ก็ข้าพเจ้าไปประวิงไม่ให้มีการชี้แจงในที่ของตน ก็เพื่อไม่ให้มีข้อพิพาทไรที่งานสมาชิกแต่การพิจารณาเวลานี้ก็เคยเข้ามา อยู่ในเกณฑ์ที่ตกลงกันได้แล้ว เพราะฉะนั้นการที่จะให้บุคคลผู้คิดริเริ่ม แลลงก็อยู่ในโอกาสอันเหมาะที่จะกระทำก็ได้

นายสุตฉัตร หิริยพุกกษี (ปทุมธานี): ความจริงข้าพเจ้าจะแสดงถึงความคิดความเห็นของคณะผู้แทนไทยที่ไปอยู่ที่กรุงวอชิงตัน เป็นความเห็นที่สรุปอย่างสั้นแล้ว และเป็นความเห็นของคณะผู้แทนโดยเอกฉันท์ แล้วรัฐบาลเองก็ได้ชี้แจงแสดงเหตุผลความจำเป็นนานปีแล้ว รวมทั้งก็ยังไม่เห็นทางออกอย่างอื่น นอกจากจะพยายามปฏิบัติตามข้อเสนอนั้นทั้งหมดซึ่งเราควรระวังไว้ แต่ว่ามีสมาชิกหลายท่านที่ประสงค์จะทราบความเห็น ของบุคคลบางคนที่มีไปในคณะผู้แทนนั้น ซึ่งจะเป็นโดยในทางที่คุณควง ฤทธิรงค์ เป็นหัวหน้าฝ่ายค้านคณะรัฐบาลก็ดี หรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียประโยชน์เช่นอย่างตั้งอยู่ในดินแดนซึ่งเราจะต้องเข้าไปนั้นก็ได้ ซึ่งโดยความคิดนึกของสมาชิกแล้ว คุณควง ฯ ก็คงจะพยายามโดยความสุจริตใจเพื่อให้ดินแดนนั้นได้คงอยู่กับประเทศไทย และข้าพเจ้าเองก็อยู่ในฐานะที่ระบายนใจว่า คุณควง ฯ ได้พยายามอย่างเต็มความสามารถ และเป็นความเชื่อมั่นของคุณควง ฯ ว่าถ้าเรากำเนินตามวิถีทางซึ่งฝ่ายมิตรเสนอมาน พรหมกษัยเสนของฝรั่งเศสจะทำให้เราได้หลายอย่าง และบางสิ่งบางอย่างที่เราปรารถนาที่จะได้มานั้นกลับคืนมาได้ในชั้นหลัง ข้าพเจ้ามีความเสียใจที่ว่าก่อนเรเดินทางคณะผู้แทนไม่พร้อมที่จะมอบรายงานการประชุมครั้งสุดท้ายในวันศุกร์ที่ ๑๔ ตุลาคม ให้ข้าพเจ้าเสนอหรือประกอบคำชี้แจงด้วย แต่ข้าพเจ้าอาจจะเอาตัวเองเข้าเป็นประกันว่า สิ่งที่ข้าพเจ้าเรเล่าคือไปนั้นเป็นความจริงและเป็นเรื่องซึ่งระบายนเป็นหลักฐานในภายหลัง คือในเวลานั้นได้พิจารณาถึงข้อเสนองานของฝรั่งเศสซึ่งเราได้ทราบด้วยวาจาจนถึงหัวหน้าคณะคือพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรฉัตรวิไลยากร ซึ่งนายชอร์ซีย์โกต์ได้พบปะและแสดงให้ทราบว่าฝรั่งเศสมีความ

ปรารถนาที่จะเสนอสิ่งใดมาให้ฝ่ายไทยรับพิจารณา แล้วหลักฐานที่นายออร์ซบีได้ให้
 ทรายนั่นก็เข้าไปตามข้อเสนองของฝรั่งเศสที่เสนอมาเป็นลายลักษณ์อักษร ในชั่ววันนั้น
 มีการพวาทกันอย่างมากร ข้าราชการเหล่านั้นได้ว่าการเจรจากับฝรั่งเศสเป็นสิ่งที่ดีของ
 หรือควรระมัดระวังเห็นชอบด้วยแล้วแต่หลังจากที่ใดเรารากันเป็นเวลาานหลายชั่วโมงแล้ว
 ทางผู้คัดค้านก็ไม่สามารถจะเสนอความคิดเห็นให้ที่ประชุมได้มีทราย ว่าเรามีทางออก
 อันใดอันหนึ่งว่าการระมัดระวังเสนองของฝรั่งเศสเหล่านั้น ด้วยประการฉะนี้เอง คณะผู้แทน
 ก็ได้สรุปความเห็นมอบให้ข้าพเจ้าเข้ามา คงได้อ่านและได้พิมพ์แจกไปปลงวันเอง ใน
 การประชุมวันนั้นก็มิมีข้อซึ่งข้าพเจ้าอาจจะถือเป็นเครื่องรุ่งโรจน์ได้ประการหนึ่ง ซึ่งทำให้
 ข้าพเจ้าจนต่อความคิดที่จะทำให้อะไรอย่างใดด้วยความคิดที่ค้านต่อไปก็คิดว่าคุณคงจะ
 ได้แสดงความคิดเห็นให้พวกเราฟังว่าไม่มีทางออกอย่างอื่นแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว
 การคัดค้านของบรรดาผู้แทนเองรู้สึกว่ายาวลงไป ก็เมื่อครั้งเหตุที่เราอยู่นั้นก็ไร
 คุณคงจะ ซึ่งเป็นผู้รอบรู้ในพฤติการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับดินแดนนี้ และมีความปรารถนา
 ทรพยากรดินแดนนี้ไว้มากที่สุด เมื่อท่านเองก็ไม่เห็นทางออกอย่างอื่นแล้วก็เป็นเรื่องซึ่ง
 รมแก่ใจของผู้อยู่อาศัย เองก็ด้วยข้าพเจ้าเองก็รับคำขอรับจากสมาชิกหลายท่านที่ตอง
 การได้ทรายว่าคุณคงจะ ไปเจรจอย่างไรที่ปารีส ความจริงข้าพเจ้าก็อีกเถื่อน แต่ว่า
 เมื่อตองการให้รู้ข้อเท็จจริงกันอย่างแจ่มแจ้งอย่างหนึ่ง และคงจะเป็นความประสงค์ของ
 สมาชิกที่ขอการทรายว่าคุณคงจะ ไปเจรจอย่างไร ข้าพเจ้าก็จะถือโอกาสนำรายงาน
 ยันทักการพวาทต่าง ๆ ระหว่างที่คุณคงจะ ได้ไปพูดอยู่ที่ปารีสนั้นมาอ่านให้ที่ประชุม
 ันรับทรายต่อไป สัปดาห์ ๒-๓ ตอน ซึ่งอาจจะให้ความเข้าใจแจ่มแจ้งแก่ท่านสมาชิกผู้
 ภัยบริบททั้งหลายได้ในหลาย ๆ กรณีด้วยกัน

(อ่านบันทึกการสนทนากับนายวาแรนต์ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๑๘๘๘)

“นายออร์ซบีได้ก็ กับข้าพเจ้า (คือนายณัติ คอมนต์) ฯลฯ”

บันทึกการสนทนากับนายวาแรนต์ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๒ นาฬิกา

บันทึกการสนทนากับนายโมเต้ อธิบดีกรมอาชญากรรมกระทรวงการต่างประเทศ
 ฝรั่งเศส ข้าพเจ้าคิดว่าเท่าที่ได้อ่านบันทึกการสนทนาต่าง ๆ ที่นายคงจะ ได้ไปเจรจ
 ที่ปารีสเป็นการเพียงพอแล้วที่จะเห็นท่าทีและในความคิดกันของฝรั่งเศสเอง เมื่อนาย
 คงจะ ได้เดินทางกลับมาก็พร้อมกันนายออร์ซบีได้ที่จะเป็นโดยเหตุบังเอิญ หรือโดยเจตนา

ก็ตาม ได้มีนักบริษัทร่วมกันเข้ามาในเครื่องบินลำเดียวกันนั้น และได้มาพักอยู่ที่
 วอชิงตัน ได้คิดว่าไม่ได้รับการเจรจาโดยตรงแต่ประการใด เมื่อนายควง ๆ กลย
 มาถึงวอชิงตันวันหรือสองวัน ทางหัวหน้าคณะผู้แทนฝ่ายไทยได้มีโอกาสเจรจากับนาย
 บอร์ชบี โคค ซื่อความที่รายงานมาแล้ววันถัดมาก็พบกับบอร์ชบี โคคได้ชี้แจงให้หัวหน้า
 คณะผู้แทนฝ่ายไทยทราบอีกครั้งหนึ่ง แต่ที่ความลึกแถมแตกต่างไปจากข้อเสนขอของ
 ฝรั่งเศสก็เห็นจะเป็นผลที่เกิดจากการเจรจาในเรื่องปัญหาเทคนิคหลายอย่าง ทำกิจของ
 ฝรั่งเศสก็แจ่มชัดแล้ว ในฐานะที่เห็นทางร่วมไปในการเจรจาดังนี้รัฐสภาที่มีความ
 รับผิดชอบโดยตรงคงจะให้แจ้งชี้แจงข้อขัดข้องกันบ้างว่า ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลสหรัฐมีเจตนาคือ
 ประเทศไทยเต็มเปี่ยม และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ และความจริงเท่าที่ยังมีสันติ
 ภาพมาแต่ หรือเท่าที่มีความกระทบกระเทือนกับฝรั่งเศสเพียงเล็กน้อยก็เห็นจะเป็นคว
 การยื่นมือเข้าช่วยเหลือของรัฐบาลสหรัฐเอง แต่เขาก็ยืนยันในหลักการที่ว่าเราให้
 เราทำความคดอทดแทนสิ่งซึ่งเขาคิดว่าผิดนั้นเสียก่อน และยิ่งกว่านั้นเขาร่วมที่จะช่วย
 เหลือ และยืนยันความเชื่อมั่นของเขาว่าฝรั่งเศสไม่มีทางที่จะเรียกร้องจากข้อผูกมัดใน
 ข้อเสนขอข้อที่ ๓ นั้นไปได้เลย ก็คิดว่าเป็นการเพียงพอ ส่วนทำกิจของอังกฤษนั้นสำหรับ
 รายงานของผู้แทนที่ไปก่อนก่อนมากก็มีเรื่องราวมากมายที่ไม่อยู่ในลักษณะควรระเียบ
 ใด และได้ยินทราบถึงทำกิจนั้นไม่เปลี่ยนแปลงของรัฐบาลอังกฤษในข้อที่กิจการระ
 เห็นประเทศไทยปฏิบัติความหลักการที่เขาได้วางไว้แล้วนั้น และยิ่งกว่านั้นรัฐบาลอังกฤษ
 ก็พร้อมที่จะให้ความสนับสนุนในการที่จะพิจารณาแก้ไขความผิดของหมองใจกันระหว่าง
 ไทยอินโดจีนต่อไป ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะเป็นการเพียงพอแล้วตามที่ได้ชี้แจงมานี้

นายสอ เศรษฐบุตร (ธนบุรี) : ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ที่ในที่ทุกท่าน
 ชี้ให้ข้าพเจ้าทรา ข้าพเจ้าก็ไม่หนักคิดว่าระทำความคิดเห็นให้แก่รัฐสภามากมายนัก
 แต่ว่าในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนคนหนึ่ง นอกจากสมาชิกที่เกี่ยวข้อง
 ในจังหวัดนี้แล้ว ข้าพเจ้าได้เอาใจใส่สนใจในเรื่องนี้มาก และมีส่วนเพียงเล็กน้อย
 ในการกระทำของเรื่องนี้ เมื่อคนภายหลังได้ทราบเหตุการณ์ที่นายบริษัทร่วม
 ใจได้แถลงแล้ว ข้าพเจ้าก็ได้เก็บเอาไปคิดเอาไปครอง แต่ก็ไม่ได้ถึงขั้นยอมไม่หลัก
 ตลอดจน เห็นแต่เพียงกว่าครึ่งคืน เมื่อได้ใคร่ทรงโดยรอบคอบแล้ว ข้าพเจ้า
 ยืนยันว่าในวันหรือพรุ่งนี้ หรือวัน ๒ วัน หรือสี่ห้า ๒ สี่ห้า มีนัยไม่ถึงเวลา

๑ รัฐสภาจะคัดค้านว่า เราจะคืนดินแดนให้แก่ฝรั่งเศสหรือไม่ การที่เรามาปรึกษานัก
 ข้าราชการเห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าไม่เห็นคัดค้านกฎรัฐธรรมนูญว่าระบอบกึ่งของคามรัฐ-
 ธรรมนูญมาตรา ๗๖ หรือไม่ ข้าพเจ้าเห็นคัดค้านในทางปฏิบัติว่า เราควรระงับการ
 ท้าขอว่า ยังมีอะไรอันใดที่เราจะสามารถทำได้ ในการพิจารณาเรื่องนี้เราต้องคำนึงถึง
 ความรู้สึกของประชาชน เมื่อคนข้าพเจ้าได้รับความรู้สึกอันนี้เป็นครั้งแรก โดยที่ม
 ใคร ๆ มาหาข้าพเจ้าหลายท่าน มีผู้แทนหลายท่าน และท่านนายกรัฐมนตรีได้บอกว่
 ประชาชนชาวไทยคงจะได้รับผลกระทบกระเทือนมากโดยเฉพาะในทางจิตใจ ข้าพ-
 เจ้าคิดว่ามันไม่เป็นการกระทบกระเทือนแต่เพียงจิตใจเท่านั้น แต่มันเป็นการแย่งเอา
 หัวใจของประชาชนชาวไทยออกไปทีเดียว เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้เราควรระงับทุกให้
 โลกทั่ว ๆ ไปทราบว่า ประชาชนชาวไทยไม่ใช่ว่าจะยอมให้คืนแดน ๔ จังหวัดนั้นพันไป
 ๑ แม้รัฐสภาจะได้ตกลงแล้วก็ยังเห็นปัญหาว่า ประชาชนชาวไทยจะยอมรับข้อตกลง
 นี้หรือไม่ ในการที่ข้าพเจ้าบอกว่าการนี้ในเวลานี้ยังไม่เป็นเวลาที่เราควรคัดค้านว่าเรา
 สมควรระงับคืนแดนให้หรือไม่ เป็นเวลาที่เราควรระงับทางข้อไป ข้าพเจ้าขอให้
 ระวังว่าทางฝ่ายฝรั่งเศสได้มีข้อเสนอว่า ภายหลังที่ได้มีการคืนดินแดนแล้วจะมี
 ธรรมนูญการพิจารณาคืนดินแดนให้เรา ข้าพเจ้าอยากจะขอเตือน สุภาภิกขังมีทั้งไทย
 และฝรั่ง ฝรั่งบอกว่า แปลว่าการครอบครองเป็น ๘ ใน ๑๐ ของกฎ
 หมาย ถ้าเราคืนดินแดน ๔ จังหวัดนั้นไปแล้ว ความหวังที่จะกลับมาก็มามีเพียง ๑ ใน ๑๐
 ท่านรัฐมนตรีต่างประเทศแสดงว่า เราเสียไป ๔ ภาระได้มา มากจนไม่เห็นว่าเป็นไป
 ไปได้ เพราะฉะนั้นขอให้รัฐสภาได้พิจารณาโดยกว้างขวางมากกว่าที่อภิปรายมาแล้ว
 คึงที่คณะสภาก็อภิปรายมา การอภิปรายเรื่องนี้ไม่ควรจะพูดถึงวันพรุ่งนี้มรณัน แต่
 ควรจะถือถือถึง ๑๐ ปี ๒๐ ปี ข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไร ภายหลังเมื่อเราคืนดินแดนไป
 แล้ว ก่อนอื่นข้าพเจ้าอยากจะเรียนยืนยันว่า ฝรั่งเศสระงับการคืนดินแดนนี้ไปไม่เกิน ๒๐ ปี
 ขอให้เรามองครอบ ๆ ญวนก็จะได้อิสระภาพ ฟิลิปปินส์ก็ได้อิสระภาพ อินเดียน่าจะ
 จะได้แล้ว เมื่อฝรั่งเศสเอากินแดนเหล่านี้ไปปกครอง ข้าพเจ้าคิดว่า ทั้งลาวและเขมร
 คงจะต้องคืนหรือได้อิสระภาพแน่นอน และเหตุการณ์ในทางการเมืองและการเศรษฐกิจ
 ชาติเห็นว่าจะอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ประเทศเหล่านี้คงจะได้เอ้อิสระภาพไปมาก เพราะฉะนั้น
 ประเทศลาวซึ่งอยู่ทางเหนือประเทศไทย ประเทศญวน และประเทศเขมรเหล่านี้ ถ้า

เป็นอิสระ ก็จะต้องอาศัยเราทั้งในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ นี่เป็นของสำคัญซึ่ง
 เราจะต้องมองให้ถี่ เราจะต้องทำสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ นี่ยังขั้นต้น
 ที่เราต้องแสดงว่าเราเป็นมิตรกับเขา ถ้าหากว่าเราเสียโอกาสที่จะรักษาน้ำใจไปแล้ว
 ที่หลังเหตุการณ์ในแหลมอินโดจีนจะยุ่งยากแก่เรามาก นี่เป็นการพิจารณาอย่างง่าย ๆ ซึ่ง
 ข้าพเจ้าคิดว่า เราควรพูดในเรื่องนี้เหมือนกัน ขอให้เราพิจารณาใกล้ซีกเข้าไปอีก
 สักหน่อย มีท่านผู้อภิปรายมาหลายคนได้พูดมาแล้ว แสดงความสงสัยว่า ทำไม
 ฝรั่งเศสได้เสนอให้เอากรณีพิพาทไปศาลโลก ชยุตติกัตถอนออกมาเสีย เหตุอันนั้น
 ภาษาอังกฤษเรียกว่า ออกเคชัน คือเหตุสำหรับโอกาส แต่ไม่ใช่ศัพท์เทคนิคนั้น ไม่ใช่
 การพิจารณาถึงการสมควรหรือไม่สมควร แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าฝรั่งเศสจะต้องมีเหตุการณ์
 มากกว่านั้น เหตุผลนั้นก็ว่าฝรั่งเศสอาจจะแพ้เราในเมืองรบจนเข้าสู่ศาลโลกก็ได้ หรือ
 เข้าคณะมนตรีความมั่นคงก็ได้ อาจจะแพ้ก็ได้ หรือไม่แพ้ก็ได้ เรายังไม่ได้ยินความ
 เห็นอันแท้จริงของนักกฎหมายระหว่างประเทศเลย ประเทศไทยมีคดีที่จะเสนอต่อศาล
 โลกได้ คดีอันนั้นก็ชื่อว่า ในทางกฎหมายเราจะได้คืนแค้นคืนมาโดยวิถีปกติตาม แต่
 ว่าความจริงซึ่งเราจะต้องคำนึงไม่ได้มีอยู่หนึ่งข้อคือว่า ประชาชน ๘๕% ในดินแดน
 ๔ จังหวัดที่มีความประสงค์จะอยู่ด้วยไทย ที่ข้าพเจ้ากล่าวพูดเช่นนั้น เพราะเมื่อ ๓-๔
 เดือนมานี้ข้าพเจ้าได้ไปสืบสวนในฐานะเป็นนักหนังสือพิมพ์ โดยเหตุผลที่ของการให้
 โลกเห็นความจริงเช่นอย่างนี้ ข้าพเจ้าจึงได้เขียนลงในหนังสือพิมพ์ภาษาฝรั่ง และนอก
 จากนั้นได้ติดต่อกับผู้ส่งข่าวพิเศษ ยู. พี. เอ. พี. และหนังสือพิมพ์ในกรุงวอชิงตัน เมื่อ
 พุคถึงข้อนี้ข้าพเจ้าจะไปสรุปว่า รัฐบาลอังกฤษก็ดี รัฐบาลอเมริกาที่ดี เห็นว่าเรา
 สมควรจะได้คืนคืนแค้นเหล่านี้ แต่ขอถามว่ารัฐบาลอังกฤษก็ดี รัฐบาลอเมริกาที่ดี อา
 จะไม่อยู่ในการกระทำเหล่านี้ อาจจะไม่ตรงกับความเห็นของประชาชนอังกฤษและ
 อเมริกันเลย เราได้ทำอย่างเดิมที่จะให้ชาวอังกฤษและอเมริกันเข้าไปเหตุผลของเรา
 และทำให้ไปเป็นงานเพียงนิดหน่อย ซึ่งกำลังของเด็ก ๆ อย่างข้าพเจ้าจะทำอะไร
 ไม่ได้มาก ในข้อนี้เวลานี้ไปเสียว่าถ้าหากว่าเรานำคดีขึ้นสู่ศาลโลกก็ได้ หรือเข้าคณะ
 มนตรีความมั่นคงก็ได้ เหตุผลของเราจะปรากฏแก่โลก เมื่อปรากฏแก่โลกแล้วเรา
 อาจจะได้รับความเห็นอกเห็นใจไม่ใช่แต่เพียงจากรัฐบาลอังกฤษและรัฐบาลอเมริกาเท่า
 นั้น แต่จากประชาชนอังกฤษและอเมริกันด้วย นี่ยังข้อสำคัญที่เราจะต้องเอาว่า ท่าทีของ

รัฐบาลอังกฤษหรืออเมริกาเช่นเครื่องคัสตินหาได้ไม่ รัฐบาลทั้งสองนี้เป็นประชาธิปไตย เมื่อประชาชนมีความเห็นอย่างไรในสหรัฐอเมริกาก็ต้องเอนไปอย่างนั้นเหมือนกัน ข้าพเจ้าจะขอชี้แจงตัวอย่างในเรื่องอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นธรรมชาติทางการเมืองการออกสื่อเสรี สอดคล้องกับรัฐบาลอังกฤษ และช่วยเหลือเบเนทแลนด์ แม้ว่าประชาชนออกสื่อเสรี มีใจรักได้เห็นใจพวกอินโดนีเซีย ข้าพเจ้าได้พบวิทยุทหารอเมริกันซึ่งได้แสดง ความเห็นออกเห็นใจพวกอินโดนีเซียเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าคิดว่าประชาชนอเมริกากงจะ เห็นออกเห็นใจเรายิ่งยิ่ง เห็นแล้วว่าเราไม่มีโอกาสที่จะเผยแพร่เรื่องนอกรอไป หนทางที่ จะเผยแพร่เรื่องนั้นก็ควรได้นำทัศนคติสากลโลกหรือคณะมนตรีความมั่นคง ในเรื่องนั้น แม้แต่ทางรัฐบาลก็ หรือแม้แต่คุณเสนอยังเห็นพวกข้าพเจ้าก็ดีกว่าการที่จะเอา เรื่องนั้นเข้าไปในเห็นอะไรไม่สำเร็จ แต่ไม่ใช้หมกหมกทางที่จะทำต่อไป เมื่อครั้งเรา มีการพูดถึงว่า เราได้เสนอให้ใน ๔ จังหวัดในที่มีมทิวราษฎร์ คุณเสนอยืนยันว่า เรื่องนั้นเขาไม่ยอมเอา ข้าพเจ้าคิดว่ากิจกรรมที่เราจะทำต่อไปยังมีทางเลือกหลายทาง ซึ่ง เราต้องทำเป็นขั้น ๆ ไป ข้อหนึ่งที่เกี่ยวข้องข้าพเจ้าถามว่าถ้าหากว่าเรามีแทนเดอโรไปรซาล ในข้อที่เราให้ ๔ จังหวัดนั้นอยู่ในความควบคุมของนานาชาติ แล้วท่านจะไประดม มทิวราษฎร์หรืออะไรที่เราพิจารณาคนที่หลัง พลเมือง ๘๘% ตั้งการที่จะอยู่กับไทย อย่างดีว่าหลักของสัญชาตินั้นเมื่ออย่างหนึ่ง คือ เชลฟ์ ที่เรามีเห็น ซึ่งท่านอยู่ใน แอลแลนเค็คซาเซอร์ ในเมืองพลเมืองใน ๔ จังหวัดต้องการที่จะอยู่กับประเทศไทยแล้ว สหประชาชาติจะว่าอย่างไร ข้าพเจ้าคิดว่าข้อเสนอควรจะเสนอเป็นขั้นแรกหลังแรก ที่เราประชุมกัน และเป็นเรื่องควรระหนักและคาดไว้ว่าฝรั่งเศสไม่ยอมเรา ข้อที่เรา อารจะทำต่อไปได้ก็คือว่า ถ้าหากสมมติว่าเราถกกันแล้ว ๔ จังหวัดนั้นได้แล้ว เรา จะมีเครื่องประกันอะไรที่จะให้คนในดินแดน ๔ จังหวัดนั้นไว้ด้วยความเห็นเอกฉันท์ ท่าน นายกรัฐมนตรีแสดงว่าเรื่องนั้นไม่ใช่ธุระของเรา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเรื่องของเราที่เกี่ยว คำที่ว่าชาวกันแดน ๔ จังหวัดนั้นเป็นเลือกเนอเชอโซของเรว เป็นเรื่องที่เราต้องกังวล คือว่าถ้าพวกนั้นถูกประหัตประหาร ก็เหมือนเราถูกประหัตประหารเหมือนกัน ถ้าพวกนั้น ใ้รับเอกราชในที่สุดเราก็ยินดี ในข้อนี้ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ฝรั่งเศสไม่ ยินยอมเจรจากับเรา เราจะต้องขอให้มีการกำหนดลงไปว่า ประเทศเขมรจะ ใ้ถือสภาพเมื่อไร และอย่างไรรัฐบาลฝรั่งเศสสัญญากับพวกเวียตนามอะไรต่าง ๆ

ว่าจะให้อาณาจักรเวียดนามเป็นอิสระแล้ว พวกเราจะได้รับความเห็นเอกราชแท้จริง
 เมื่อไร นั่นเป็นข้อสำคัญที่สุด เพราะเหตุว่าประเทศเขมรซึ่งเป็นเอกราชในข้อใด
 ต้องมีความสัมพันธ์กับเรา และในระหว่างที่ไม่เป็นเอกราชเราก็คงจะต้องเป็นห่วงเป็น
 อยู่เสมอ เพราะฉะนั้นในข้อที่ ๒ เราจะต้องขอให้ฝรั่งเศสรับรองว่าจะให้สิทธิเสรีภาพ
 ปกครองตัวของเรอย่างจริงจังแก่เขมรเลยชั้น ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าหากว่าในข้อนี้เราไม่ยอม
 แล้ว เราก็คงมีทางออก แต่ข้อนี้ข้าพเจ้าเพิ่งคิดเมื่อตอนนั้น ยังไม่ได้ใคร่ครวญโดย
 ละเอียดรอบคอบว่าจะมีทางใดเสียประการใดบ้าง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าไม่อยากจะให้
 รัฐบาลคอยในเวลาอันเหมือนกัน อยากจะให้ท่านคิดใคร่ครวญข้อที่ ๒-๓ ๓ ข้อที่ ๓
 ที่เรเสนอเป็นข้อสุดท้ายของเราก็คือว่า ถ้าหากว่าฝรั่งเศสไม่ยอมที่จะรับรองข้อเสน
 ของเราในประการแรกก็ ในประการที่ ๒ ก็ ถ้าหากว่าในเวลาที่เราจะประกาศ
 ให้คืนแก่เหล่าเป็นอิสระเป็นเอกราชจะเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าอยากจะขอฝากความ
 คิดอันนี้ให้ท่านไปครองดู เป็นความรู้สึกที่เกกขมเมื่อจะคืน แต่ข้าพเจ้าเห็นว่ามันอาจ
 จะเป็นทางออกได้ก็แล้ว เราประกาศให้เขมรเป็นอิสระเป็นเอกราชให้เขาไปเรารักกันเอง
 อย่างแรกก็พ้นความรับผิดชอบด้วย และพวกเขมรก็จะโทษไม่ได้ว่าเราขอไปให้เขา
 เข้าปากเสีย และข้าพเจ้ายิ่งนึกว่าเขมรยังมีหนทางที่จะรักษาความเป็นเอกราชของตน
 ไว้ได้ ถึงแม้ในข้อไปเราไม่ได้เกี่ยวข้อง แต่ก็ได้แสดงให้เห็นว่าเขมรเป็นอิสระ
 ทำให้มีกำลังนำใจที่จะทำอะไรก็ดีย่างเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าเขาพอกอกลสม ๆ เหย ๆ ถ้า
 หากว่าเราปล่อยให้เป็นเอกราชเขาอาจจะข่มขู่กันตัวเองได้ ข้าพเจ้าคิดว่าชนชั้นชน
 นำพิราพพวกข่าง อย่างเพิ่งนึกว่าเป็นความมึนคึกคักเกี่ยวกับ แต่ว่าอย่างไรก็ตามข้าพเจ้า
 นึกว่าอย่าเพื่อตัวมันสักสิ่งใด หนทางที่ข้าพเจ้าแสดงมานั้นเป็นแต่เพียงเล่น ๆ อาจจะเป็น
 ความคิดที่เป็นไปไม่ได้ก็ได้ ขอให้เรารังครองอีกหน่อย ะรวบรวมคิดความอย่างที่ท่าน
 ประธานรัฐสภาว่าเคยไม่มีทางอันแสดนั้นไม่ได้ ข้าพเจ้าคิดว่าเราจะต้องกันคั้ง
 ครองกัน จะคิดคอมเสียดเกี่ยวกับข้าพเจ้ารู้สึกไรเหตุแห่งเหตุผลเกิน มันยังมีหนทางอยู่
 บ้าง จะมีสิ่งอันอย่างที่เราหวังว่า เมื่อกันเห็นแล้วก็จะมีการตั้งกรมการอย่างที่เราเรียนเมื่อ
 ๓๕๕ แล้วว่า การที่เขาได้ครอบครองไปนั้นก็เท่ากับว่าเขาได้ไป ๙ ใน ๑๐ ถ้าหากว่า
 เรายกไว้ได้ก็เท่ากับว่าเราได้ ๙ ใน ๑๐ ถ้าเราให้เขาครอบครองเราได้ก็เพียง ๑ ใน ๑๐
 เพราะฉะนั้นขอให้คิดใคร่ครวญให้สุขุมกว่านี้ อย่างเพิ่งตัดสินใจง่าย ๆ ข้าพเจ้าคิดว่า

เราอย่าตัดสินกันเลย เราเลื่อนกันไปวันสองวันและมาพบกันที่หลังักว่า ข้าพเจ้า
ยินดีที่จะนั่งอยู่ที่นั่นตลอดทั้งคืนทั้งวันถ้าหากว่าเรามีความสำราญที่จะแก้เหตุการณ์อะไร
ไว้ ในใจของข้าพเจ้าฉันคิดว่าเรามีทางขอให้เราใช้ความคิดกันให้มากกว่านี้สักหน่อย

นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ: รัฐบาล
ขอขอบคุณท่านผู้แทนจนรู้สึกดีให้ความคิดเห็น อย่างไรก็ดีรัฐบาลขอยืนยันว่าความคิด
เห็นของท่านนี้เห็นสมควร ขออย่าให้ข้าพเจ้ากระวนกระวายใจอยู่ในความคิดของรัฐบาลสัก
ก่อน ๆ และรัฐบาลสักทุกข้อ แต่มันไม่มีผล อย่างข้อแรกที่ท่านว่าความรู้สึกใน
เวลานั้น ไม่ใช่อยู่ที่ท่าทีของรัฐบาลอเมริกันหรือรัฐบาลอังกฤษเท่านั้น เราควรระ
วังถึงความรู้สึกของประชาชนเขาคด้วย ในข้อนี้รัฐบาลสามารถจะแถลงได้ว่า รัฐบาล
ก็ได้คำนึงการ พิจารณาคณะผู้แทนไปก็ได้พยายามทำอย่างเต็มที่อย่างที่สุดเสมอ ๆ ว่า แต่
ว่ามันแหละ โดยปกติประชาชนของเขานั่นเขาก็ทำที่ของรัฐบาลเขา โดยเฉพาะ
อย่างซึ่งเกี่ยวกับการต่างประเทศ ในเมื่อเห็นว่าเป็นหลักสมควร ไม่ใช่ไม่ทำ ได้ทำ
เช่นในการที่คณะผู้แทนได้เสนอว่าขอให้คืนแคน ๔ จังหวัดนั้นก็มีการควบคุมโดยกอง
ทหารของนานาชาติ ในข้อนี้ก็คิดแล้วแต่ไม่สำเร็จ เพราะประเทศมหามิตรของเรา
ไม่ยอมรับ ที่เขาไม่ยอมรับก็เพราะว่าเขายืนยันในหลักเรื่องสงครามคือสถาน
การณ์เดิม และเขาบอกว่า วิจารณ์นั้นย่อมจะนำมาซึ่งการกระทบกระเทือนต่าง ๆ เมื่อ
ทหารต่างก้าวเข้ามาในที่สุดประชาชนก็เข้าใจว่า ไม่มีอะไรอยู่กับใคร ข้าพเจ้าการบริหาร
จะเป็นฝรั่งบ้าง เขมรบ้าง ไทยบ้าง การให้มีคอมเพลกซ์อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ก็ไม่อยู่ใน
ความคิดของรัฐบาลและความคิดของคณะผู้แทนเหมือนกัน และอยู่ในข้อที่ ๒ ที่ท่านว่า
หมายความว่ารัฐบาลฝรั่งเศสจะรับรองได้หรือไม่ จะให้เอกราชแก่บุคคลใน ๔ จังหวัด
นี้ นั่นก็เช่นเดียวกันอยู่ในความคิดแล้ว แต่มันหาทางออกไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อ
ตอนเช้าท่านนายกรัฐมนตรีได้แถลงไว้แล้วว่า รัฐบาลได้พิจารณาแล้วในปัญหา
กฎหมายระหว่างประเทศหลายข้อ คือ ๑ ถ้าบุคคลใน ๔ จังหวัดนี้ต้องการที่จะให้มี
สัญญาที่จะให้ไว้ทำมาหากินโดยปกติสุข รัฐบาลฝรั่งเศสจะตั้งใจให้คำมั่น อีกอันหนึ่ง
เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ นั่นจะเป็นเซฟการ์ด แต่การที่จะขอลให้เขาปล่อย
ก็จะเป็นการขัดกับสงคราม ในข้อที่ ๓ ที่ท่านว่าให้ประกาศคืนแคน ๔ จังหวัดนี้
เป็นเอกราชนั้น อย่าให้รัฐบาลพูดเลยว่ารัฐบาลพิจารณาอย่างไร ผลในที่สุดประเทศ

ไทยก็จะตั้งอยู่โดดเดี่ยว คนเดียวในโลกไม่มีใครเชื่อถือ ประเทศที่เข้มมีทรก็จะเข้ม
อมิตร รัฐบาลคอยให้เพียงเท่านั้น ทุกอย่างทุกอย่างเสีย ๆ พุก และทำแต่แทนพุก ใค้อยู่
ในความคึกของรัฐบาลที่ระหทางออกหลายสิบชื่อ คณะผู้แทนก็ไปตกลงหยงทุกทาง
เหมือนกัน ความคึกของท่านก็โศกิก แต่รัฐบาลนี้ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบต่อประชาชน
คนไทยทั้งชาติและในขณะนั้นก็ยังมีบริหารงานอยู่ ก็คอยไว้ว่าถ้าทำเช่นนั้นประเทศไทย
จะถูกปล้ย่อยเกาะ และอยู่ประเทศเดียวไม่มีมิตรต่อไปในโลกนี้

นายประทุม รมยานนท์ สมาชิกพรรคสหภาพ : ในข้อเท็จจริงนั้น เราไม่มี
ตุ้ทางอันใดที่จะไปได้ เพราะฝ่ายฝรั่งเศสไม่ยินยอม เมื่อการลงเ็นเช่นนั้นแล้ว รัฐบาล
จึงได้นำเอากรณีมาเสนอสรัฐสภาเพื่อขอความวินิจฉัยว่า รัฐสภาเห็นว่าจะควรรับ
ข้อเสนอหรือไม่ ปัญหาเฉพาะหน้าก็คือว่า เราจะต้องวินิจฉัยกันว่า ข้อเสนอของฝ่าย
ฝรั่งเศสเราควรยอมรับหรือไม่โดยมีเงื่อนไขและเขียงย้ายอย่างไร เราอาจปรึกษากันฝาก
ข้อคิดเห็นให้รัฐบาลไปพิจารณาความเหมาะสม ถ้าเห็นว่าเราจะต้องคืนดินแดนแล้ว
ในเรื่องจิตใจแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าทุกคนมีความรู้สึกอย่างรุนแรงด้วยกัน โดยเฉพาะ
ตัวข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าขอโอกาสเรียนว่า ข้าพเจ้าได้รับการกระทบกระเทือนจากการ
กระทำของฝรั่งเศสมาแล้ว ในขณะที่ข้าพเจ้ายังเป็นเด็กทารกอยู่ ซึ่งในเวลานั้น
ฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเวลานั้นบิดาข้าพเจ้าว่าดำรงอยู่จังหวัดนั้น ต้อง
อพยพครอบครัวที่ลุดกับภรรยากระหะหนมาด้วยความทุกข์ยาก แต่ข้าพเจ้าทำ
ความไม่ได้ เพราะว่าคงอยู่ในราวอายุขวบสองขวบ แต่ขณะนั้นก็คิดพี่ชายของข้าพเจ้า
มีอายุได้ ๗-๘ ขวบ คงจะจำความได้ก็ว่าได้มีความทุกข์ยากอย่างไร เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าขอเสนอว่า ในขณะนี้เราควรจะวินิจฉัยข้อเสนอของฝรั่งเศสว่า เราจะรับข้อเสนอ
ของฝรั่งเศสหรือไม่ ซึ่งเป็นสาระสำคัญข้อต้นเสียก่อน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอ
ให้ลงมติว่าจะรับข้อเสนอของฝรั่งเศสหรือไม่ ท่านผู้ใดเห็นด้วยขอได้โปรดมีรอง

มีผู้รับรอง

นายสุวิชัย พันธะเศรษฐ (เชิงใหม่) : ข้าพเจ้าเห็นว่าปัญหาเรื่อง
นี้มันระโปลเองกัน จึงใคร่ขอความกรุณาว่า ให้เข้ข้ออภิปรายต่อไปก่อน เมื่อ
ทางรัฐบาลได้ตกลงมาปรการใดแล้วเราจะได้มาพิจารณาในแง่ นั้น ข้าพเจ้าจึง
ขอเสนอว่า ขอให้ท่านผู้เสนอญัตตินั้นขอถอนเสียก่อนในขณะนั้นเพื่อระว่ากัน ในรัฐสภา

แต่ถ้าท่านไม่ถอนข้าพเจ้าขอเสนอญัตติเข้าอภิปรายเพื่อให้เกิดอภิปรายกันก่อน และเมื่อมีข้อตกลงในท่าทีแล้ว ก็มาลงมติกันทีหลัง ใครเห็นด้วยไปครบมือจะมีผู้รับรอง

มีผู้รับรอง

นายประทุม รมยานนท์ สมาชิกพรรคเสนา : ข้อเท็จจริงมันแน่นชัดแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอเสนอให้ลงมติ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าไม่ถอน

ประธานรัฐสภา : ข้าพเจ้าขอความเห็นที่ประชุม ท่านผู้ใดเห็นควรจะเข้า

อภิปรายต่อไปโปรดยกมือ

มีผู้เห็นควรเข้าอภิปราย ๕๐ เสียง

ประธานรัฐสภา : ท่านผู้ใดเห็นควรลงมติในขั้นหนึ่งก่อนโปรดยกมือ

มีผู้เห็นควรลงมติ ๓๖๙ เสียง

ประธานรัฐสภา : เห็นอันว่าให้เข้าอภิปรายต่อไปได้

นายสวิช พันธ์เศรษฐ (เชียงใหม่) : ที่ข้าพเจ้าไปยื่นจนอภิปรายเป็นวาระที่สองนี้ ข้าพเจ้ามีปัญหาที่กระเรียนให้รัฐสภาทราบว่ามีปัญหาที่จะต้องพิจารณาอยู่ ๓ ประการ ในประการแรกที่สุดคือปัญหาในเรื่องการเสนอข้อตกลงที่รัฐสภาได้รับมาจากฝรั่งเศสเพื่อให้รัฐสภาได้พิจารณา และข้าพเจ้าได้ทักท้วงมาในวาระแรกแล้วว่า ไม่เป็นการสมควรที่จะทำเช่นนั้น คือว่าข้าพเจ้ายังยืนยันว่าในความคิดเห็นอันนั้น ถึงแม้ว่ารัฐสภายังไม่ได้พิจารณาถกกันก็ตาม เพราะเหตุใดเพราะเหตุว่า ตามที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้แจ้งว่า ถ้ารัฐสภาไม่เสนอในขั้นนี้แล้วรัฐสภานี้จะไม่มีโอกาสวินิจฉัยนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเมื่อรัฐสภานี้จะมีความคิดเห็นในวาระสุดท้าย คือหมายความว่า การเจรจาความเมืองใด ๆ ที่เกี่ยวกับทางการทูต ถ้ารัฐสภาไม่เคาะมือ ข้าพเจ้าขอรับรองว่า รอยู้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดีกว่าควรจะดำเนินการไปแต่ไหน รัฐสภาควรจะมีข้อตกลงต่าง ๆ ผ่านเข้ามาสู่การกระทรวงการต่างประเทศแต่ไหน เมื่อรัฐสภาได้มองเห็นดีทางแล้วเพียงใด ว่าหมกหนทางแล้วที่รัฐสภาจะหลีกเลี่ยงนโยบายอันสำคัญเกี่ยวกับรัฐประศาสน์นโยบาย รัฐสภาจะทำไป และเหตุการณ์เช่นนั้นรัฐสภาซึ่งที่แม่แลโพโยโดยละเอียดถี่ถ้วน เพราะการกระทำเช่นนั้นอาจก่อให้เกิดภัยพิบัติอันเสียหายทั้งสองประการ เมื่อเห็นเช่นนั้นรัฐสภาขอที่ยืนยันมตินโยบายของคณะรัฐบาล ซึ่งเวลานี้ประกอบด้วย ๒ คณะพรรค ถ้าหากว่ารัฐสภา

ระมีความเห็นขึ้นไปในรูปนั้น เมื่อภายหลังมาถึงรัฐสภาขึ้นรูปของสัญญาแล้ว
 รัฐสภาอาจจะได้มาอภิปรายกันในข้อที่ท่านทำสัญญาไว้นั้นว่า ะได้ผลหรือล้มผล
 ประการใด เมื่อรัฐสภายังข้อใจอยู่ที่อาจจะตั้งกรรมาธิการจากรัฐสภาไปพิจารณา
 เรื่องที่ท่านไปทำมาแล้ว เมื่อรัฐสภาได้เห็นออกเห็นใจและเห็นความจำเป็นที่รัฐบาล
 ได้ทำมานั้น รัฐสภาที่โหนระไม่เห็นชอบ และไม่ให้สัตยาบัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึง
 เห็นว่า รัฐบาลควรระมัดบึกชอบในเบื้องต้นแรก แล้วรัฐสภาจะมารีบติชอบตาม
 รัฐธรรมนูญเช่นวาระที่สอง ริงอยู่ในปัญหาตั้งแต่แรกทรัฐสภาใดให้ไป แต่ปัญหา
 นั้นท่านสมาชิกทั้งหลายก็เคยยื่นขึ้นแล้วว่า เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องโย ในข้อ ๓๕
 หรืออะไร ถ้าหากว่าเราตกลงจะให้เขาก็คงแล้ว ก็จำเป็นจะต้องบัญญัติความศักดิ์สิทธิ์
 แต่ปัญหาไม่ได้เกี่ยวกับปัญหาโย แต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับระหว่างประเทศฝรั่งเศส
 กับประเทศไทย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอขึ้นข้อความคิดเห็นว่า อยากรจะให้รัฐบาลทำ
 ไป แล้วมาร่วมปรึกษากลับภายหลัง แล้วรัฐสภาจะเห็นออกเห็นใจ เมื่อได้ฟังถ้อยแถลง
 ก็ละเอียด และจะเป็นเรื่องที่ดีเร็วก็รวดเร็วที่สุด ไม่ถึงมาให้เสียเวลา เพราะว่างาน
 ทางการทูตถ้าปล่อยไปในครั้งแรกบอกวาเสนอต่อโยิน ต่อมาก็กลายเป็นศาลโลก
 ทำไปทำมาก็บอกว่าจะไม่เอาแล้ว เรื่องมันเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะต้องคัก
 สิ้นใจโดยเด็ดขาดและดีพลัน

ปัญหาข้อที่สองนั้น เมื่อรัฐสภามีพิจารณาว่าการที่ข้อเสนอมานั้นเป็น
 ประการใดแล้ว ข้าพเจ้าขอเข้าไปในปัญหาที่รัฐบาลขอเสนอรายละเอียดทำให้สภาใด
 ทราบพร้อมกันแรกให้ที่ประชุม ในปัญหาที่ข้าพเจ้าขอเสนอสนับสนุนรัฐบาลนั้น ก็คือใน
 ปัญหาที่ว่าเกี่ยวกับจะให้สัญญาอันเป็นโมฆะ แต่ว่ารัฐบาลนั้นไม่เอา นั้นข้าพเจ้าขอเสนอ
 สนับสนุน เพราะในเรื่องปัญหาที่ว่านั้นเป็นโมฆะนั้น หมายความว่าตั้งแต่เริ่มแรกนั้นไม่มี
 อะไรเลย แต่ว่าปัญหาที่เราจะให้เลิกร่างสัญญาตั้งแต่วันยกเลิกนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าขึ้น
 การสมควร เพราะเหตุใด เพราะว่าในเวลานั้นได้มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ
 ก่อนถึงถึงขณะนั้น ถ้าหากว่าเรายกเลิกสัญญาโดยให้สัญญาเป็นโมฆะนั้น เท่ากับว่า
 เราได้ทำลายรากฐานอันดีมาแต่เดิม จะเป็นเช่นนั้น เพราะฉะนั้นในปัญหาที่รัฐบาล
 ไม่ยอมให้สัญญาเป็นโมฆะนั้น ข้าพเจ้าขอสนับสนุน นั้นสำหรับข้อปลีกย่อย ที่นั้นในข้อ
 ต่อไปคือเกี่ยวกับสัญญาที่เราจะต้องใช้ คือการเสียค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขา ข้าพเจ้า

ขอเรียนให้รัฐสภาทราบว่า ในตอนที่เราได้ออกแค้นมาตามสัญญา ๑๙๔๑ นี้ เรา
 ก็ได้เสียค่าทดแทน หรือคอมเพนเซชันให้แก่เขา ไม่ได้มาเลย ๆ เมื่อเป็นเช่น
 การที่เราเสียค่าทดแทนให้ไป คือเราได้ทำสัญญาให้เข้าไปตามกฎหมายระหว่าง
 ประเทศแล้ว จึงอยู่ถึงแม้ว่าจะขัดข้อหลักสากลโคว ซึ่งเราถึงไม่เซ็น เมื่อเป็น
 เช่นนั้นเราจำเป็นต้องรักษาสัญญาที่เราจะต้องเสียโดยไม่จำเป็น คือประโยชน์ที่ว่า
 ข้อเรียกร้องต่าง ๆ ที่ปลุกย่อยซึ่งมีแทรกแซงไว้นั้น ยกตัวอย่างเช่นถ้าหากว่ามีเหตุ-
 การณ์อะไรเกิดขึ้นในระหว่างที่ก่อนทำสัญญา ถือว่าเป็นการไม่ชอบ เพราะว่าสัญญา
 เป็นโมฆะ เราจำเป็นต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน สมมติว่าที่เราจะเรียกไปทั้งที่
 เสียมรฐ หรือส่งเครื่อง ก็หมายความว่ารัฐบาลจะต้องใช้เขา เหล่านี้ เมื่อเป็น
 เช่นนั้นแล้วรัฐบาลฝรั่งเศสเองก็ได้ส่งเครื่องบินมาทั้งที่นครพนม สกลนคร ก็ควรถือว่า
 เป็นถ้อยที่ยกย่อยเสียเปรียบกัน เสียแล้วก็เสียไป เพราะฉะนั้นการที่ระเรียดร้องนั้นไม่เป็น
 การสมควร ในเมื่อทั้งสองประเทศนั้นก็ต้องการให้มีมิตรภาพอันดีก็ออกไป สำหรับ
 ข้อที่ ๒ ที่ข้าพเจ้าขอสนับสนุนรัฐบาลในเรื่องที่ไม่ยอมรับเช่นนั้น

อยู่ทางด้านสุดท้าย หรือในประการที่ ๓ ที่ข้าพเจ้าจะเรียนให้ที่ประชุมสภา
 ได้ทราบว่า ในเมื่อรัฐสภายังไม่ได้รับข้อรัฐบาลจะพึงกระทำ ก็หมายความว่าหลัง
 รากสภานี้ได้ลงมติไปแล้ว รัฐบาลจะไปถล่มกองทหารหรือหาทางประการใดที่จะให้
 เกิดผลอันดีขึ้นแก่ประเทศชาติแล้ว ก็จะไม่เสนอข้อเสนอนี้เหมือนในระหว่างวาระ
 ๑๔ น. ตามที่ข้าพเจ้าทราบ ข้าพเจ้าเห็นว่าการรัฐบาลนี้มีทางเดียว ซึ่งความคิดเห็น
 ต่าง ๆ อย่างที่สมาชิกเสนอ ให้คณะรัฐบาลนำไปปรึกษาในคณะรัฐมนตรี เมื่อคัดกลิน
 ใจว่าเขาอย่างนั้นแล้ว ก็เสนอมาให้สภาในวันนั้น ถ้ารัฐสภาเห็นควรที่จะให้รับตามข้อ
 เสนอของรัฐบาล ก็ให้มีการลงมติมอบหมายให้ผู้แทนไปถามหลักที่รัฐบาลเสนอใน
 วันรุ่งขึ้น คือไม่ใช่ร่วมของทั้งกันในนั้น ถ้าหากว่ามีข้อสงสัยแล้วสัญญาที่มาเสนอ
 นั้นถ้าเขียนจะต้องประกาศเป็นโมฆะ รัฐบาลไม่มีทางที่จะตกลงเสียได้ เพราะฉะนั้น
 ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่า เมื่อรัฐบาลเขาไปถล่มกรมมา และในการขอลเลิกสัญญา
 นั้น นับตั้งแต่วันขอลเลิกสิ่งใดแล้วไปแล้วก็แล้วไป ถ้าเป็นอย่างนั้นรัฐสภารวมทั้ง
 ตัวข้าพเจ้าเองพร้อมทั้งที่สนับสนุนและรับรองการที่รัฐบาลจะคำสัญญาฉบับนี้ และถ้า
 หากว่ารัฐบาลจะขอให้รับทั้งหมดเสียก่อนในสิ่งต่าง ๆ ที่รัฐบาลจะไปทำมา สำหรับใน

กรณีนี้ข้าพเจ้าก็ไม่เห็นชอบ ข้าพเจ้าจึงขอเสนอความคิดเห็นในชั้นนี้ ในกาลต่อไปก็
แล้วแต่สภาชิกรัฐสภามีความคิดเห็นประการใดในการที่จะให้มีมติ

ร.ท. อุต นิตยสุทธิ (นครราชสีมา) : ข้าพเจ้ายังมีความข้องใจอยู่ใน
คำชี้แจงของรัฐบาลที่เสนอมานี้ ตามที่ข้าพเจ้าฟังมา รู้สึกว่าทางฝ่ายรัฐบาลยังไม่
ไม่แสดงคำเสนออันหนึ่งอันใดเป็นการโต้แย้งรัฐบาลฝรั่งเศสแต่อย่างใด เหมือนอย่าง
ว่าเราวิจัยเอาความคิดเห็นของอังกฤษซึ่งของอเมริกาข้างตามขั้นที่กันนั้นมาเสนอต่อสภา
แล้วก็บอกว่าถ้าเราไม่รับสัญญา ๑๙๕๑ นั้นเมื่อไหร่แล้ว ไม่มีทางออกเหมือนกัน
ชัดเจนให้สภากรับรับเสีย ข้าพเจ้ามีความเห็นว่ารัฐบาลอังกฤษที่เช่นนี้ดูเหมือนว่า
ยังไม่ถกต้อง รัฐบาลน่าจะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกับทางฝ่ายฝรั่งเศสมาเสนอต่อ
สภา เพื่อให้ทราบและทราบว่าทางอังกฤษอีกข้างนอกจากที่ระมัดระวังกว่าเราไม่มี
ทางออกนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าทางรัฐบาลไม่ควรจะพูดอย่างนั้น ข้าพเจ้ามีความเห็น
ว่าทางออกก็มี ข้าพเจ้าขอออกความเห็นไปคือว่า ในฐานะที่ประเทศไทยเราได้เสีย
ทหารไปในทางที่ใดกันคนนั้นมาเช่นที่รู้กันว่าเป็นการเสียหลายและเป็นการเสียหลายมาก
เพียงใดคงเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว และนอกจากในการที่จะให้เราร่วมกันคนกัน ๔ จังหวัด
ขึ้นไป โดยที่มายกขว่าไม่มีทางออกอย่างใดนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจนถึงชีวิตทหารที่
ได้เสียสละไป และความแก่แก่ที่ฝรั่งเศสทำมา ดังที่ท่านสมาชิกได้พูดมาแล้ว
ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าหากว่าจะเป็นการรักษาเกียรติของประเทศไทย เหมือนกับประเทศ
ฝรั่งเศสนั้นก็คงเกียรติของเขา โดยให้เราร่วมกันคนกันให้แล้ว การปกครองกันคน
ต่าง ๆ ในโลกนี้อาจจะเป็นการลำบากขึ้น ถ้าเราคิดเช่นนั้นไว้หรือไม่ หรือมีกรณี
เราจะซัดกันคนเหล่านี้เสีย ว่าคิดเป็นราคาเงินเท่าไร เพื่อเป็นการไว้เกียรติแก่ชาติ
ของเราบ้าง นั่นสถานที่หนึ่ง หรืออีกสถานที่หนึ่ง เราขอให้กันคนเหล่านี้ที่อยู่ในแมนเดท
หรืออาณัติของประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นต้นว่า อยู่ในอาณัติของอังกฤษหรืออเมริกา
ก็ตาม แล้วอีกในขณะนั้นเองถ้าหากว่าเราจะทำตามสัญญา ข้อเสนอสื่อ ๓ เราก็ยกได้ว่า
เมื่อใดที่ตกลงพร้อมปรองกันคนกันอย่างใดก็พร้อมไป แต่กันคนที่เราจะไม่ต่อกัน จะขอ
ให้อยู่ในอาณัติของประเทศใดก็ตามแล้ว อย่างนั้นจะเห็นอย่างไร ก็ว่ารัฐบาลไม่ได้
เสนอความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นที่ชัดแจ้ง เช่นแต่เพียงวิจัยข้อเสนอมา นี้แหละ
ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าหากว่าทางรัฐบาลจะไต่ค้ำจนถึงข้อเสนอนี้ข้างนี้ก็อาจจะเป็นประโยชน์

และอีกสถานหนึ่งซึ่งเสียดอกข้อหนึ่งทบทวนว่า จะมีการรวมการประนีประนอมเพื่อระแบ่งอาณา
เขตหรือดินแดน ความเชื่อชาติ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ อะไรเหล่านั้น ข้าพเจ้า
ก็ยังมีความเห็นว่า ได้มีคันทางฝั่งซ้ายคือคณะลาวอิสระ ได้ประกาศตัวขึ้นเนกราช
คเหมือนมีพวกลาวอิสระพวกหนึ่งได้ทำการ ขอคืนแดนภาคอีสานของเราทั้งหมดให้ไป
อยู่ภายใต้ลาวอิสระ อันนี้ใคร่ขอเขียนรัฐบาลไว้ว่าให้เป็นข้อคิด ถ้าหากว่าเรายอม
รับเอาข้อผูกพันเช่น ความเสียหายที่เกิดมีกรณีกระชั้นหลังมีคันทองค้ำฝายเรา
เพียงไร อย่างนี้ ข้าพเจ้าอยากจะแจ้งไว้ให้ทราบในทันที และนอกจากนั้นถ้าหาก
ว่าการที่เราจะไม่ได้จริง ๆ สมมติว่าเราจะต้องคืนดินแดนต่าง ๆ ให้กลับเขา ถ้าหาก
ว่าพวกพันธมิตรชาวไทยชอบเราใน ๔ จังหวัดนี้ เกิดมีความไม่พอใจที่จะไปอยู่ สรุปได้
ว่าเขาไม่พอใจอย่างไร รัฐบาลจะจัดการอย่างไร หรือถ้าหากว่าเกิดการไม่สงบขึ้น
มีการจลาจลหรือกบฏอะไร อย่างนี้ทางฝ่ายรัฐบาลจะมีวิธีการปฏิบัติอย่างไร และนอกจาก
นั้นข้าพเจ้ายังไม่แน่ใจว่าฝ่ายฝรั่งเศสจะมีความเข้าใจที่สุจริตแค่ไหน ปัญหาเรื่อง
เสียมวลูที่รัฐบาลแถลง ว่าไทยเราไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ แต่ฝรั่งเศสก็ยืนยันว่าไทยเรา
มีส่วนเกี่ยวข้องกับ เป็นเหตุให้เราเข้าศาลโลกไม่ได้ ทันถ้าหากว่าไม่สงบขึ้น และ
เกิดไม่สงบขึ้นในชายแดน ๔ จังหวัดนี้ ซึ่งแม้แต่เราเองก็ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับ
ความสุจริต ถ้าอย่างนั้นแล้วทั้งทางฝ่ายฝรั่งเศสอาจจะโมเมว่าไทยเรามีส่วนอย่าง
กับปัญหาที่เกิดขึ้น ทางฝ่ายรัฐบาลได้เตรียมการไว้ด้วยหรือไม่ให้ฝรั่งเศสถึงความจริง
ว่าเราสุจริต ถ้าหากว่าทางฝ่ายฝรั่งเศสไม่เชื่อถือ ฝ่ายรัฐบาลจะทำอย่างไร ข้าพเจ้า
หวังว่ารัฐบาลจะเข้มแข็งข้อความเหล่านี้ไว้ด้วย

นายปรีชญูญู จุฑาบาลย์ (กระบี่) : ท่านประธานรัฐสภาขอขอบพระคุณ
พระคุณท่านมาก หลังจากที่ท่านได้ประสยคายข้าพเจ้าหลายสิบครั้ง แล้ว
เมื่อบอกยังไม่มองไปเลย ขอขอบคุณท่านมาก ความจริงเรื่องนี้ถ้าท่านประธานจะกรุณา
รับประเด็นของข้าพเจ้าเมื่อวานนี้กระเห็นได้ว่าขอเดชะข้าพเจ้าเช่นมาซึ่งที่ประชุมนี้ ซึ่ง
เมื่อวานนั้น ข้าพเจ้าได้ถามว่ารัฐบาลจะคืนชายหรือคืนขวา ให้รัฐบาลคอย
ข้าพเจ้าเสียก่อนว่าจะคืนซ้ายหรือคืนขวาแล้วข้าพเจ้าจะอธิบายในเรื่องเหล่านี้ให้
ไป เมื่อรัฐบาลยังไม่ตอบว่าจะคืนซ้ายหรือคืนขวา เท่าที่ข้าพเจ้านั่งฟังเมื่อวานนี้และ
วันนี้พอรู้ได้ว่ารัฐบาลจะคืนทางไหน เพราะว่าก่อนที่รัฐบาล ก่อนที่กักขังจะออกเรื่อง

จากทะเลไปไหน ๆ เราจะมองหากันว่าท่านจะไปแห่งไหนด้วยลือ ท่านก็กักเคียวเลว
 ไปเลยวมา คือว่าท่านเขียนย้ายแล้วบอกว่าเรารับข้อเสนอบ้างนั้น ประเด็นใหญ่ที่
 ข้าพเจ้ารับได้หลังจากที่ฟัง ๒ วันแล้วนั้นว่า ท่านบอกว่าท่านไม่มีทางออกทางอื่นใด
 ข้าพเจ้าเคยฟังมาหลายครั้งแล้วในความสามารถของท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
 ต่างประเทศ ซึ่งท่านเคยรับรองหนักหนาว่าทางข้ามกำแพงประเทศแล้วเย็นใจเดอนั้นยัง
 หนาว รื่องเข้าโยนเนออากาศมากทำใจ และดูเหมือนรับรองกลางสนามหลวงด้วยซ้ำ
 ไป แต่พอมาประสพเขื่อนนั้นก็บอกว่าหมดหวัง บอกว่าไม่มีทางไปแล้วออกหากทาง
 อย่างนั้นก็เกิดความสลดใจว่าข้าพเจ้าเคยคิดว่า นายอเคนในเมืองไทยก็มีข้างเหมือนกัน
 แต่เมื่อได้รับคำตอบจากท่านรัฐมนตรีต่างประเทศด้วยอัธยาศัย ท่านก็ปิดกั้นบอกว่าหมด
 หวังดังนั้น จะเดินก็ไม่ได้ จะจอดก็ไม่ได้ แต่ที่เดินไม่ได้ไม่ใช่เพราะเครื่องเสียบ
 ถังเช่นเดิมเหมือนนั้นหรือจะเบียด หรืออะไร ถ้าเช่นนั้นเราเห็นใจ ก็อยากขอฝากข้อสังเกต
 กับท่านสักอย่างหนึ่งว่า อะไรก็ตาม ถ้อยแถลงทั้งหลายทั้งปวงนั้น ข้าพเจ้าก็เข้าใจ
 และเชื่อว่าสมาชิกในทันทีได้ฟังถ้อยคำของท่านนายกรัฐมนตรีอันมีถ้อยคำไพเราะ
 เพราะฟังชัดแจ้ง ใครเล่าจะหักทอนไม่สมยอมกับท่าน ข้าพเจ้าได้ฟังถ้อยแถลงมากที่ฟังได้
 สดิกตามที่ได้ล่วงหน้าไปไกลแล้วข้าพเจ้าก็ไม่ค้านรัฐบาล ยินยอมทำตามในวอนนั้นก็
 ยินยอมทำตามที่เราควรจะทำอย่างไรในเรื่องข้อเสนอบ้างท่านเขียนรับรอง ๆ จากโคโยฮ่า
 ที่เสนอมานเราเชื่อว่ากันอย่างไร ขอนักโคโยฮ่าสมาชิกหลายนาย เห็นพยายามชัก
 หนักหนา ฝ่ายรัฐบาลก็ได้ตอบชวยด้วยวิธีทุก ๆ ครั้ง ก็มาขู่ว่าจะเอากันอย่างไร
 ความเห็นข้าพเจ้าแล้วรู้สึกได้ว่า เมื่อท่านยอมรับว่ามีท่านขอแล้ว ก็อย่าหาว่าโคโยฮ่า
 สถานะครัย ต้องยื่นว่ารัฐบาลยอมคนกินคนยอมกันต่อการกินคนกินคน ถ้าท่าน
 อ้างเอารัฐสถาน ข้าพเจ้าขอเข้ามาทรา ๗๖ มายืนท่านที่ข้าพเจ้าปล่อยให้ลอยละล่องมา
 ได้โคโยฮ่าไม่มีถาวรบ้าน ไม่ก็เห็นด้วยถ้อยมาทรา ๗๖ ก็ผู้แทนเสียฝ่ายว่ายอมแล้ว ซึ่ง
 โคโยฮ่าหมกกับความมาทรา ๗๖ ครั้งหนึ่งแล้วเท่านั้น ข้าพเจ้าจึงขอฝากข้อสังเกต ซึ่งขอ
 ให้ท่านรัฐบาลรับไป ข้าพเจ้าไม่ยอมรับเห็นพ้องกับท่าน จนกว่าท่านจะมีสัญญาอันแท้
 รริง และท่านได้ทำสัญญาไปประการใดแล้ว นั้นแหละข้าพเจ้าจึงจะยอมยกมือให้ท่าน
 หรือไม่ยกมือให้ท่านแล้วแต่กรณี และการพิจารณาถึงความสามารถที่จะดำเนินงานไป
 สรุบทหมายปลายทางในเรื่องนั้น ๆ ต่อไป

นายसानนท์ สายสว่าง (นครปฐม) : ปัญหาประเทศชาติในขณะกำลัง
 คึกคักในปัญหา ๔ หัวข้อกัน แล้วก็เราโคฟกันมา ๒ วันแล้ว รัฐบาลนำเรื่องนั้นมาสู่
 สถานเพื่อฟังความคิดเห็นของรัฐสภาว่าเราจะมีแง่ ออกอย่างไร เราจะพาประเทศ
 ชาติไปทางไหน ให้มันทางที่ถูกต้องโดยไม่ให้เสียเลือดเสียเนื้อของเราไปอย่างไร ประเด็น
 ชัดชัดถูกในเรื่องนี้คิดว่าระกูปักันใหญ่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ควรหาหนทาง
 ว่าจะทำอย่างไร รัฐบาลออกความเห็น ว่า ฝรั่งเศสเสนอน้อยนัก ท่านสมาชิกรัฐสภา
 จะมีทางอย่างไรไหม แล้วเราก็ให้ความเห็นกับรัฐบาล ทั้งฟังมา ๒ วันนั้นก็ไม่มีท่า
 ออก รัฐบาลก็ได้ยืนยันว่าไม่เฉพาะรัฐบาลนี้ หลายรัฐบาลแล้วก็หาทางออก ลอยไป
 ลอยมา งานก็ระเสียบ แล้วก็มายืนยันว่าเราไป ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะไปพิจารณาว่าเราจะ
 เอาอย่างไร ส่วนรวมของชาติเป็นส่วนใหญ่ว่าจะมาโดยเขตละกันนั้นไม่สมควร มัน
 ไม่ใช่เรื่องของพรรค แต่เป็นเรื่องของชาติ ฉะนั้นความเห็นข้าพเจ้าเห็นว่าทุกคนที่มา
 นั่งฟังอยู่ในที่นี้ ไม่มีใครเลยที่เห็นว่าควรระกันกันแทนให้แก่เขา แต่ปัญหาหมั้นไปไม่
 รอด ที่ไม่รอดเพราะเหตุผลนั้น ไม่ต้องพูดซ้ำ รัฐบาลพูดมาจนสิ้น โดยให้เหตุผลว่า
 โลกมันนึกหวังว่าประเทศเราเมืองเรา ซึ่งเราหลักกันถูกให้ก็ก็เห็นเช่นนั้น เราต้องฟัง
 ผู้ใหญ่ เวลาเราต้องฟังผู้ใหญ่ เราต้องพิจารณาทุกแง่ทุกมุม ทุกวันในประเทศเรา
 ไม่มีน้ำมัน เราเอามาจากไหน เราต้องฟังเขาทั้งนั้น เราต้องนั่งลงคิดว่า ต้องพิจารณาถึง
 ตัวเราเราต้องนั่งคิดว่าตัวเราว่าแค่นั้น ใคร่ครวญดูเสียก่อนแล้วทำไป ต้องคิดถึงพลเมือง
 ๑๗ ล้านอย่างที่ว่า แม้ว่าเราจะเสียข้อมือ ข้อมือชาติไปก็ยอม เอาชีวิตไว้ก่อน ระยอม
 เสียชีวิตเสียขายข้อมืออันนี้ไม่ถูก อย่างนั้นขอให้ใคร่ครวญดูว่า เราคิดกันเสียมันหนัก แต่
 ยังอยู่อีก ๑๘ ล้านก็ทำงานได้ เห็นควรที่ก็ก็ต้องคิด ข้าพเจ้าไม่ใช่ว่าระยอมสั่งเสริม และ
 ข้าพเจ้าไม่ใช่โต้เถียงพูด เป็นอย่างนั้นจริง ๆ แต่ว่าเราใคร่ครวญกันว่าสมควรแล้วหรือ
 เรามีทางออกอย่างไร เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าพอใจ พอใจที่รัฐบาลให้ข้อสังเกต ข้าพเจ้า
 ขอแสดงความเข้าใจของข้าพเจ้าที่ระกอดหรือฉีกที่ไม่ทราบ คือในข้อนี้หนึ่ง เราว่าเป็นข้อ
 ปฏิญญาตามข้อหนึ่งของฝรั่งเศสที่เสนอมานี้ แต่ทำให้การประกาศเป็นโมฆะของสัญญา
 ปี ๑๙๔๑ นี้ แต่ระกอดในรูปไหน และในขณะนั้นพร้อมกันไปก็ก็ยกไว้ที่เราข้อปลัด
 ย่อยไปก็ด้วย มิฉะนั้นระไม่เห็นที่พอใจ เพราะว่าปัญหาข้อปลัดย่อนั้น แม้เรามานั่ง
 เลิกกันก็ไม่สามารถที่จะมองเห็นได้ ผู้แทนของเราอยู่ทุกวงวงจึงกัน ข้าพเจ้าก็เชื่อว่า

รักชาติเหมือนพวกเรา ก็ต้องพยายามรักษาและรวบรวบผลประโยชน์ของประเทศชาติ
 หาใช่ตั้งไปแล้วทำให้ผลประโยชน์ของประเทศชาติเสียไปไม่ ทุกคนไม่อยากจะให้เสีย
 ด้วยซ้ำไป แต่เมื่อถึงคราวเสียก็ต้องเสีย เช่นสนธิสัญญาเสียแล้ว อีก ๓๐-๓๐ ปีข้างหน้า
 อารยธรรมโศกสกลย์มาอีกก็ได้อีก ไม่เป็นการแน่นอนว่าจะต้องเสียไปเสีย แต่อย่างไรก็
 เมื่อประธานมอบอำนาจให้เรา เราก็ต้องพิจารณาในทางที่ถูกต้องหลายสมัยมาแล้ว
 และในคืนแค้น ๔ จังหวัดนี้ ข้าพเจ้าก็ถายนัยว่า ก่อนที่ได้มีการเลือกตั้งและข้าพเจ้า
 ได้มานั่งอยู่ในที่นี้ ในสมัยนั้นท่านเสนาบดีเป็นนายกรัฐมนตรี ท่านก็บอกว่าไม่มีทาง
 ต้องกินแน่ เพราะฉะนั้นเมื่อคืนนั้นข้าพเจ้าไปนอนคิด ๆ อ่านข้อเสนอลองฝรั่งเศส อ่าน
 ได้ก็เที่ยวเที่ยวข้าพเจ้าก็ไม่อ่านอีก แต่ในที่สุดข้าพเจ้าก็ยอมจำนนในขณะนั้นเหมือนกัน
 เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านไปหลายเที่ยวและอ่านกลบบ้างไปกลบบ้าง เห็นว่าเราเป็นเด็ก ผู้ใหญ่เขา
 ว่าอย่างไร เราก็ยังฟังผู้ใหญ่ต่อไป เราก็แนะนำขอคุณรัฐบาลอเมริกันและรัฐบาลอังกฤษ
 ผู้ซึ่งหวังดีต่อประเทศไทยทั้งที่เราเห็นกันอยู่แล้ว ตัวไม่ตายไป ชีวิตยังอยู่พอทุกคนได้
 รมย์กันเราก็ได้ขอศึกษาความไมตรีของสหประชาชาติ และผู้เป็นใหญ่ในสหประชาชาติ
 และเขายังช่วยเราต่อไปอีก ชาวนาไม่มีผ้า รัฐบาลอังกฤษอเมริกันก็พยายามส่งมาให้
 ชาวนาได้ผ้าไป หลักรากนั้นแม้มีโอกาสเพื่อจะช่วยเหลือสนับสนุนเราต่อไปอีกในค่านสินค้า
 และค่านการเศรษฐกิจ เมื่อผู้ใหญ่ส่วนมากเขาว่าเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าก็ถือว่าตัวเราเป็น
 เด็กอยากพึ่งผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ใช้อย่างไร เราก็ยังพึ่งผู้ใหญ่อยู่ ข้าพเจ้ามองแง่
 ข้าพเจ้าจึงคุกเข่าลงขอมอบตัว ๓ ซึ่งเป็นบันทึกของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 ของอเมริกัน ในข้อนี้ท่านได้ในวรรคสุดท้ายว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริการังหวังอย่างจริงใจ
 ว่ารัฐบาลไทยจะสนองรับข้อเสนอของฝ่ายฝรั่งเศสด้วยดีเช่นแน่ ซึ่งข้อความต่อไปนี้
 ก็อยู่ในมือท่านทั้งนั้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงพกข้อมอบตัวที่พกดกันมา ๒ วัน
 ข้าพเจ้าได้ฟังแล้วเราก็ขอมอบข้อมอบ แต่ไม่มีใครกล้าเสนอให้ลงมือ เพราะถ้าใคร
 เสนอก็เท่ากับว่าเป็นการทำลายคืนแค้น ๔ จังหวัดนี้ เพราะฉะนั้นเหตุการณ์เรื่องนี้ก็
 สามารถจะลุกล้างไปได้ แต่ในขณะเดียวกันเราก็ต้องนั่งถ่วงถ่วงเมือง ๑๗ ล้านที่เหลืออยู่
 เราต้องถ่วงถ่วงกันเต็มของเราซึ่งเป็นประเทศพหุศาสนา ดังที่หลายในโลกเป็น
 ของสนธิสัญญาไม่เที่ยง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่า เหตุผลที่รัฐบาลเสนอมานั้นก็ และที่
 ท่านสมาชิกได้ถ้อยปราชญ์มาแล้วก็ ท่านได้ใคร่ครวญถ่วงถ่วงแล้ว เพราะฉะนั้นในการ

ที่จะเสนอให้ลงมติว่ารับข้อเสนอ ข้าพเจ้าก็ไม่สมัครใจที่จะลงมติรับข้อเสนอของรัฐบาลฝรั่งเศส ข้าพเจ้าเห็นว่าควรมอบอำนาจให้รัฐบาลไปเจรจาในเรื่องนี้ แล้วแต่รัฐบาลจะเจรจาอย่างไร เรายอมได้งั้นเพื่อให้อำนาจแก่รัฐบาล แต่ไม่ใช้มอบอำนาจให้ไปตามข้อเสนอไม่ใช่ออย่างนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจอย่างนี้ ระดมหรือไม่แล้วแต่รัฐบาลจะแถลงให้ทราบ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอให้ยึดถือปรัยและลงมติว่า เราจะมอบอำนาจให้รัฐบาลโดยเด็ดขาดในการเจรจาเรื่องดินแดน ๔ จังหวัดนั้น หรือจะเอาถ้อยอย่างไรก็ได้แล้วแต่รัฐบาล ที่ท่านเป็นรัฐบาลแล้วก็ไว้ใจท่าน และเราก็เชื่อในความรักชาติของท่านเหมือนกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอเสนอให้ยึดถือปรัย ท่านผู้ใดเห็นด้วยขอให้รับรอง

ประธานรัฐสภา : มีผู้เสนอขอให้ลงมติและมีผู้รับรองถ้อยคำแล้ว แต่ว่าก่อนจะลงมติขอให้พูดให้ชัด คือจะลงมติว่า ให้มอบเรื่องนั้นให้รัฐบาลไปพิจารณาและดำเนินการต่อไปอย่างนั้นไม่ใช่หรือ

นายसानนท์ สายสว้าง (นครปฐม) : ข้าพเจ้าขอเสนอมอบเรื่องดินแดน ๔ จังหวัดให้แก่อำนาจของรัฐบาลที่จะไปดำเนินการมาด้วยประการใด และสถานที่ระดมปรึกษาร่วมด้วย หากใช้เสนอให้รับยึดถือข้อมติข้อเสนอของฝรั่งเศสไว้

นายฟอง สิทธิธรรม (อุบลราชธานี) : ญัตติที่ท่านผู้แทนเสนอเมื่อคืนยังไม่ให้ถือปรัย คือขอกว่า เสนอให้สภาลงมติว่ามอบอำนาจให้รัฐบาลไปทำก่อน และมอบเด็ดขาดแยกเด็ดเคาะที่เป็นมาแล้ว สถานที่ระดมหรือไม่มี ผลคือว่าเรื่องนั้นควรจะตั้งอภิปรายกันต่อไป

ประธานรัฐสภา : ถ้าเราจะยึดถือปรัยก็ขอให้เข้ใจไ้ความเหตุผลพอสมควร

นายฟอง สิทธิธรรม (อุบลราชธานี) : ผู้เสนอ ๆ ว่า ให้ลงมติว่าให้มอบเรื่องนั้นไปก็เป็นญัตติใหม่ขึ้นมา ไม่ใช่เสนอให้ยึดถือปรัย แต่ขอมอบว่ามอบอำนาจอย่างนั้นขู่หาที่จะเกิดขึ้นมา หรือก็ไม่มอบขึ้นเป็นประเด็นใหม่ สัญญาฉบับนี้ผิดหรือถูกต้อง

ประธานรัฐสภา : เขาก็ยึดถือปรัยและขอลงมติก่อนที่พูดเหมือนกัน การลงมติก่อนที่ถือปรัย ท่านท่านอยากจะทำก็ถือปรัยก็แสดงเหตุผลก็จะให้ขอมติที่ประชุม

นายสุวิจิตร พันธุ์เศรษฐ (เชียงใหม่) : ยังสงสัยอยู่นึกหนึ่งว่า การที่มอบนั้นหมายความว่ารัฐสภาผูกมัดทั้งหมด การผูกมัดก็ต้องผูกมัดถือการถายมถกเช่นนั้นก็ควรจะเป็นร่างพระราชบัญญัติ และอีกประการหนึ่ง รัฐบาลก็มีปฏิญ์แล้ว ใ้ว่าจะ

ไม่ต้องเสนอมาก็หมายความว่า ถ้าเมื่อใดเสนอมาก็เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๖ เช่นนั้นหรือ ที่ยื่นเสนอนักท้าวเช่นนั้นก็ ถ้าไม่ได้อีกคงมถือว่ามอชนั้นไม่ได้

ประธานรัฐสภา : ประเด็นก่อน เรื่องมาตรา ๓๖ ของท่าน พูดมาหลายคราวแล้ว ไม่ใช่ญัตติที่ระยฟัง เพราะนั่นเห็นความเห็นส่วนตัวของท่านท่านเอง เคียงขงญัตติเรื่องนี้มีผู้เสนอให้ลงมติแล้ว ระควนอย่างไร

นายฟอง สิทธิธรรม (อุบลราชธานี) : ผมยังไม่เข้าใจท่านประธาน คือ คุณสถานที่ใดอภิปรายว่า พวกกันมานานแล้วก็ไม่อยากระฟัง ค่อยไปนั่งตงญัตติขึ้นมาใหม่ว่า มอชให้รัฐบาลไป รัฐบาลจะทำอย่างไรมาก็ยอมมีมติชอชตามนั้น ถ้าเช่นนั้น ก็แปลว่า ญัตติที่เดียงกันมาทั้งหมดกลดควน ๒ วัน ก็มีประเด็นขึ้นมาใหม่ว่า ในการที่ ระเวจเวจ ๔ จังหวัดนั้นระเวจหรือทำสัญญาว่ากัเห็นควยทั้งนั้นก็เป็นญัตติใหม่ขึ้นมา ระกลยเป็นที่เคยทำมาแล้วกึ่งที่ได้เคยขึ้นมาแล้ว เพราะฉะนั้นกระผมเห็นว่า ระท้าวเช่นนั้นก็เป็นการที่พุดมาแล้วทั้งหมดก็ไม่มีประโยชน์อะไรก็ขออภิปรายต่อไป

ประธานรัฐสภา : พักประเคียว ขอช้อมความเข้าใจก็มีผู้เสนอญัตติ คือ รัฐบาลเสนอขอความเห็นชอชมา แล้วอนันท่านมีความเห็นแตกแยกไปจากกันหรือสอศคลั่งตามนั้น

นายสาณนที่ สายสว่าง (นครปฐม) : ข้าพเจ้ามีความเห็นตามทริรัฐบาลเสนอมานั หมายความว่ามอชอำนาจให้ตามทริรัฐบาลขอความเห็นชอชของรัฐสภา เกี่ยวกับ การระเวจระท้วงไทยกับฝรังเศสในเรื่องกินแดน ๔ จังหวัด ข้าพเจ้าเห็นว่าควรมอชอำนาจให้รัฐบาลไปได้ รัฐบาลเสนอมานั คือให้อำนาจรัฐบาลแล้วรัฐบาลจะได้ไปทำ แล้วข้าพเจ้าขอเสนอให้บคอกภิปราย ที่ข้าพเจ้าพคเสนอขึ้นมาข้าพเจ้าพคเพื่อจะแก้ไข ผู้เสนอคราวแรก คือเสนอให้ลงมติให้มีช้อเสนอของฝรังเศสไม่ได้ช้อยนั้น คือให้ รมการทริรัฐบาลขอความเห็นชอชในการทระไประเวจในในเรื่องกินแดน ๔ จังหวัดนั้น ข้าพเจ้า ขอลงมท้อย่างนั้น คือมอชอำนาจให้รัฐบาล

พล. ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : ในการที่ท่านสมาชิกได้ เสนอญัตติอภิปราย และการที่รัฐบาลจะบคอกภิปรายกันอย่างไรหรือไม่ก็เห็นเรื่องแล้วแต่ รัฐสภาแต่ในข้อที่ใดเดียงกันในเวลานัไม่ใช่เรื่องการบคอกภิปราย เป็นข้อที่เดียงว่าระ ลงมทิกนัอย่างไร ซึ่งเดินไปไกลอีกชั้นหนึ่ง จึงคิดว่าถ้าแม้ว่าระเป็นที่ตกลงกันได้ และ

เมื่อใดมีผู้เสนอให้ยกเลิกปราชัยแล้ว รัฐบาลก็จำต้องเสนอขอความในการทรงลงมติทันที
แม้ชัด ก็รัฐบาลยังไม่ได้มีโอกาสนั้นเลยก็ได้มีการเสนอให้ยกเลิกปราชัย ก็คิดว่าท่าน
ประธานก็ควรจะเสนอให้ลงมติประเด็นเสียก่อน เพราะในการที่รัฐบาลเสนอเรื่องมา
ต่อรัฐสภา

นายसानนท์ สายสว่าง (นครปฐม) : ถ้อยคำนั้น ในข้อเสนอมติยกเลิกปราชัย
ข้าพเจ้าขอขึ้นยืน แต่ในข้อเสนอมติทรงลงมติอย่างไรนั้น ข้าพเจ้าขอถอน

ประธานรัฐสภา : เรื่องการยกเลิกปราชัยนั้น ผู้ใดจะคัดค้านหรือไม่

หลวงอรรถพรพิศาล (ตราด) : การที่จะยกเลิกปราชัยข้าพเจ้าก็เห็นว่ายังไม่
ถึงวาระ เพราะเหตุว่าผู้แทนนครราชสีมา คือ นายร้อยโทชื้น เกษสุทธิ ได้ถาม
รัฐบาลว่า ถ้าเกิดการจลาจลในจังหวัด ๔ จังหวัดขึ้นนั้นจะทำอย่างไร มีทางป้องกัน
หรือไม่ รัฐบาลยังไม่ได้ออก ทงสมาชิกสภาที่ประเด็นก็ตั้งจะตั้งการทรว
เพราะฉะนั้นขอเบี่ยงปราชัยต่อไป

มีสมาชิกกรบวขอ

ประธานรัฐสภา : ข้าพเจ้าขอความเห็นที่ประชุม ท่านผู้ใดเห็นควรเบี่ยงปราชัย
ต่อไป ขอยกมือขึ้น

สมาชิกยกมือ ๔๔ คน

ประธานรัฐสภา : ผู้ใดเห็นควรยกเลิกปราชัยได้แล้ว โปรดยกมือขึ้น

สมาชิกยกมือ ๕๒ คน

ประธานรัฐสภา : เห็นอันว่ายกเลิกปราชัย ขอรัฐบาลได้แถลงแยกปัญหาที่
ต้องให้ลงมติ

พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : ความมุ่งหมายของ
รัฐบาลในเบื้องต้นแรกข้าพเจ้าขอแจ้งแก่ท่านก่อนว่า ในการที่ระดมข้อของทั้งสามมติ
ข้างท่าน เมื่อก่อนมีการยกเลิกปราชัยนั้นรัฐบาลก็คิดว่าจะมีโอกาสขงแจ เมื่กรัฐสภาได้
ตกลงประการใดแล้ว แต่ทว่าในตอนนี้ก็ใคร่ที่จะได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของรัฐบาล
และจะได้สรุปเป็นประเด็นสำหรับการลงมติ ก็คือความมุ่งหมายของรัฐบาลเป็นดังนี้
รัฐสภาได้มอบอำนาจให้รัฐบาลในการไปผูกพันหรือรับรองล่วงหน้าของกิจการสหประชา
ชาติว่า ในการที่จะนำเรื่องนั้นเสนอต่อคณะมนตรีความมั่นคงนั้น รัฐบาลจะรับข้อ

ข้อใจของท่านสมาชิกกรมพิจารณาแก้ไขด้วย คือเรื่องซึ่งรัฐบาลได้มอบอำนาจไปและ
 ได้มอบอำนาจนี้ให้กับคณะผู้แทนซึ่งได้เดินทางไปดำเนินการอยู่เวลานี้ ยกเว้นเรื่องปรากฏ
 ขึ้นว่า คณะผู้แทนไม่สามารถจะดำเนินการตามอำนาจซึ่งได้รับมอบหมายไปจากรัฐบาล
 อันเป็นผลเนื่องมาจากรัฐสภาซึ่งรัฐบาลได้เสนอมาว่า เรื่องที่ได้รับมอบอำนาจไปดำเนินการ
 การนั้นไม่สามารถจะดำเนินการต่อไปได้ และรัฐบาลได้เสนอมาเพื่อขอความเห็นชอบ
 ของรัฐสภา ตามมาตรา ๗๖ ในการที่จะมอบอำนาจให้คณะผู้แทนไปดำเนินการในข้อ
 ซึ่งฝ่ายฝรั่งเศส ซึ่งเป็นผลกระทบทะเถื่อนงดการที่จะเปลี่ยนแปลงเขตตามมาตรา ๗๖
 แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัญหาในเรื่องมาตรา ๗๖ แห่งรัฐธรรมนูญนี้ ก็เข้าใจว่าเป็น
 ทัศนคติกันแล้ว ส่วนข้อข้อใจของกฤษฎีกาซึ่งจะแจ้งในภายหลังเมื่อกล่าวถึงปัญหาเรื่อง
 รัฐธรรมนูญมาตรา ๗๖ ที่ว่าขอความเห็นชอบจากรัฐสภาในการที่จะไปทำความตกลง
 นั้น มีผลในสารสำคัญอันเป็นเหตุให้อาณาเขตของประเทศต้องเปลี่ยนแปลงไปตาม
 มาตรา ๗๖ แห่งรัฐธรรมนูญ และถ้าจะกล่าวให้ชัดก็คือว่า ในประเด็นสำคัญ ก็คือใน
 กรณีซึ่งจะมีวิธีการเกี่ยวกับการเปิดถอนสนธิสัญญา ๑๙๔๑ ส่วนประเด็นอื่น ๆ นั้น
 ไม่ใช่ความมุ่งหมายของรัฐบาลที่จะมาขอเป็นความตกลงกับใครก็ได้ ข้าพเจ้าขอกล่าว
 โดยสรุปอีกครั้งหนึ่งว่า รัฐบาลขอเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากรัฐสภาตามมาตรา ๗๖
 แห่งรัฐธรรมนูญในการที่จะดำเนินการเจรจาต่อไป ซึ่งผลของการนั้นมีผลทำให้อาณา
 เขตของประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไป คือ ๔ จังหวัดที่เราได้อภิปรายกันนี้.

นายสุวิชัย พันธะเศรษฐี (เชียงใหม่) : ข้าพเจ้าขอแสดงความเข้าใจกับ
 รัฐบาลในตอนที่ระลงมกันนี้ว่า คือรัฐสภาจะให้ความเห็นชอบในการที่รัฐบาลเสนอมาน
 นั้น ยกเว้นแต่ในข้อที่เกี่ยวกับว่าในสัญญาเป็นโมฆะ รัฐบาลจะรับได้หรือไม่ คือความ
 ความว่าเราให้ความเห็นชอบ คือในเรื่องที่เกี่ยวกับโมฆะตามสัญญาที่เสนอมานั้นก็
 ควบคุม แต่ถ้าวรัฐบาลจะเลี้ยงตัวออกไปได้ รัฐสภาก็คงจะวินิจฉัยในการลงมติได้.

พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : การประชุมรัฐสภา
 เป็นการประชุมฝ่ายเดียว ที่กรณีที่ได้มาประชุมได้แก่กับเราไม่ การที่จะทำ
 ได้แค่วันเพียงวันนี้ เป็นเรื่องที่เราช่วยกันคิดช่วยกันระดมความคิดระดมประโยชน์
 รัฐบาล ไม่สามารถจะให้คำรับรองในประการที่ท่านสมาชิกร้องขอเช่นนั้นได้ เพราะ
 รัฐบาลไม่สามารถจะตกลงแทนผู้กรณีได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในการวิพากษ์ความเห็น

ประการต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลจะพยายามปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีที่สุด.

นายสุวิชัย พันธุ์เศรษฐ (เข็ยงใหม่) : รัฐบาลได้รับรองแล้วในกรณีนี้ คือในเรื่องที่เกี่ยวกับโฆษณาหรือไม่โฆษณา รัฐบาลไม่เอาที่เกี่ยว รัฐบาลจะคิดทางออกมา เมื่อเห็นเช่นนี้รัฐบาลจะลงมติก่อนวันชอนแล้ว รัฐบาลก็ทำไม่ได้ ถ้าหากว่าเขาจะยืนยันอย่างนั้นรัฐบาลจะต้องกลับมาชอนที่รัฐสภาอีก คือถ้าเรายอมเช่นนั้น ที่ไหนเขาจะยอมผ่อนสายกันไปแล้วเราก็คงเอาคืนที่หลังได้เมื่อไร ก็ถ้าเราเอาปัญหาที่กักตุนเสียที่หนึ่งก่อน เพื่อรักษาเกียรติยศเอาไว้จนสุดความสามารถแล้ว ถ้ารักษาไม่ได้แล้วรัฐสภาพร้อมที่จะพิจารณาชอน ข้าพเจ้าจึงขอรับรองรัฐบาล เพราะรัฐบาลรับรองข้อที่ประมุขแล้วว่าเราไม่เอา แม้แต่ท่านนายกรัฐมนตรีก็ยืนยันอย่างแข็งแรงที่เกี่ยว ข้าพเจ้าขอรับรองว่าให้เป็นอย่างนั้น

พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : รัฐบาลไม่ได้มีข้อขัดข้องแต่เฉพาะในเรื่องโฆษณาแต่ประการเดียว รัฐบาลได้แสดงความวิตกเห็นในหลายแง่หลาย ๆ มุม ซึ่งความวิตกเห็นของพวกเรา คือไม่มีผู้กระตือรือร้นมากล่าวด้วย ในการขอความเห็นชอนตามมาตรา ๗๖ แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย คือว่าในการที่จะไปดำเนินการเจรจาซึ่งในการดำเนินการเจรจาให้ปรากฏชัดอยู่แล้วว่ามีผลร้ายที่จะต้องเสียคืนแก่นั้น ต้องด้วยมาตรา ๗๖ วรรค ๒ เพราะฉะนั้นในการที่จะขอรับรองในเรื่องโฆษณาหรือไม่โฆษณาอะไรต่าง ๆ ไม่ใช่เรื่องกรณีในมาตรา ๗๖ คือประเด็นอื่น ๆ ในข้อหนึ่งก็ ข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔ ก็กั้นเช่นเรื่องซึ่งรัฐบาลและรัฐสภาจะช่วยกันรักษาผลประโยชน์ และคณะผู้แทนจะกระทำหน้าที่ของเขาโดยดีที่สุด แต่สารสำคัญก็มีว่า รัฐสภาจะให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๗๖ นี้ มีผลทำให้อาณาเขตของประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไป คือต้องมอดินกินแดน ๔ จังหวัดให้แก่ฝรั่งเศส เช่นกรณีซึ่งต้องตามมาตรา ๗๖

ประธานรัฐสภา : ข้อข้อนี้ก็รัฐบาลถกครั้งหนึ่งว่า มาตราซึ่งรัฐบาลขอรับรองให้สภาออกเสียงนั้น รัฐบาลขอเสนอเพื่อขอความเห็นชอบตามมาตรา ๗๖ ในอันที่เกี่ยวกับที่จะมีการเปิดถนนสัญญานา ค.ศ. ๑๙๔๑ ตามที่ท่านเสนอมาใช้หรือไม่.

พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : คือเรื่องนั้นข้าพเจ้า

ให้แข็งแรงกันว่า รัฐบาลขอความเห็นชอบตามมาตรา ๗๖ ในการที่จะไปทำการเกี่ยวกับกรณีพิพาท ในกรณีซึ่งเกี่ยวกับดินแดน ๔ จังหวัด ซึ่งเป็นผลให้ประเทศต้องเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไปตามความในมาตรา ๗๖ วรรค ๒

ประธานรัฐสภา : แปลว่าครั้งก่อนที่เราจะลงมติกัน เราได้ปรึกษากันสักข้อว่า จะลงมติดังไรที่ผ่านเมื่อกัน คุณสวีชชชฯ หมกข้อยุทนานแล้วไม่ใช่หรือ ไม่ท้วงคังแล้วไม่ใช่หรือ เมื่อไม่ท้วงคังก็ตกลงว่าเราจะไปลงมติดังตามที่รัฐบาลขอรองไว้ ใครจะมีประเด็นอื่นที่จะเสนออีก.

นายเทียม ณ สงขลา (ราชบุรี) : ความจริงปัญหาต่าง ๆ นั้นเราไม่มาแล้ว เพราะเราเสนออีกก็อธิบายและลงมติ ก็น่าที่จะลงมติในประเด็นที่มีอยู่แล้วในการประชุมนี้ แต่ถ้าหากว่ามีปัญหาใดแย้งเกิดขึ้นมาว่า ถ้าหากว่าเราให้ความเห็นชอบแก่รัฐบาลไปแล้ว อันนั้นจะต้องด้วยมาตรา ๗๖ หรือไม่ หรือไม่ต้องด้วยมาตรา ๗๖ ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นไปว่า ถ้าหากว่าสถานการณ์ให้ความเห็นชอบในการที่มอบให้รัฐบาลไปเจรจากรณีพิพาทกับฝรั่งเศสแล้ว เมื่อทำสัญญาแล้วโดยถูกต้องและทำพิธีสารที่พอซึ่งกันแล้ว รัฐบาลก็น่าจะนำสัญญานี้มาขอความเห็นชอบจากรัฐสภาตามความมาตรา ๗๖ วรรค ๒ เพื่อให้ชัดเจนว่าเห็นสัญญา แต่ที่ปรึกษากันจนนานเช่นนี้ แค่เพียงขอความเห็นชอบในการที่ไปเจรจาเพื่อทำสัญญาเท่านั้น เพราะฉะนั้นขอให้คุณสวีชชชฯ ไปรถเข้าไกรภามนี้.

พล. ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : รัฐบาลไม่ข้อเสนอเช่นนั้น รัฐบาลเสนอก็คือว่าขอความเห็นชอบของรัฐสภา ในการที่รัฐบาลจะไปดำเนินการเกี่ยวกับกรณี ๔ จังหวัดกัน อันเป็นผลทำให้อาณาเขตประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไป กล่าวโดยย่อก็คือจะต้องมอบดินแดน ๔ จังหวัดคืนให้แก่ฝรั่งเศส ซึ่งรัฐบาลดำเนินการตามสัญญาเป็นรูปร่างเรียบร้อยแล้ว ก็เป็นหน้าที่รัฐบาลจะต้องนำมาเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบ และในการนี้ถ้ารัฐสภามีการไม่เห็นชอบด้วยหรือมีข้ออะไรแย้งเกี่ยวกับการกระทำของรัฐบาลประการใด รัฐสภา ก็ย่อมมีอำนาจจะใช้สิทธิของตนอันมีอยู่ทั่วไปในรัฐธรรมนูญไว้.

นายสุ วิเศษ พันธเศรษฐ (เชียงใหม่) : ข้าพเจ้าฟังท่านนายกรัฐมนตรีอธิบายมาจนเลยเกิดความสงสัยขึ้นแล้ว เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าท่านมาขอให้สภาน

อนุมัติมออำนาจ ก็เมื่อมออำนาจไปแล้วรัฐสภาไม่ต้องผูกมัดแล้วการที่ท่านเสนอ
 บอกว่า เสนอมาเพื่อทราบสภาวะไปได้แม้จะไม่ได้ สภาได้แย้งไม่ได้ เสนอ
 เพื่อทราบ แต่ถ้าเสนอตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๗๖ วรรค ๒ สภาที่ชวยที่จะเป็นกรณี
 ที่ท่านนั้นว่าชอบหรือไม่ชอบ ถูกหรือไม่ถูก สภาจึงระงับการได้ เพราะฉะนั้นการ
 ที่ระมอขไปในวันนั้น ถ้ารัฐสภาตกลงว่าถูกต้องของตามรัฐธรรมนูญถูกแล้ว กรณีก็นำทำ
 ไปแล้วไม่ต้องไ้รับความเห็นชอบของรัฐสภา คือไม่ต้องเสนอเข้ามาและว่าอะไรอีก
 ไม่ได้ ถ้าเขาอย่างกรรัฐขาดบอกว่า ถ้าหากว่ารัฐบาลไปทำเสียหายมากแล้วก็ไปแก้
 ไม่ได้ เพราะเรามอขไปแล้ว จำเป็นจะต้องผูกพันทีเดียว ทนายท ๗ แลลงนั้นข้าพเจ้า
 เห็นว่าไม่ตรง ระลึบผลภายหลัง เพราะฉะนั้นขอให้ถือหลักที่ว่า มอขรัฐบาลแล้วไม่มีข้อ
 ที่ระพพันที่ระว่ากล่าวรัฐบาลอีกแล้ว เพราะฉะนั้นจะเอาทางใดทางหนึ่งมาตรา ๗๖
 นั้นกว่ากันเสีย ระว่ากันไม่เข้าไปชำระเป็นผลไม่กักหลัง และมาตรา ๗๖ วรรค ๒
 เขียนไว้ซึ่งว่า "หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือจะต้องออก
 พระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องไ้รับความเห็นชอบของรัฐสภา"
 ถ้าไม่มีหนังสือแล้ว ข้าพเจ้าขอขยับัน ถ้าแม้ว่าท่านระว่าเป็นส่วนควบก็ขยับันรัฐสภา
 ไม่มีอำนาจระทำเช่นนั้น เพราะไม่มีหนังสือระไรมาสู่สภา.

พล. ร.ต. ดวลีย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : เรืองทเราโต้แย้ง

กันนี้ใช้เวลาคั้งหลายชั่วโมง เราสรุปกันเพียง ๒-๓ บรรทัด ก็เป็นธรรมดาอยู่เองว่า
 ข้าพเจ้าเองก็อยู่ในฐานะลำบากที่ระสรุปกันอย่างไรที่จะเข้าใจกันดี แต่ทุกคนก็เข้าใจ
 ความหมายที่ว่ากันแดน ๔ จังหวัดระต้องเสีย ซึ่งจำเป็นระต้องขอความเห็นชอบก่อนความ
 มาตรา ๗๖ นั้นโดยตรง ถ้ากรณีไม่ใช่เช่นไปตามปกติ ไม่มีหนังสือสัญญาเข้ามาอย่าง
 สมวชิกใดกล่าวนั้น รัฐบาลก็ไ้รับข้อสภานว่า เคยไ้ทำความแล้วว่าในกรณีที่จะเช่นไป
 ในทำนองเรื่องแรกหรือเรื่องที่สองก็อธิบาย ก็จำเป็นที่รัฐสภาระต้องให้ความเห็นชอบ
 ก่อน ถ้าเช่นนั้นแล้ว รัฐสภาไม่มีโอกาสให้ความเห็นชอบเลย กล่าวโดยย่อ คณะผู้แทน
 ฝ่ายไทยไ้ไปเช่นสัญญามาแล้วระเปิดถนนหรือให้สัตย์ขามันอย่างไรหาไ้ไม่ เพราะไม่
 ไ้ใช้กรณีเช่นไปตามสัญญานั้น เพราะฉะนั้นรัฐบาลระสรุปว่ากรที่ขอมานั้น ขอความความ
 เห็นชอบตามมาตรา ๗๖ ซึ่งมีผลทำให้อาณาเขตของประเทศเปลี่ยนแปลงไป แต่ส่วน
 ที่ว่าในข้ออื่น ๆ และประเด็นอื่น ๆ ซึ่งไ้อภิปรายกันมานานเป็นเรื่องซึ่งรัฐบาลจะไ้รับไ้

พิจารณาการณ์การในทางที่ช่วยภัยประโยชน์ของประเทศชาติมากที่สุด แก่รัฐบาลจะ
 ดำเนินการอย่างไรให้เป็นผลลัพท์พอใจของรัฐสภาที่ไม่มีอะไรระทมทุกข์รัฐสภาจะจัดการ
 กับรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจอยู่ แต่ว่าในการที่ระมอขไปเลย ๆ แล้วเมื่อได้
 สัญญาแล้วนำมาขอความเห็นชอบตามมาตรา ๗๖ แล้ว ทำไม่ได้ เพราะไม่ใช่กรณี
 ปรกติ ซึ่งระสภายืนยันภายหลังเป็นกรณีที่มีรองกันล่วงหน้าว่าระคินคินแทน ๔
 จังหวัด ให้แก่เขา เพราะฉะนั้นจะต้องให้ความเห็นชอบในวันนั้น ฉะนั้นแล้วรัฐสภา
 ไม่มีโอกาสให้ความเห็นชอบเลย ทำให้อาณาเขตของไทยเปลี่ยนแปลงไปตามความใน
 วรค ๒ แห่งมาตรา ๗๖ ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่าจะสรุปอย่างไรให้เป็นทีเขาใจของท่าน
 แค่นั้นโดยเสาะ ๆ ก็อยู่ในลักษณะที่ว่าเพื่อที่จะพิจารณาข้อหาต่าง ๆ ทั่วข้อ ซึ่งยื่น
 ประโยชน์เกี่ยวกับรัฐบาลที่จะไปดำเนินการ นอกจากนั้นรัฐบาลพร้อมที่จะรับข้อเสนอของ
 ท่านสมาชิกที่ระมอขให้แก่ผู้แทนไป ในข้ออื่น ๆ แล้วไม่เป็นการผูกมัดรัฐสภา รัฐ
 สภามีอำนาจที่จะควบคุมรัฐบาลหรืออะไรก็ได้ตามที่มอขอยู่ในรัฐธรรมนูญ แต่การขอ
 ความเห็นชอบมีผลทำให้อาณาเขตของประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปตามมาตรา ๗๖
 ของรัฐธรรมนูญ รัฐบาลก็ขอความเห็นชอบตามมาตรานี้ในวรรคสองนั่นเอง.

ประธานรัฐสภา : เพื่อคดีข้อหาตามรัฐธรรมนูญเสนอมานี้ ไม่เห็นชอบก็ขอให้
 เสนอมาระได้ขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะเอาอย่างไร.

นายโชติ คุ้มพันธุ์ (พระนคร) : ความเข้าใจของข้าพเจ้าว่าอย่างนี้
 เกิดก็เกิดเพราะว่าตามรัฐธรรมนูญนี้แบ่งไว้ว่า “หนึ่งสี่สี่สัญญาใดมีเปลี่ยนแปลง
 อาณาเขตไทยหรือระคองออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องไคร้
 ความเห็นชอบของรัฐสภา” นี้เรายังไม่มีหนึ่งสี่สี่สัญญา และรัฐบาลก็ไม่อยู่ใน
 ฐานะที่จะมาทำให้ รัฐบาลมาในฐานะกันเองเด็กพรรค ผู้ใดในฐานะเห็นคนไทยด้วยกัน
 หรือรัฐบาลจะรายงานอาณาเขตให้แก่เขา.....

ประธานรัฐสภา : เรื่องมาตรา ๗๖ นี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่าความที่รัฐสภาได้ตกลง
 ไปแล้วครั้งหนึ่งนั้นมันก็เกี่ยวกับ ๔ จังหวัดกัน.

นายโชติ คุ้มพันธุ์ (พระนคร) : ขอประธานเรียน

ประธานรัฐสภา : ถ้าไม่เกี่ยวกับ ๔ จังหวัดนี้รัฐบาลคงไม่เต็มมาขอ ข้าพเจ้า
 ไม่เห็นว่าจะมีข้อหาใดเลย ข้าพเจ้าถือความเห็นสภานี้ ข้าพเจ้าได้ฟังเหมือนกันว่า ใน

การที่จะไปเป็นตามมาตรา ๗๖ ก็หรือไม่นั้นยังไม่มีการเสนอเป็นมติที่ข้าพเจ้าจะรับไว้พิจารณาเลย เป็นแต่ความเห็นส่วนตัว จนกระทั่งตั้งประเด็นระดมมติจึงเอาขึ้นมาอีก.

นายโชติ คุ้มพันธุ์ (พระนคร) : นี่เป็นเรื่องรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าไม่อยากจะทำอะไรให้ผิดรัฐธรรมนูญ อยากรวมเรื่องให้รัฐบาลไปทำ แต่จะต้องถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญบังคับไว้ชัด เคยรวมไว้มีความจำเป็นที่จะต้องเจรจาด้วยเขา เพราะเรื่องนี้ต่างกับเรื่องเข้าอยู่ในซึ่งถ้ามีข้อผูกมัดเราการที่รัฐบาลขอเข้ามาผูกฐานกันเองว่าฉันไปทำมาแล้วมีข้อผูกมัดนายจะต้องเห็นชอบด้วยที่รัฐสภาไม่ยอม รัฐบาลไปทำมาแล้วไปทำมาอย่างไรแล้วจะเห็นชอบด้วย เอาหนังสือสัญญาเข้ามาข้าพเจ้าเข้าใจเช่นนั้น จะไปเห็นชอบว่าหนังสือสัญญา ทำถูกต้องนั้นไม่ได้ แต่เราผูกมัดด้วยเกียรติของเราว่ามอบให้รัฐบาลไปรัฐบาลไปทำมาเกิดไปทำสัญญาอย่างไรก็ตามเกิดแล้วมาขออนุญาตที่รัฐสภา รัฐสภายินยอม แต่จะให้ความเห็นชอบก่อนนั้นไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญบัญญัติว่าหนังสือสัญญา นี้ไม่มีสัญญา ความเข้าใจของข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้แหละท่านประธาน ข.

ประธานรัฐสภา : ข้าพเจ้าเข้าใจคร่งที่แล้วมา เมื่อตกลงมาแล้วก็ออกพระราชบัญญัติ นี้เราเสียกินแดนไปแล้วจะต้องมาออกพระราชบัญญัติทำไม อันนั้นก็แยกกันนั้นแหละ

หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิย์ ปราโมช (พระนคร) : ขอการถามรัฐบาลนี้บางทีจะช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น เท่าที่ข้าพเจ้าฟัง ๆ อยู่ก็เข้าใจว่าอย่างนี้จะใช้หรือไม่ คือรัฐบาลขออำนาจการรัฐสภาเพื่อเจรจาต่างประเทศ แต่ก่อนที่เราไปนั้นอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงอาณาเขตกันเสียก่อน คือว่าสัญญานี้ไม่เกิดขึ้นจนกว่ากรรมการใกล้เคียงจะไว้วันฉลุยอะไรลงไปแล้ว ไม่ใช่อย่างนั้นก็คงมองไม่เห็นซึ่งจะต้องทำหนังสือสัญญา มาตามมาตรา ๗๖

พล.ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : ในเรื่องนี้รัฐบาลขอประธานชั่งกัน คือที่คุณโชติเขาบอกว่า รัฐบาลเข้ามาปรึกษากันเองนั้นเป็นการถูกต้อง คือไม่มีการค้างถึงพรรค คือในเรื่องประเทศชาติ แต่การปรึกษากันเองนี้ปรึกษาโดยเฉพาะมาตรา ๗๖ ไม่ใช่กันเองเพื่อข่าวเสียงหรือพละไรกันนั้นทำไม่ได้ เป็นการผูกกันเองแต่เป็นทางการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งมาตรา ๗๖ ที่ว่า

ไม่มีหนังสือสัญญาตามมาตรา ๗๖ ทำให้จึงระขอความเห็นชอบ เราได้มีการอภิปราย
กันยี่ขวากันเวลานานในครั้งก่อนแล้ว ว่าเหตุการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ ของโลกมีมา ใน
กรณีรัฐสภาให้ความเห็นชอบแก่รัฐบาลชุดปรีภักดิ์ท่านของเขยกัน คือไม่มีหนังสือ
สัญญามาแสดงเลย มีแต่เพียงว่าได้ให้ความเห็นชอบ ในการที่รัฐบาลจะไปลงมือทำ
เมื่อต่างประเทศได้ทำมาประวารไคแล้ว คือประเทศไทยก็ตั้งผูกพันตามคำวินิจฉัยของ
องค์การสหประชาชาติท่านสมาชิก จะเห็นได้ว่าไม่มีหนังสือสัญญาเข้ามาตามความใน
มาตรา ๗๖ วรรค ๒ เลยก็ทำให้รัฐสภาเกิดความกังว ในกรณีอยู่ในข้อหรือความ
หมายของมาตรา ๗๖ ส่วนประเด็นของคุณกึกกุกขี้ ๆ นั้นขออธิบายดังนี้ว่า รัฐบาลไม่
ได้เสนออย่างที่คุณกึกกุกขี้ ๆ เข้าใจ แต่มาเสนอเพื่อขอความเห็นชอบตามมาตรา ๗๖
เพราะว่าสัญญานั้นจะดำเนินการเห็นกันไปแล้ว คณะกรรมาธิการระกึ่งตั้งขึ้นมา
และผลของคณะกรรมาธิการจะพิจารณาดำเนินการ ไปอย่างไรนั้น รัฐบาลจะตั้งนำเรื่อง
มาเสนอต่อรัฐสภาโดยลำคัยหนังสือ คือความตกลงกัยฝ่ายฝรั่งเหล่านั้นเป็นระต้องเช่น
กันก่อน เหมือนประการแรกที่เราจะตั้งมอมยกันแค้น ๔ จังหวัดให้แก่ฝรั่งเศสไปความจริง
รัฐสภาเข้าใจในเรื่องก่อนกัยเรื่องนั้น ถ้าระพูดไปก็พูดได้สองทาง คือความเห็นชอบ ซึ่ง
ให้ไปก่อนนั้น สมมติว่าสหประชาชาติกันกันแค้นให้แก่ฝรั่งเศสไปโดยไม่แจ้งในข้อ
จำเป็นเราต้องกันตามข้อสมมติแห่งคำวินิจฉัยของสหประชาชาติ ซึ่งเมื่อครั้งก่อนนั้นถ้า
ระมอมยว่ามคมหรืออว้งก็ได้ เพราะว่สหประชาชาติจะระกึ่งสินว่าให้ประเทศไทยกัน
กันแค้นเท่านั้น เมื่อข้อ ๓๓-๓๔ ไม่มี อย่างนั้นสหประชาชาติก็จะทำได้ แต่โดยที่ครั้ง
ก่อนไม่แน่มเป็นแต่เพียงความหวังเลือนลอยก็ตาม แต่กั้มีความหวังอยู่ แต่ส่วนใน
คราวนั้นเป็นการชัดเจนว่า กันแค้น ๔ จังหวัด เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบตามมาตรา
๗๖ กั้ก็ให้อภิปรายมา ๒ วันก็ไม่มีระตออก ในการที่จะไม่มอมยกันแค้น ๔ จังหวัด
ให้แก่ฝรั่งเศส แต่ส่วนการมอมยนั้นจะมีโดยวิธีใด เป็นไปอย่างไรในการนั้น และระมี
แจ้งในข้อประการไคนั้นขออย่าให้นำสัญญาซึ่งคณะผู้แทนจะไปนั้นคั้ยังมีข้อ ๑ ในการมอมย
กันแค้นให้แก่ฝรั่งเศสไป รัฐบาลจึงได้มีข้อเสนอมความเห็นชอบจากรัฐสภาตามมาตรา
๗๖ วรรค ๒ ในการที่จะไปดำเนินการในเรื่องอื่นนั้น มีผลให้กันแค้น ๔ จังหวัดนั้น
ต้องส่งมอมยให้แก่ฝ่ายฝรั่งเศสไปนั้นเป็นความจริงซึ่งเราได้อภิปรายกันไคกัน แต่
ท่านสมาชิกจะเสนออย่างไรรัฐบาลก็พร้อมที่จะฟัง คือการเสนอมความเห็นชอบตาม

มาตรา ๗๖ ข้าพเจ้าไม่ชอบข้อความที่รัฐบาลเสนอนี้ จะเสนออย่างไรให้มีข้อความ
อย่างรัฐบาลก็พอใจ ไม่ได้มีการชักข้อแต่ประการใด แต่ขอให้เห็นไปตาม
รัฐธรรมนูญและในกรณีนี้ก็ยากจะขอข้อความช่วยเหลือคุณเสนีย์ ฯ ว่าจะเสนอ
อย่างไรให้เหมาะสมแก่ประเด็น รัฐบาลไม่มีความชักข้อ.

หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช (พระนคร) : ถามความเห็นข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าเองก็เห็นปัญหา ไม่มีจะเสนออย่างไร รู้แต่ว่าเรื่องมันเป็นอย่างนั้น ปัญหา
เฉพาะหน้าควรหรือไม่ควรเท่านั้น เป็นเรื่องของคำพูดที่พูดกันใช้ข้าพเจ้าเห็นเท่านั้น
ประเด็นอันยิ่งใหญ่ก็คือปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งเราทั้งหมดจะต้องรับผิดชอบ เรื่องมีแก่น
ส่วนการที่ถามความเห็นข้าพเจ้าเป็นส่วนตัว ว่าการที่ความตามมาตรา ๗๖ ของ
รัฐธรรมนูญนั้นเห็นอย่างไร ข้าพเจ้ามีความเห็นเอียงเอียงไปทางคุณสุวิชช ฯ แต่
โดยเหตุที่สภาได้ให้ความมาแล้ว ถึงรกล่าวเหตุผลอันใดต่อไปอีกคนอื่น ๆ ก็ถือว่าได้
เรื่องเป็นอย่างไร

พล. ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : ข้าพเจ้าขอ
รับรองที่คุณเสนีย์กล่าว ประเด็นก็มีเท่านั้น จะทำเป็นถ้อยคำอย่างไรในรัฐบาลไม่
ชักข้อ

ประธานรัฐสภา : ปัญหาที่ตกอยู่ในเวลานี้ก็คือว่า จะไปตามมาตรา ๗๖
แห่งรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะขอความเห็นที่ประชุมกันว่า คำขอ
ของรัฐบาลที่ขอมาครั้งนี้

พล. ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : คุณเสนีย์ได้
แสดงแล้วว่า แม้แต่ความเห็นของท่านจะไม่เห็นชอบด้วย หรือเห็นอย่างคุณสุวิชช
ก็ตาม แต่รัฐสภาได้ให้ความไปแล้ว และการที่ความนั้นก็ใช้ในโอกาสใดเช่นเดียว
กัน คือเรื่องอย่างเดียวกับคราวก่อนนั่นเอง ส่วนเรื่องผิดหรือถูกนั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง
ซึ่งเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว เมื่อเราให้ความก็จะต้องให้ความให้เป็นผล ซึ่งรัฐสภาได้ให้ความ
ไปเช่นนั้นแล้ว สำคัญในการที่รัฐบาลขอความเห็นชอบตามมาตรา ๗๖ ก็ตรง
อย่างที่คุณเสนีย์ได้กล่าว แต่ส่วนการที่ระงับลงเป็น ๒ พรรคก็เป็นสายสัมพันธ์กัน
รัฐบาลก็อยู่ในฐานะยากอย่างที่คุณเสนีย์ได้กล่าวเหมือนกัน

นายสุวิชช พันธเศรษฐ (เชียงใหม่) : ปัญหาที่พัวพันกันอยู่ขณะนี้ ตาม

ที่ท่านนายกรัฐมนตรีพจนันไม่มีสิทธิ์ แต่ขัณยูทานั้นเรียกว่ามันแบ่งกันไว้ คือขัณยูหาหนึ่งที
 ผ่านมาแล้วเป็นขัณยูหาที่เรียกว่า สภาทศความรัฐธรรมนุญชกแล้วไว้ ก็ว่าก็ต้องถว
 ไรให้ผ่าน เกิดผ่านในครั้งนั้น ก็ว่าเราจะไปในขัณยูหาที่เขายิน และเมื่อเขาคิดสินอย่างไร
 แล้วรัฐสภานั้นก็ถวอย่างไรนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็นเหมือนกันที่เราเราก็คือขัณยูหาออก
 ไปในทางนั้น แต่ขัณยูหาที่มาเฉพาะหน้าเราไม่ใช่ ข้าพเจ้าขอเรียนต่อรัฐสภาว่า
 ตัวอย่างในนอกประเทศที่เขาทำมา ซึ่งข้าพเจ้าก็เคยอ่านมาบ้าง ยกตัวอย่างเช่นขัณยูหา
 ที่เขาจะไล่หรือเขาจะเสียบกินคนนั้น เขาก็จะไปเสนอให้รัฐสภารับรองในที่หลัง ขัณยูหา
 นั้นถ้ารัฐสภาเขารับรองสัญญานั้นก็สมบูรณ์ ถ้าหากว่ารัฐสภาของเขาไม่รับรองสัญญานั้น
 ก็คือสมว่ากันใหม่ออกเริ่มกันใหม่ออก ขัณยูหาเป็นอย่างนี้ ถ้าในกรณีเช่นนี้ข้าพเจ้าก็
 เห็นเหมือนกันที่ว่า เราลงมติไปทางไหนก็เป็นการยาก แต่ขอให้ยกประเด็นเป็นอย่างนี้
 รัฐสภาพร้อมหรือยังที่จะตกลงกินกันคน ๔ จังหวัดนี้ ตามที่รัฐบาลเสนอเป็นประเด็น
 เข้ามา แต่ไม่ใช่ว่าเห็นชอบตามหนังสือสัญญาอย่างใดเลย สัญญาเรายังไม่ได้รับ เรา
 วิตกแต่เรื่องขัณยูหาที่เราจะต้องเสียบกินกัน ซึ่งรัฐสภาพร้อมที่จะยอมรับหรือไม่ว่า
 พร้อมที่จะให้กินกันนั้น ทั้งประเด็นอย่างนี้ก็พอไป แต่ถ้าพูดว่าขอความเห็นชอบตาม
 รัฐธรรมนูญมาตรา ๗๖ วรรค ๒ แล้วเป็นไปไม่ได้ ก็จะทำอย่างไร ก็ความประการ
 ใด รัฐธรรมนูญที่แน่แล้ว ก็ขัณยูหาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ชักเจนแล้ว ไม่มี
 อะไรเคลือบคลุมเป็น ๒ จำม เพราะฉะนั้นก็ไม่มีอะไรที่จะคัดค้าน ข้าพเจ้าพออนุ
 ษานนั้น ถ้าจะนำในทางที่ว่าเราเห็นชอบในการกินกินกันหรือไม่ นอกจากขัณยูหา
 มอญอำนาจให้รัฐบาลไปทำมาเอง ซึ่งรัฐบาลเห็นควรในวิจกรอย่างใดอย่างหนึ่งก็ว่า
 กันไป แล้วเสนอเข้ามาขังรัฐสภาพร้อมกันหนังสือสัญญาอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็น
 เป็นอย่างนี้

พล. ร.ต. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : รัฐบาลขอ
 เสนอข้อปรกษณ์ดังนี้ บางทีก็จะตกลงกันไว้ ก็รัฐบาลขอเสนอให้รัฐสภาพิจารณา
 ว่า จะให้ความเห็นชอบหรือไม่ในการที่รัฐบาลจะไปเจรจาในการเลิกสัญญา ๑๙๔๑
 ระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส อันเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขต
 แห่งประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๗๖ ขออำนาจอีกครั้งหนึ่งว่า รัฐบาลขอเสนอ
 ให้รัฐสภาพิจารณาว่า จะให้ความเห็นชอบหรือไม่ในการที่รัฐบาลจะไปเจรจาในการเลิก

สัญญา ๑๙๕๑ ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส อันเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลง
อาณาเขตแห่งประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๗๖

ประธานรัฐสภา : ขออ่านซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า รัฐบาลขอเสนอให้รัฐสภา
พิจารณา ว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่ในการที่รัฐบาลจะไปเจรจาเลิกสัญญา ๑๙๕๑
ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเศส อันเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตแห่งประเทศไทย
ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๗๖ ตามที่กล่าวมานั้นพอจะตกลงได้ไหม

นายทิม ภูริพัฒน์ (ขอนแก่น) : ในการที่รัฐสภาจะมอบให้ความเห็นชอบ
ในการที่จะไปเจรจานั้น กระผมเห็นว่าไม่ไปไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญเพราะในรัฐธรรมนูญ
ไม่มีการมอบอำนาจให้ไปเจรจา เรื่องนี้กระผมเคยคัดค้านในการที่จะมอบอำนาจคราว
ก่อนแล้ว เพราะว่าการมอบอำนาจในการเจรจานั้นไม่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญที่เราระ
ประชุมร่วมกันได้

ประธานรัฐสภา : ปัญหาเรื่องนี้ได้ตกลงไปแล้ว

นายทิม ภูริพัฒน์ (ขอนแก่น) : มิได้

ประธานรัฐสภา : นั่งเสียบก่อน รัฐบาลขอความเห็นชอบไปดำเนินการ

นายประสิทธิ์ ชูพินิจ (กำแพงเพชร) : สำหรับปัญหาเรื่องคดีนี้ว่ามี
ไม่แน่ระบุมายังขาดอะไรกันมากมาย ในชั้นนี้รัฐบาลเสนอมาในข้อเสนอนี้ ท่าน
ประธานคณะกรรมการว่าเราเอาตามรัฐบาลหรือไม่ ไม่ต้องยุ่ง เอาอย่างนี้ดีกว่า

ประธานรัฐสภา : ขอมติในเรื่องที่รัฐบาลเสนอมานี้ ว่าใครเห็นชอบบ้าง
ใครไม่เห็นชอบบ้างเสียบก่อน แล้วนอกจากนั้นระดมคณะมนตรีหลัง มีคนเสนอให้ลง
คะแนนด้วย ขอชื่อมติดังกล่าวในวงลงคะแนนด้วย

นายโต ปาณิกบุตร สมาชิกวุฒิสภา : ญัตติที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่
รัฐบาลเสนอ ก็ยกว่าเอาหรือไม่เอา มีญัตติอันนี้ไม่มีแล้ว

ประธานรัฐสภา : ยืนยันสมาชิกเสนออีกว่า การลงมติชนิดนี้ให้ลงเป็น
คะแนนด้วย ซึ่งมีผู้รับรอง ๑๘ นาย

นายสุวิชัย พันธเศรษฐ (เชียงใหม่) : ข้าพเจ้าสงสัยเป็นอย่างยิ่ง
เพราะการประชุมนี้เป็นการประชุมรัฐสภา การประชุมรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๖๔ ให้ใช้บังคับตามข้อบังคับของวุฒิสภาไทยอันใหม่ เวลานี้ข้อบังคับของ

ของพุดผกาแล้วก็ต้องให้ขึ้นไปตามมติของรัฐสภา ไม่ใช่เอกสิทธิ์ เพราะ
 เอกสิทธิ์นั้นให้สภาผู้แทนอย่างหนึ่งแล้วไปให้พุดผกาอีกอย่างหนึ่ง ตอนโลม
 มาทำให้ใช้ข้อยบังคับของสภาผู้แทนราษฎร ในเมื่อเอกสิทธิ์นั้นไม่สามารถจะขยิบ
 รัฐสภาซึ่งมีสมาชิก ๒๕๐ กว่าคน ท่านจะไปบอกว่า เป็นเอกสิทธิ์อย่างไรได้ เมื่อ
 มาตรา ๖๕ อีกมาตราหนึ่งให้นำบทใช้บังคับแก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม
 ในรัฐสภานั้น ขัตติยบัญญัติใช้แก่สภาทั้งสองนั้นมีมาตรา ๓๕ ถึงมาตรา ๖๑ ก็
 ไม่มีอะไรเลย เมื่อเห็นเช่นนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่าจะมีญัตติเสนอว่าให้มีการประชุม
 สภาก็ ยิ่งไปอีก ท่านจะต้องขอมติของรัฐสภาว่า จะต้องมีการลงมติก่อนนั้น หรือ
 หากไม่ จนกว่าพุดผกาจะไต่ถามข้อบังคับมาประกาศใช้แล้วนั้นแหละ เมื่อนั้นแหละ
 รัฐสภาจึงจะได้ดำเนินการตามข้อบังคับของพุดผกา ข้าพเจ้ายืนยันว่าเป็นเช่นนั้น ถ้า
 ท่านไม่ทำอย่างนี้ การลงมติก็น่าจะต้องถามรัฐธรรมนุญจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องใน
 ภายหลังข้าพเจ้าขอยืนยันดังนี้

พล. ร. ต. ถวัลย์ ดำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : การที่จะเดิน
 กันไปก็ย่อมกินเวลานาน ในที่สุดก็ไม่รู้ว่าใครผิดใครถูก เพราะฉะนั้นในการที่ท่าน
 ประธานรัฐสภาจะเสนอเพื่อความเห็นของท่านสมาชิกว่า ถ้าเป็นเอกสิทธิ์ตามข้อยบังคับ
 ก็ยอมทำได้ และไม่เป็นการผิดทั้งเป็นการแน่ชัดลงไป คือเมื่อที่ประชุมได้ตกลงประการ
 ใดแล้วก็ถือว่าเป็นการตกลงกันในเรื่องพิเศษเช่นนั้น เพราะฉะนั้นการที่จะไต่เถียงกันไป
 กันมานั้น ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะกินเวลาอีกนาน และในที่สุดก็ต้องลงมติกินหลายชั้น
 ก็เมื่อพวกเราอยู่พร้อมแล้วท่านประธานรัฐสภาจะถามว่า ที่มีผู้เสนอว่าให้ลงมติก่อน
 ที่ประชุมจะเห็นว่าเป็นเอกสิทธิ์ของผู้เสนอหรือไม่ แล้วก็ตามแต่ว่าเป็นเอกสิทธิ์ก็ลงมติกิน
 ไป ถ้าไม่เป็นเอกสิทธิ์ก็วินิจฉัยกันว่าระยอมให้ลงคะแนนลับหรือไม่ยอมให้ลงคะแนนลับ

ประธานรัฐสภา : เพื่อเป็นการประนีประนอมข้าพเจ้าขอมตกลงตามนั้น เพราะ
 ฉะนั้นขอเสนอว่า ที่มีผู้เสนอขอให้ลงมติก่อนก็ได้เสนอมานี้แล้วเป็นเอกสิทธิ์หรือไม่
 ใครจะเห็นด้วยว่าเป็นเอกสิทธิ์ หรือไม่เห็นด้วยว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ก็ต้องขอความเห็น
 ของที่ประชุม ในชั้นขอให้ที่ประชุมพิจารณา ท่านผู้ใดเห็นว่า เป็นเอกสิทธิ์

หลวงธรรมาพิศาล (ตราด) : ถ้าหากว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ข้าพเจ้าก็ขอถอน
 ข้าพเจ้าขอขลิบไว้ก่อน

ประธานรัฐสภา : เห็นว่าก่อน

หลวงอรรถพรพิศาล (ตราด) : ตามที่ท่านผู้แทนเชียงใหม่ว่ารัฐสภาจะใช้ข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ และการเสนอให้ลงมติขัง ไม่เป็นเอกสิทธิ์ตามข้อบังคับนั้นเพราะเหตุอะไร ก็รัฐสภาประชุมกันมาครั้งแต่เมื่อวานนี้ เขาข้อบังคับที่ใหม่มาประชุมกันตั้ง ๒ วันแล้ว ไม่ได้เอาข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดมาใช้หรือแล้วเหตุใดจะมาอ้างว่ารัฐสภาไม่มีข้อบังคับ มันมีตัวอย่างมาแล้วที่เคยลงมติกันมา ก็เพราะเหตุใดที่ท่านจะมาเลิกใช้ข้อบังคับของรัฐสภาที่มีอยู่โดยปริยายในขั้นนี้ เพราะฉะนั้นเป็นการไม่จำเป็นที่จะให้สภานิติบัญญัติเป็นครั้งที่ ๒ เพราะว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ของข้าพเจ้าโดยเด็ดขาด

นายสุวิชัย พันธุ์เกษม (เชียงใหม่) : ยังมีการเข้าใจผิดกันอยู่ ตามที่ท่านผู้แทนจังหวัดตราดบอกว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์โดยมีข้อบังคับแล้ว ก็เมื่อเรามีการประชุมกันมา และไม่มีสมาชิกของรัฐสภาคนหนึ่งคนใดที่กักตวงเร่ากือว่าที่ประชุมไม่อนุมัติ แต่ในขณะนั้นในที่ประชุมไม่ได้กักตวงเช่น ก็จำเป็นต้องอนุมัติที่ประชุมเป็นธรรมดา ในกรณีที่ว่าเราประชุมกันมาเพราะเราชอบค่างหาก ถึงแม้ว่าไม่มีข้อบังคับเพราะเราขัดขืนก็อะไรก็ได้ เมื่อเรากดลงก็เป็นข้อบังคับของที่ประชุม เพราะฉะนั้นในกรณีเช่นนี้ข้าพเจ้าจึงถือว่าไม่ใช่เอกสิทธิ์ เพราะมีสมาชิกกว่า ๒๕๐ คน

ประธานรัฐสภา : ข้าพเจ้าจะขอให้ลงมติกว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์หรือไม่เป็น ท่านผู้ใดเห็นว่าควรที่จะโต้เถียงกันมานานเป็นเอกสิทธิ์ของยี่สิบสอง โปรคกม็อน

มีสมาชิกเห็นว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ ๕๘ นาย

ประธานรัฐสภา : ท่านผู้ใดเห็นว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ โปรคกม็อน

มีสมาชิกเห็นว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ ๑๘ นาย

ประธานรัฐสภา : มีผู้เห็นว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ ๕๘ เสียง เห็นว่าไม่เป็นเอกสิทธิ์ ๑๘ เสียง เห็นอันว่าที่ประชุมเห็นชอบในการที่จะให้ดำเนินการลงคะแนนลับ ถ้าท่านผู้ใดเห็นชอบด้วยให้ลงเบาะขาว ท่านผู้ที่ไม่เห็นชอบด้วยให้ลงเบาะสีน้ำเงิน

เลขาธิการวุฒิสภา เรียกชื่อสมาชิกวุฒิสภามาลงคะแนนความสำคัญอักษรชื่อ ครั้นแล้วเลขาธิการสภาผู้แทนจึงได้เรียกชื่อสมาชิกสภาผู้แทนมาลงคะแนนตามลำดับอักษร

เลขาธิการสภาทั้งสองได้เชิญ นายไสว อินทรประชา ว.ค.อ. วิเศษ พรหมายน นายแก้ว สิงหะเศนทร์ ว.ท. กระจำง กุลารักษ์ หลวงอุปการณรัฐวิді ว.อ. ประเสริฐ สุขยรรภัก พรชานนทีศาสตร์ไพศาลย์ และ พ.ท. พระอภัยพลรบ เป็นกรรมกรณัษ คระแนน เมื่อคณะกรรมการได้มีคระแนนเสร็จแล้ว จึงได้นำผลเสนอต่อประธานรัฐสภา ประธานรัฐสภา : ผลของถาวรลงมติ เบยขาว ๘๑ คระแนน เบยนาเงิน ๒๘ คระแนน เช่นอันว่ารัฐสภาได้เห็นชอบด้วยในการที่รัฐบาลเสนอมาแต่นั้น

พล. ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี : ในการที่ข้าพเจ้า ได้ถูกข่มขาน มีใจเพื่อที่จะขมมาขอขุดรัฐสภาในการที่ได้ให้ความคึกความเห็น อันเป็นผลให้ประเทศไทยต้องเสียกินแทนไป แต่ทว่าข้าพเจ้าลุดขมมาเพื่อขอขุด ขยรคากำนสมาชิกรัฐสภา ในการที่ได้พิจารณาเรื่องนด้วยค้ำงถึงผลประโยชน์ของ ประเทศชาติโดยกว้างขวาง และในการที่ได้ให้ความคึกความเห็น การแนะนำอันเป็น ประโยชน์นานาประการ และนอกจากนั้นโดยเฉพาะท่านเสียเองซึ่งในการที่พิจารณา ในก้นท่านก็ได้ถือว่าได้ทำหน้าที่ในฐานะเป็นฝ่ายค้ำน แม้กระนั้นเองที่ท่านได้ค้ำวร คำแห่ง ในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญในขณะนั้นของพรรคฝ่ายค้ำน ท่านก็ได้ชี้แจงให้เห็น ด้ยความจำเป็นและประโยชน์ได้เสียในการที่ประเทศไทยจะต้องวินิจฉัยขุดท่านด้ย ความรขบคอบ ดังนั้นข้อมะเป็นประโยชน์ และเป็นการเพิ่มน้ำหนักในการที่รัฐสภาได้มี มติให้ความเห็นชอบไปนั้น ในการที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบไปนั้น ข้าพเจ้าเชื่อใน จิตใจของเราทุกคน ว่าเราได้ให้ความเห็นชอบไปก็โดยเชื่อในค้ำแนะนำของประ- เทคมทามิตรของเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือประเทศสหรัฐอเมริก้าและประเทศอังกฤษ ซึ่งได้ให้ค้ำแนะนำเกี่ยวกับการวินิจฉัยในเรื่องนั้น และเราได้ให้ความเห็นชอบไปก็เพื่อ เห็นแก่สันติภาพของโลก โดยเฉพาะทีในภาคตะวันออกเฉียงใต้ และในการที่รัฐสภา ได้ให้ความเห็นชอบไปนั้นก็ได้ค้ำนงอยู่ถึงหลักอุดมคติแห่งสหประชาชาติ ทั้งนี้ ข้อมเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยเราได้ข้อมเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งสถา- ปนาไว้ซึ่งเกียรติยศเกียรติศักดิ์ และโดยค้ำงถึงอุดมคติของสหประชาชาติและความ สงสันติภาพของโลกก้งก้กล่าวมาแล้ว ข้าพเจ้าคึกว่าขยรคากำนสมาชิกรัฐสภาของข้าพเจ้า ทั้งหลายมีความรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอันมากท้งเบยเกิดกมเรื่องที่ไม่พึงประสงค์นี้ และ ได้มีเกิดขึ้นในสมัยของพวกเรา รัฐบาลไม่ได้ถือว่าเรื่องนเช่นเรื่องของรัฐบาล หรือ

เป็นเรื่องของรัฐสภา หรือเป็นเรื่องของสมาชิกฝ่ายค้านหรือฝ่ายสนับสนุน แต่ทว่า
 เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับชนโดยทั่วไป ข้าพเจ้าคิดว่าท่านสมาชิกของรัฐสภา
 คงจะได้เห็นถึงการซึ่งพวกเราได้ลงมติไปในวันนี้ อันเป็นผลให้กระทรวงกระทัด
 รัดใจของประชาชนหนึ่ง ๑๘ ล้านคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถึงจิตใจของบรรดาทหารหาญ
 ทั้งที่ล่วงลับไปแล้วและทั้งที่มีตัวอยู่ตลอดถึงบรรดาผู้ที่มีส่วนในการที่จะให้เรา
 ได้มาซึ่งกินแค้นอันเร่าระคองกันไปในวันนี้ และนอกจากนั้นข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านทั้งหลายคงจะได้
 ร่วมจิตใจร่วมหนทางด้วยกันกับรัฐบาลในการที่เห็นอกเห็นใจแก่ประชาชนในกินแค้น ๔
 จังหวัด ซึ่งระหัดจากพวกเราไปคือผลของการที่เราได้มีมติไปในวันนี้ ทั้งที่ข้าพเจ้า
 ได้ชี้แจง โดยที่เรื่องนี้เป็นเรื่องของชาติไทยเป็นเรื่องของประเทศไทย และเป็นทั้งหวัง
 ใฝ่ทั้งในค้ำชูชาติในค้ำชูชาติ ในค้ำชูสมาชิกของรัฐสภาทั้งนี้ เจ้าหน้าทีในองค์การ
 ต่าง ๆ ตลอดจนบรรดาหนังสือพิมพ์และประชาชนในประเทศนี้ จะได้พิจารณาปัญหา
 เรื่องนี้ด้วยความเห็นอันรวมกัน และพวกเราทั้งหลายย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องปรึษาความ
 เข้าใจกับชาวประชาราษฎรให้เห็นถึงความเสียหายอันใหญ่ยิ่งของเราในครั้งนั้น ว่า
 เราอยู่ในฐานะที่ไม่มีทางที่จะกระทำได้ในประการอื่น แต่ในเมื่อคำนึงถึงประโยชน์ของ
 ส่วนรวมและประโยชน์ของประเทศชาติแล้ว พวกเราทั้งหลายทั้ง ๆ ที่ไม่อยากจะกิน
 กินแค้นส่วนนี้ไปเลยแม้แต่น้อย แต่ทว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและเพื่อ
 สันติสุขของโลกและเพื่ออุดมคติของสหประชาชาติ และประกอบด้วยความเพียรอันดีของ
 ประเทศมหาจักรคืออังกฤษและอเมริกาของเราแล้ว เราได้เสียสละไป ซึ่งนับว่าเป็น
 การเสียสละอันใหญ่ยิ่งในครั้งนั้น หวังไว้ว่าท่านทั้งหลายและประชาชนที่เกี่ยวข้องจะ
 ใฝ่ทั้งคำแถลงของรัฐบาล และข้อเท็จจริงซึ่งได้อภิปรายกันในสภาเพื่อให้เป็นการ
 ต้องแท้ ว่าที่พวกเราได้ให้ความเห็นชอบไปนั้น ด้วยความจำเป็นและด้วยคำนึงถึง
 ประโยชน์ของประเทศชาติเพียงไร

ในการนี้ข้าพเจ้าขอถือโอกาสในที่นี้ที่จะขอขอยไปประเทศมหาจักรซึ่งได้มี
 ใจใจต่อเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็ประเทศอเมริกาซึ่งดำเนินการเช่น ฤๅ ออกพิช-
 เซอร์ ให้สำหรับเรื่องนี้ตั้งแต่ก่อนวันนี้นี้ และข้าพเจ้าหวังว่าด้วยความเสียสละของ
 ประเทศไทย คงจะทำให้ประเทศอเมริกาซึ่งเป็นมหาจักรของเรา และคงจะเป็น
 ธรรมดาการประนอมด้วยชาติหนึ่ง จะให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ประเทศไทย และให้

ประโยชน์สิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นสิ่งที่ดีสมควรได้ด้วยความเห็นธรรม แล้วก็หวังว่าจะ
 ะได้รับพิจารณาใคร่ครวญด้วยความเห็นอกเห็นใจจากประเทศนี้ และนอกจากนั้น
 ต้องขอขอบคุณคณะผู้แทนซึ่งได้ส่ง โดยเฉพาะพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรวง-
 ษ์ไวยากร และท่านคง ซึ่งได้ไปในนามของคณะผู้แทนฝ่ายค้าน ตามหลักฐานต่าง ๆ
 ซึ่งรัฐบาลได้รับทราบมา คณะผู้แทนของเราได้บำเพ็ญกรณียกิจอันเป็นประโยชน์แก่
 ประเทศชาติโดยเต็มกำลังความสามารถ รัฐบาลจึงหวังว่าคณะผู้แทนฝ่ายไทยนี้ และ
 โดยเฉพาะผู้ซึ่งจะเข้าเป็นคณะกรรมการประนีประนอมจะได้ดำเนินการในขั้นสุดท้าย เพื่อ
 คำนึงถึงความเห็นธรรมและประโยชน์ของประเทศชาติไว้เป็นที่สำคัญที่สุดแล้ว และ
 ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านสมาชิกวุฒิสภาในการที่ให้ความเห็นความถูกต้องเป็นประโยชน์
 และโดยเหตุที่ไม่มีโอกาสที่จะได้คอยข้อเสนอของท่านสมาชิกอีก ๓-๔ ท่าน ในที่นี้
 ได้ แต่อย่างไรก็ดี ข้ออภิปรายของท่านนี้รัฐบาลจะได้รับไปพิจารณาทุกแห่งทุกมุม
 นอกจากนั้น รัฐบาลพร้อมที่จะระดมความคิดเห็นซึ่งถ้าท่านจะรณรงค์ไปให้ให้เขียน
 การสู่โศกชะตาของประเทศในการที่จะต้องเสียดินแดนไปในครั้งนี้ และรัฐบาล
 ระบึกเป็นอย่างยิ่งในการที่จะรับข้อเสนอต่าง ๆ ของท่านสมาชิก ข้าพเจ้ายังมี
 ข้อความบางประการที่ซึ่งจะต้องกล่าวถึงอีก แต่ทว่าก็ได้มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป
 เช่นเรื่องขอรวยรศักดิ์ว่า โดยเฉพาะเพื่อนพี่น้องในดินแดน ๔ จังหวัด ซึ่งเราจะต้อง
 มวยกันแก่เขาไปนั้น รัฐบาลจะให้พยายามเอาใจใส่ และจะได้จัดการส่งไปยังคณะ
 ผู้แทนเป็นอย่างดีที่สุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องจิตใจและประชาชน ตลอดจนความปลอดภัย
 ในเรื่องทรัพย์สินและร่างกายตลอดจนชีวิตของเขา และนอกจากนั้นรัฐบาลก็สามารถ
 ให้คำมั่นต่อวุฒิสภาได้ว่า จะได้พยายามทุกวิถีทางในการที่จะดำเนินการเกี่ยวกับ
 เรื่องนี้โดยเต็มกำลังความสามารถเท่าที่จะทำได้ ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่
 ประเทศชาติอย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ประธานวุฒิสภา : ข้าพเจ้าขอปิดประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๕๐ นาฬิกา

ไพโรจน์ ชัยนาม

เจริญ บัณฑโร

รักษาการเลขาธิการพฤฒสภา

เลขาธิการสภาผู้แทน

ก.ป. ศรยุทธเสนี